

**Εξατομίκευση της εργασίας - μια ευκαιρία για την ολοκληρωμένη
εκπαιδευτική και κοινωνική υποστήριξη των παιδιών και της
νεολαίας.**

Εργαστηριακό πρόγραμμα

Μη-Δημόσιο Εκπαιδευτικό Κέντρο Νεολαίας στο Węgrzynów

**1 Αυγούστου, 2016
ERASMUS +**

Εξατομίκευση της εργασίας - μια ευκαιρία για την ολοκληρωμένη εκπαιδευτική και κοινωνική υποστήριξη των παιδιών και της νεολαίας

Το πρόγραμμα που αναπτύχθηκε στο πρότζεκτ «Με την ανάπτυξη των ικανοτήτων του διδακτικού προσωπικού αναπτύσσουμε τη δημιουργικότητα των παιδιών και της νεολαίας» - υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus +, το οποίο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Συγγραφείς του προγράμματος:

Συγγραφείς του προγράμματος:

Μη Δημόσιο Εκπαιδευτικό Κέντρο Νεολαίας στο Węgrzynów (Πολωνία).

Συμβούλιο Παιδείας στο Kielce (Πολωνία).

Ειδικό Σχολείου Αγίου Σπυρίδωνα, Λάρνακα (ΚΥΠΡΟΣ).

Τεχνική Σχολή Λεμεσού (ΚΥΠΡΟΣ).

Κέντρο ελεύθερου χρόνου Midberg στο Ρέικιαβικ (Ισλανδία).

I.C. "F.S. NITTI" στη Ρώμη (Ιταλία).

Το πρότζεκτ υλοποιείται με την οικονομική υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η παρούσα δημοσίευση δεσμεύει μόνο τις απόψεις του συγγραφέα, και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Εθνική Υπηρεσία δεν είναι αρμόδιες για τοποθετήσεις από την πλευρά τους. Αυτό το υλικό διανέμεται δωρεάν.

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή	- 3
I. Βασικές πληροφορίες σχετικά με τις οργανώσεις που συμμετέχουν στο πρόγραμμα	- 4
1. Οι οργανισμοί που συμμετέχουν στο πρόγραμμα	- 4
II. Παραδοχές του προγράμματος	-10
III. Διάγνωση της ατομικής ανάπτυξης και των εκπαιδευτικών αναγκών καθώς και ψυχοσωματικές ευκαιρίες των παιδιών και της νεολαίας - εισαγωγή	-12
1. Τέσσερις πτυχές της διάγνωσης	-14
2. Διαπροσωπική επικοινωνία	-15
3. Ψυχο-παιδαγωγική διάγνωση – παραδοχές	-17
4. Προσδιοριστικοί παράγοντες της διαγνωστικής διαδικασίας	-18
5. Βασικές αρχές της διάγνωσης	-19
6. Επιλεγμένες μέθοδοι, τεχνικές και διαγνωστικά εργαλεία	-20
7. Η θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης, τρόπος για τη διάγνωση της ικανότητας, και ανάπτυξης ενδιαφερόντων και ικανοτήτων των μαθητών	-26
IV. Καινοτόμες μέθοδοι εργασίας για την ανάπτυξη των βασικών ικανοτήτων των παιδιών και των νέων	-27
V. Εξατομίκευση της εργασίας - ο τρόπος για την εκπαιδευτική και κοινωνική ένταξη	-58
1. Παραδείγματα μεμονωμένων σχεδίων εργασίας με τους μαθητές	-61
Βιβλιογραφία	-67

Εισαγωγή

Αγαπητέ κύριε ή κυρία,

Σας δίνουμε ώστε να χρησιμοποιήσετε ένα καινοτόμο εκπαιδευτικό πρόγραμμα για καθηγητές «Εξατομίκευση της εργασίας - μια ευκαιρία για την ολοκληρωμένη εκπαιδευτική και κοινωνική υποστήριξη των παιδιών και της νεολαίας», που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του έργου που πραγματοποιείται από το Erasmus + το Εκπαιδευτικό Κέντρο Νεολαίας Niepubliczny στο Węgrzyn - επικεφαλής του σχεδίου και συνεργάτες με εκπαιδευτικούς οργανισμούς στην Κύπρο, την Ισλανδία και την Ιταλία. Ο Πολωνικός εταίρος του έργου είναι το Διοικητικό Συμβούλιο της Παιδείας στο Kielce.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα αναπτύχθηκε με σκοπό τη βελτίωση της ικανότητας του εξειδικευμένου, μεθοδολογικού, ψυχολογικού διδακτικού προσωπικού, σε επαφή με τα παιδιά και τους νέους με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και ανάπτυξη. Η δομή της ανάπτυξης και των περιεχομένων του, επιτρέπουν να χρησιμοποιείται τόσο το σύνολο του προγράμματος, όσο και κάθε ενότητα ξεχωριστά για την εκπαίδευση του προσωπικού των κρατικών ιδρυμάτων, που είναι αναμφίβολα το πρόσθετο πλεονέκτημα. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει λεπτομερή σενάρια και τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια της κατάρτισης.

Επισυνάφθηκαν στα σενάρια για τους συμμετέχοντες, δείγματα καρτών ασκήσεων χρησιμοποιώντας ειδικές μεθόδους και ασκήσεις για χρήση στην εκπαίδευση στην τάξη – εκπαιδευτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένης της ατομικής εργασίας με τα παιδιά και τους νέους φαίνεται να είναι ένα σημαντικό μέσο για τους συμμετέχοντες, το οποίο καθορίζει τη χρήση των γνωστών τρόπων εργασίας με τα παιδιά και τη νεολαία στο μέλλον. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει επίσης εργαλεία για τη μέτρηση της ποιότητας του εκπαιδευτικού προγράμματος και τη μέτρηση της αποτελεσματικότητάς του.

Το πρόγραμμα βασίζεται στη διεθνή εμπειρία στον τομέα των θεωρητικών και πρακτικών γνώσεων σχετικά με την εξατομίκευση της εργασίας, υπενθυμίζει παραδείγματα καλών πρακτικών στους οργανισμούς-εταίρους, τα οποία μπορεί να αποτελέσουν μια ενδιαφέρουσα πηγή έμπνευσης.

Είναι για παιδικούς σταθμούς, σχολεία, ψυχολογικά - παιδαγωγικά κέντρα, ειδικά κέντρα για εκπαιδευτικούς, συνεχή εκπαιδευτικά ιδρύματα, πανεπιστήμια και άλλα ιδρύματα που ενδιαφέρονται για την ανάπτυξη των εργαζομένων τους, που εργάζονται με παιδιά και νέους. Προτείνοντάς σας αυτήν τη δημοσίευση, πιστεύουμε ότι ο καθένας θα βρει κάτι σε αυτήν για τον εαυτό του, το οποίο είναι μια συνέπεια για τους μαθητές των μαθητών τους.

Χαιρετισμούς

Οι συντάκτες του προγράμματος

I. Βασικές πληροφορίες σχετικά με τις οργανώσεις που συμμετέχουν στο πρόγραμμα.

1. Οι οργανισμοί που συμμετέχουν στο πρόγραμμα:

1.1. Το Μη-Δημόσιο Εκπαιδευτικό Κέντρο Νεολαίας στο Węgrzynów(ΠΟΛΩΝΙΑ).

Το Μη-Δημόσιο Εκπαιδευτικό Κέντρο Νεολαίας στο Węgrzynów είναι ημερήσιο-και-νυχτερινό εκπαιδευτικό κέντρο για επανακοινωνικοποίηση και αποκατάσταση, σχεδιασμένο για 48 κορίτσια ηλικίας 13 έως 18 που είναι κοινωνικά απροσάρμοστα. Λόγω της φύσης και του προφίλ του ιδρύματος μπορούν επίσης και μαθητές με ελαφρά νοητική υστέρηση να μείνουν εκεί. Βρίσκεται στην επαρχία Świeżtokrzyskie, στα γραφικά βουνά Świeżtokrzyskie και είναι ένα από τα λιγοστά τέτοια μέρη για κορίτσια σε όλη τη χώρα. Αυτό το είδος εγκαταστάσεων χρησιμεύει, σπάνια, και για λόγους αποκατάστασης και παρέχει υποστήριξη για μαθητές με ειδικές ανάγκες.

Το Μη-Δημόσιο Εκπαιδευτικό Κέντρο Νεολαίας στο Węgrzynów αποτελείται από ένα δημοτικό σχολείο κι ένα κατώτερο σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που έχουν τα δικαιώματα των δημόσιων σχολείων. Η εγκατάσταση απασχολεί περίπου 40 καθηγητές και ειδικούς και παρέχει εκπαίδευση κι εκπαιδευτική υποστήριξη, επανακοινωνικοποίηση και δράσεις αποκατάστασης, φέρνοντας απτά αποτελέσματα με τη μορφή της αλλαγής στις συμπεριφορές των μαθητών, τον εξοπλισμό τους με κοινωνικές δεξιότητες που απαιτούνται στην ενήλικη ζωή που επιτρέπουν τη σωστή λειτουργία στην ενήλικη ζωή. Η εγκατάσταση απασχολεί εκπαιδευτικούς διαφόρων θεμάτων, εκπαιδευτικούς για εκπαιδευτικές ομάδες, έναν ψυχολόγο, έναν παιδαγωγό και μία νοσοκόμα. Οι δάσκαλοι έχουν εκπαιδευτεί για εργασία με νέους με νοητική υστέρηση και για τη διεξαγωγή διαφόρων τύπων θεραπείας. Το έργο των εκπαιδευτικών και των ειδικών είναι μια μεγάλη πρόκληση. Συχνά, το ίδρυμα δεν είναι μόνο ο τόπος εκπαίδευσης και φροντίδας, αλλά αντικαθιστά ακόμη και το σπίτι της οικογένειας. Το προσωπικό έχει δεσμευτεί για την εκτέλεση των καθηκόντων τους, ώστε να εξασφαλιστεί ότι ο ρόλος που έχει συσταθεί στο εκπαιδευτικό σύστημα για αυτόν τον τύπο του καταλύματος εκπληρώνεται με τον καλύτερο τρόπο. Εκτός από την εκπαιδευτική στήριξη, δίνουν στους μαθητές ένα ευρύ φάσμα κοινωνικής πρόνοιας, σε συνεργασία με κέντρα κοινωνικής βοήθειας σε όλη τη χώρα. Φροντίζουν για την υγεία και την ασφάλειά τους, παρέχοντας άνω του μέσου όρου υγειονομική περίθαλψη. Το γεγονός ότι οι μαθητές επιστρέφουν με ανυπομονησία στην εγκατάσταση μετά τις διακοπές ή τα διαλείμματα διακοπών και την εμπιστοσύνη που δείχνουν στους εργαζόμενους είναι μία επιτυχία της εγκατάστασης. Το κέντρο διαθέτει αίθουσες για τη διεξαγωγή των μαθημάτων, ένα γυμναστήριο, μία παιδική χαρά, ένα μικρό γυμναστήριο, μία βιβλιοθήκη, ένα κοινό δωμάτιο και μια καντίνα. Η εγκατάσταση έχει μόνιμη πρόσβαση στο Internet.

Η εγκατάσταση ταιριάζει πολύ καλά και στο τοπικό περιβάλλον και συνεργάζεται σε πολλούς τομείς με την τοπική κοινότητα. Μαθητές από το κέντρο, για παράδειγμα, βοηθούν εθελοντικά τους ηλικιωμένους στη γειτονιά και φροντίζουν για τα παιδιά από το νηπιαγωγείο που βρίσκεται στη γειτονική πόλη. Η εγκατάσταση συνεργάζεται με τις τοπικές αρχές (σε επίπεδο δήμων και περιφέρειας) και των τοπικών δρώντων ΜΚΟ. Οι μαθητές συμμετέχουν στις δημοτικές και περιφερειακές διοργανώσεις, κερδίζοντας βραβεία και διακρίσεις. Η εγκατάσταση χτίζει την ταυτότητά τους, έχοντας την αίσθηση της συνειδητοποίησης ότι οι οργανώσεις της κοινότητας πρέπει να μάθουν και να αλλάξουν ανάλογα με τις μεταβαλλόμενες κοινωνικές, πολιτιστικές και πολιτισμικές συνθήκες. Στο πλαίσιο του προγράμματος, το προσωπικό διαχείρισης και διδασκαλίας βλέπει

μια μεγάλη ευκαιρία για την ανάπτυξη του κέντρου. Ο στόχος που επιδιώκεται από την NMOW είναι να δημιουργηθεί μία κοινότητα μαθητών και η δημιουργία συνθηκών μάθησης για τους άλλους, στο οποίο θα συμβάλουν οι υψηλές ικανότητες των εκπαιδευτικών και των ειδικών.

1.2. Ειδικό Σχολείο Αγίου Σπυρίδωνα, Λάρνακα (Κύπρος).

Το σχολείο είναι ένα δημόσιο Ειδικό Σχολείο που ονομάζεται «Άγιος Σπυρίδωνας» και βρίσκεται σε μία νότια παράκτια πόλη της Κύπρου, τη Λάρνακα. Η πόλη έχει πληθυσμό 62.000 κατοίκους και εξακολουθεί να καταφέρνει να διατηρεί μία ήρεμη και χαλαρή ατμόσφαιρα. Είναι η τρίτη μεγαλύτερη πόλη της Κύπρου και μετά την τουρκική εισβολή, ξεκίνησε τη λειτουργία της το Διεθνές Αεροδρόμιο Λάρνακας.

Το σχολείο καλύπτει τις ανάγκες 72 αγοριών και κοριτσιών, ηλικίας μεταξύ 4 και 21, τα οποία έχουν κυρίως ένα πρόβλημα μάθησης και κινητικών δυσκολιών ως αποτέλεσμα της ψυχικής αναπηρίας τους. Οι μαθητές προέρχονται από την πόλη και τις προαστιακές περιοχές και τα χωριά της περιοχής που σχεδιάστηκε από το Υπουργείο Παιδείας. Η κυβέρνηση πληρώνει για τη μεταφορά τους προς και από το σχολείο. Οι περισσότεροι από τους μαθητές είναι Κύπριοι με ένα πολύ χαμηλό ποσοστό μεταναστών. Οι περισσότεροι γονείς έχουν ένα μέσο εισόδημα. Μερικοί από αυτούς είναι κρατικοί υπάλληλοι, κατέχουν τη δική τους επιχείρηση ή εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα. Όλα τα παιδιά λαμβάνουν χρηματοδότηση από τα ταμεία προνοίας λόγω της αναπηρίας τους. Το σχολείο λειτουργεί στο πλαίσιο του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού - Τμήμα της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Το σχολείο έχει δεσμευτεί στην ανάπτυξη των ικανοτήτων του κάθε παιδιού ξεχωριστά, έτσι ώστε τα παιδιά να βιώνουν τη ζωή ως μια αξιόλογη δραστηριότητα. Το προσωπικό σέβεται την αξιοπρέπεια του κάθε ανθρώπου και αναγνωρίζει την αξία τους ως άτομο, ανεξάρτητα από τις ανάγκες τους ή τις ικανότητές τους να συνεισφέρουν στην κοινωνία. Υποστηρίζουν επίσης τη συνεχή ανάπτυξη της γνώσης, της κατανόησης και των δεξιοτήτων των παιδιών.

Το σχολείο απολαμβάνει μια ανοικτή όψη, γήπεδο ποδοσφαίρου, παιδική χαρά με εξωτερικά παιχνίδια ειδικών αναγκών (τραμπολίνο, κουνιστές καρέκλες με ροδάκια, τσουλήθρες, 4-θέσια τραμπάλα, γύρω-γύρω-όλοι, κτλ), συνθετικά γκαζόν, και έναν βοτανικό κήπο. Το κτίριο διαθέτει μία αισθητήρια αίθουσα, μία βιβλιοθήκη και χώρο πόρων, μία κουζίνα και μία τραπεζαρία, μία αίθουσα αθλημάτων / συναρμολόγησης και αρκετές αίθουσες με εγκαταστάσεις όπως διαδραστικούς πίνακες, προσωπικούς υπολογιστές και βοηθητικά και εναλλακτικά συστήματα επικοινωνίας και άλλα περιφερειακά.

Η σχολή αποτελείται από έναν Διευθυντή, έναν Αναπληρωτή Προϊστάμενο δάσκαλο, 10 δασκάλους Ειδικής Αγωγής, έναν ψυχολόγο, 4 λογοθεραπευτές, τρεις εργοθεραπευτές, τέσσερις φυσιοθεραπευτές, τρεις ειδικούς εκπαιδευτές φυσικής αγωγής, δύο μουσικούς θεραπευτές, έναν δάσκαλο τέχνης/δημιουργικότητας και δύο δασκάλους ξυλουργικών. Υπάρχουν είκοσι τρία άλλα μέλη του προσωπικού που απασχολούνται φέτος στο σχολείο: 18 βοηθούς δασκάλους, 3 στο προσωπικό καθαρισμού, 1 γραμματέας και ένας επιστάτης.

Το σχολείο στέκεται δίπλα στις ανάγκες των αγοριών και των κοριτσιών με ένα ευρύ φάσμα μαθησιακών δυσκολιών, που προκαλείται από παράγοντες που είναι είτε προγεννητικοί (γενετικοί παράγοντες, γενετικές ασθένειες, αναπτυξιακή δυσπλασία κτλ), κατά τη γέννηση (χαμηλό βάρος γέννησης, πρόωρη ωριμότητα, μαιευτικές επιπλοκές, τραύμα κατά τη διάρκεια της εργασίας, ασφυξία, κτλ), και μετά τον τοκετό (λοιμώξεις, ατυχήματα, κακή διατροφή, περιβαλλοντικοί παράγοντες, ψυχολογικά προβλήματα κτλ). Κάθε τάξη αποτελείται από ένα μέγιστο 8 μαθητών, και γίνεται μία επιπλέον προσπάθεια για να κρατηθούν οι ομάδες όσο το δυνατόν πιο ομοιογενείς.

The school aims to:

- Αξιολογεί όλους ανεξάρτητα από την ηλικία, τη θέση, τη φυλή, το φύλο, το υπόβαθρο ή την ικανότητα. Προσπαθούμε να παρακινούμε, να υποστηρίζουμε και να εμπνέουμε την προσωπική, πνευματική, συναισθηματική και εκπαιδευτική ανάπτυξη σε ένα ασφαλές περιβάλλον.

- Λαμβάνει υπ' όψιν τη μοναδικότητα και τις ατομικές ανάγκες των μαθητών του με την προσφορά όσο το δυνατόν μεγαλύτερων εκπαιδευτικών ευκαιριών σ' ένα ευρύ, ισορροπημένο, διαφοροποιημένο και σχετικό πρόγραμμα σπουδών.
- Παρέχει γονική διαβούλευση και να υποστήριξη, κρατώντας τους πλήρως ενημερωμένους σε όλα τα στάδια της εκπαίδευσης, ενώ στοχεύει στην ενίσχυση των σχέσεων των γονέα-εκπαιδευτικού με τρεις βοηθούς, ανάλογα με τις ανάγκες της ομάδας.

Μερικά από τα πεδία της Ειδικής Αγωγής στα οποία έχει συμμετάσχει το σχολείο τα τελευταία δέκα χρόνια, σε διάφορα Ευρωπαϊκά Προγράμματα, είναι τα εξής:

- Εναλλακτική και αυξητική επικοινωνία
- Περίληψη
- Επαγγελματική εκπαίδευση
- πολυπολιτισμική τάξη
- Περιβαλλοντικά θέματα
- Διεπιστημονική ομαδική εργασία
- Τέχνες (θέατρο, μουσική, χορός, χειροτεχνία)
- Αθλητισμός ως εργαλείο για την κοινωνική ένταξη.

Έχουμε συμμετάσχει σε προγράμματα εκκινώντας την εικαστική και δραματική αναπαραγωγή παραδοσιακών ιστοριών μέσω μιας πολυαισθητηριακής προσέγγισης, δηλαδή διαδραστικά θεατρικά δρώμενα, τέχνη και βιοτεχνικά εργαστήρια. Έχουμε, επίσης, επικεντρωθεί στην παράδοση και τον πολιτισμό ως ένα θέμα για επισκέψεις. Επιπλέον, έχουμε δημιουργήσει έναν αισθητήριο κήπο μαζί με τα παραδοσιακά βότανα της Κύπρου και των συνεργατών μας. Επιπλέον, έχουμε ανταλλάξει εκπαιδευτικές και θεραπευτικές στρατηγικές μεταξύ των σχολείων-συνεργατών για την ενίσχυση των δικών μας.

1.3. Τεχνική Σχολή Λεμεσού (ΚΥΠΡΟΣ).

Η Τεχνική Σχολή της Λεμεσού άρχισε να λειτουργεί πριν από εξήντα χρόνια στη Λεμεσό. Ήταν η πρώτη τεχνική/επαγγελματική σχολή στη Λεμεσό. Στην αρχή ήταν για μαθητές ηλικίας 12-18 ετών. Τώρα, έχει μόνο μαθητές της ηλικίας των 15-18, με ένα τριετές πρόγραμμα σπουδών.

Υπάρχουν, τώρα, τρεις τεχνικές σχολές και η Τεχνική Σχολή Λεμεσού είναι ο μεγαλύτερος με 580 μαθητές και 102 δάσκαλοι πλήρους και μερικής απασχόλησης.

Υπάρχουν τέσσερα τμήματα στο σχολείο.

- Τμήμα Μηχανολόγων Μηχανικών
Εξειδικεύσεις στη Γενική Μηχανική και Μηχανική αυτοκινήτων.
- Τμήμα Εφαρμοσμένων Τεχνών
Εξειδικεύσεις στον Γραφικό Σχεδιασμό και Σχεδιασμό Εσωτερικών χώρων
- Τμήμα Ξυλουργικής Εργασίας και Βιομηχανίας Επίπλων
- Τμήμα Γραμματειακών Σπουδών

Στο σχολείο, εκτός από τις αίθουσες διδασκαλίας υπάρχουν δωμάτια σχεδιασμού, αίθουσες ηλεκτρονικών υπολογιστών, εργαστήρια, συνεργεία και άλλες εξειδικευμένες αίθουσες διδασκαλίας. Υπάρχει ένα θέατρο, μια βιβλιοθήκη, μια καντίνα, μια αίθουσα αθλητισμού και δωμάτια δασκάλων.

Οι μαθητές συμμετέχουν σε πολλές σχολικές κι εξωσχολικές αθλητικές εκδηλώσεις. Κάνουν εκθέσεις τέχνης και συμμετέχουν σε πολλούς τοπικούς και διεθνείς διαγωνισμούς. Υπάρχει επίσης μία λέσχη δράματος, μία ορχήστρα και μία χορωδία.

Η Τεχνική Σχολή βρίσκεται στο κέντρο της Λεμεσού, κοντά στο παλιό νοσοκομείο και το Γενικό Αστυνομικό Τμήμα. Η Λεμεσός είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη στην Κύπρο με πληθυσμό άνω των 100.000 κατοίκων. Η Λεμεσός είναι μια παραθαλάσσια πόλη με πολλές παραλίες και ξενοδοχεία. Η πόλη είναι γνωστή για την γιορτή του κρασιού και το καρναβάλι. Η Λεμεσός είναι επίσης γνωστή και για τις πολιτιστικές της εκδηλώσεις και το παραδοσιακό της κέντρο.

1.4. Κέντρο Αναψυχής Midberg στο Ρέικιαβικ (ΙΣΛΑΝΔΙΑ).

Τα κέντρα αναψυχής δημιουργήθηκαν για να λειτουργούν και να διαχειρίζονται τη Νεολαία - και τα μετασχολικά Κέντρα. Τα Ψυχαγωγικά Κέντρα λειτουργούσαν υπό τη Διεύθυνση Αθλημάτων και αναψυχής του Ρέικιαβικ (ITR). Το 2010 το δημοτικό συμβούλιο άρχισε να αναπτύσσει αλλαγές για την οικονομική βελτιστοποίηση της διοίκησης της πόλης. Αυτό σήμαινε μετατροπή κι ενσωμάτωση κάποιων τμημάτων, κέντρα αναψυχής μεταφέρθηκαν από το τμήμα αναψυχής του Ρέικιαβικ σ' έναν νέο τομέα. Το φθινόπωρο του 2011 ξεκίνησε μια νέα εποχή με την ενσωμάτωση όλων των δημοτικών σχολείων, νηπιαγωγείων και των κέντρων αναψυχής. Ο νέος τομέας ονομάζεται Τομέας Σχολείου και Αναψυχής - SFS (Skóla- og frístundasvið). Ο SFS έχει ως στόχο να δημιουργήσει μια ολοκληρωμένη υπηρεσία για τα παιδιά και τις οικογένειες στην πόλη και να εργαστούν για τη δημιουργία μιας συνέχειας στην εργασία και το παιχνίδι των παιδιών μέσα από το σχολείο, την αναψυχή και τον αθλητισμό. Ο Τομέας Σχολείου και Αναψυχής, SFS, επιβλέπει τα δημοτικά σχολεία, τα νηπιαγωγεία, τα κέντρα αναψυχής (μετασχολικά και κέντρα νεολαίας), τις σχολικές ζώνες και το πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων.

Η κατευθυντήρια γραμμή του SFS είναι η ευημερία των παιδιών και της νεολαίας της πόλης, ότι συνεχώς θα εξελίσσονται και ότι θα λάβουν την εκπαίδευση και την ανατροφή σε κοινό έδαφος για τις περαιτέρω μελλοντικές προοπτικές τους. Ο ρόλος του SFS είναι να δώσει στα παιδιά και τη νεολαία την καλύτερη δυνατή ευκαιρία για παιχνίδι, εκπαίδευση και ψυχαγωγία σε συντονισμό με τις οικογένειές τους και τη γειτονική κοινότητα επί προσθέτως των ηγετικών προοδευτικών σχολείων και του ελεύθερου χρόνου. Ο SFS θέτει την ευημερία των παιδιών και της νεολαίας ως κύριο στόχο του για το σύνολο των υπηρεσιών του.

Η πόλη του Ρέικιαβικ χωρίζεται σε 6 τμήματα/συννοικίες και κάθε τμήμα έχει ένα κέντρο αναψυχής που είναι υπεύθυνο για τη λειτουργία των Κέντρων Νεότητας και Μετασχολικής Εκπαίδευσης που εξυπηρετούνται γύρω από τα παιδιά και τους νέους στα δημοτικά σχολεία σε κάθε περιοχή. Το Κέντρο αναψυχής του Midberg είναι στην περιοχή Breidholt και επιβλέπει το πρόγραμμα ψυχαγωγίας για τα παιδιά και τη νεολαία σε πέντε δημοτικά σχολεία του Breidholt εκτός από ευκαιρίες αναψυχής για νέους 16-25 ετών. Σε αυτά τα πέντε δημοτικά σχολεία στο Breidholt, το Midberg λειτουργεί 7 Κέντρα Μετασχολικής Εκπαίδευσης για παιδιά 6-9 ετών και 4 Κέντρα Νεότητας για νέους 10-16 ετών. Το Midberg είναι επίσης υπεύθυνο για τα προγράμματα δραστηριοτήτων το καλοκαίρι κατά τη διάρκεια των σχολικών καλοκαιρινών διακοπών. Το Midberg έχει περίπου 110 εργαζόμενους πλήρους και μερικής απασχόλησης των εργαζομένων κατά τη διάρκεια του χειμώνα και περίπου 65 εργαζόμενους πλήρους απασχόλησης κατά τη διάρκεια των καλοκαιριών.

Στόχος του Midberg είναι να παρέχει στα παιδιά και τους νέους ελεύθερο χρόνο, γεμάτο με περιεχόμενο που αξίζει τον κόπο τους. Η έμφαση δίνεται στις ενδιαφέρουσες παραλλαγές κατά τη διάρκεια του ελεύθερου χρόνου τους. Μία από τις σημερινές απαιτήσεις είναι να οικοδομηθεί η ποιότητα και η ποικιλομορφία κατά τη διάρκεια του ελεύθερου χρόνου. Ο ελεύθερος χρόνος περιλαμβάνει δραστηριότητες, εκπαίδευση, τέχνες, αθλητισμό και ηγετικές αξίες, υπό την καθοδήγηση των εργαζομένων.

Η Διαχείριση του Midberg αποτελείται από τον Διευθυντή που είναι ο επικεφαλής του κέντρου αναψυχής, τον Υπεύθυνο Διεύθυνσης του Κέντρου Νεότητας για παιδιά 10-16 ετών και νέους 16-25, τον Υπεύθυνο Μετασχολικής Διεύθυνσης για παιδιά 6-9 ετών και τον οικονομικό διαχειριστή που έχει τη συνολική οικονομική ευθύνη του Κέντρου αναψυχής.

Οι ευθύνες του Midbergs χωρίζονται κυρίως σε δραστηριότητες για παιδιά και δραστηριότητες για νέους. Υπό την επίβλεψη του Διευθυντή του Κέντρου Νεότητας τελούν τέσσερα Κέντρα Νεότητας. Τρία από αυτά εξυπηρετούν τη νεολαία σε αυτά τα πέντε δημοτικά σχολεία στην περιοχή, αλλά το τέταρτο εξυπηρετεί τη νεολαία με αναπηρία σε δύο συνοικίες και λειτουργεί παρόμοια με τα Μετασχολικά Προγράμματα. Υπό την εποπτεία του Διευθυντή Μετασχολικής Εκπαίδευσης τελούν επτά Κέντρα Μετασχολικής Εκπαίδευσης που εξυπηρετούν παιδιά στα πέντε δημοτικά σχολεία. Τρία από αυτά φροντίζουν μόνο για παιδιά 6-7 ετών, δύο μπορούν να εξυπηρετήσουν μόνο παιδιά 8-9 ετών και τα άλλα δύο καλύπτουν τα παιδιά 6-9 ετών. Αυτό οφείλεται στην υπηρεσία των μεγαλύτερων παιδιών καθώς και στη διάταξη και θέση των σχολείων στην περιοχή.

Αυτά τα τμήματα συνεργάζονται σε άλλα προγράμματα στην περιοχή, όπως συνοικιακά φεστιβάλ και ειδικές εκδηλώσεις που εξυπηρετούν τη γειτονιά και τις συνεργασίες στις επαρχίες.

Κατευθυντήριες γραμμές του κέντρου Αναψυχής του Midberg δίνονται από τον κατάλογο εργασίας Ψυχαγωγικών Κέντρων που εκδίδονται από το SFS (Τομέας Σχολείου και αναψυχής). Η κατευθυντήρια γραμμή του SFS κατά τη διάρκεια του ελεύθερου χρόνου των πολιτών είναι ότι όλα τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν σε δραστηριότητες που έχουν εκπαιδευτικούς στόχους και επικεντρώνονται στην ηλικία και την ανάπτυξή τους. Η έμφαση δίνεται στη συμμετοχή, τη μάθηση με την πράξη, τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο να ενισχυθούν και να παρακινηθούν τα άτομα που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση λόγω της κοινωνικής αδιαφορίας ή της αναπηρίας τους. Η πρόληψη είναι το κλειδί για όλες τις εργασίες στα κέντρα αναψυχής και η εργασία με τη σωστή στάση και συμπεριφορά των παιδιών προς έναν υγιεινό τρόπο ζωής και την κοινωνική αλληλεπίδραση.

1.5. I.C. "F.S. NITTI" στη Ρώμη (ΙΤΑΛΙΑ).

Το Ινστιτούτο "F.S. Nitti" γεννήθηκε από τη συνένωση του Δημοτικού Σχολείου «R. Merelli» με το Κρατικό Γυμνάσιο «G. Petrassi» την 1η Σεπτεμβρίου του 2012, μετά από Περιφερειακή οδηγία.

Είναι ένα κρατικό σχολείο που εποπτεύεται από το Υπουργείο Παιδείας. Το Ινστιτούτο αποτελείται από 3 σχολικά συγκροτήματα: το Γυμνάσιο "F.S. Nitti", όπου υπάρχουν 21 τάξεις, Προεδρικά και διοικητικά γραφεία. Και το Δημοτικό Σχολείο "Ferrante Aporti" με 15 τάξεις. Το Δημοτικό Σχολείο "F. Mengotti" με 11 τάξεις. Κατά την τρέχουσα σχολική χρονιά, 2015-2016, το σύνολο των φοιτητών ανέρχεται σε 1037: 546 εκ των οποίων είναι στο Δημοτικό Σχολείο και 491 στο Γυμνάσιο. Οι μαθητές προέρχονται από διαφορετικά δημόσια ή ιδιωτικά σχολεία της περιοχής ή της γειτονιάς. ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ: οι οικογένειες μπορούν να επιλέξουν, σύμφωνα με τις ανάγκες τους, μεταξύ 27 και 40 ωρών την εβδομάδα. Υποχρεωτικά μαθήματα είναι τα: Ιταλικά, Μαθηματικά, Επιστήμη, Ιστορία, Αγγλικά, Κοινωνικές Σπουδές, Γεωγραφία, Μουσική, P.E., Τέχνη, Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ή εναλλακτικές δραστηριότητες. Οι μαθητές που φοιτούν στο σχολείο για 40 ώρες, έχουν μεσημεριανό γεύμα στο σχολείο και εργαστηριακές δραστηριότητες το απόγευμα. ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ: αποτελείται από 30 ώρες την εβδομάδα. Υποχρεωτικά μαθήματα είναι τα: Ιταλικά, 1^η Ξένη Γλώσσα - Αγγλικά, 2^η Ξένη Γλώσσα - Ισπανικά/Γαλλικά (οι οικογένειες μπορούν να επιλέξουν), Μαθηματικά, Επιστήμη, Τέχνη, Μουσική, Τεχνολογία, Ιστορία, Γεωγραφία, PE, Ανανεώσιμες πηγές Ενέργειας, ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΕΔΑΦΟΣ. Το Σχολείο μας λειτουργεί σε μεσαίο-υψηλό πολιτιστικό υπόβαθρο, αν και ποικίλο και μερικές φορές

προβληματικό. Στην πραγματικότητα, ακόμη και αν αποτελείται κυρίως από επαγγελματίες, εργαζόμενους και εργαζόμενους στον τριτογενή τομέα, οι μειονεκτούσες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, όπως η μετανάστευση, η ανεργία, η κοινωνική και πολιτιστική υποβάθμιση, είναι αρκετά κοινά φαινόμενα, τόσο στο χώρο του σχολείου όσο και στις κοντινές περιοχές, απ' όπου προέρχεται ένα μεγάλο μέρος των μαθητών μας. Το έδαφος δεν έχει δεχθεί καμία βιομηχανική φυτεία: τα επαγγελματικά στούντιο, οι εμπορικές επιχειρήσεις, τα εργαστήρια και οι δουλειές του σπιτιού είναι οι κύριες πηγές εισοδήματος. Οι μαθητές με ειδικές μαθησιακές διαταραχές, οι αλλοδαποί μαθητές, που στερούνται ιταλική παιδεία καθώς και οι κοινωνικά υποβαθμισμένοι ή μαθητές με ειδικές ανάγκες είναι όλοι καλά ενταγμένοι στο σχολείο. Οι περισσότεροι από τους μαθητές μας φτάνουν σε ικανοποιητικά επίπεδα μάθησης, φέρνουν καλά αποτελέσματα και έχουν μεγάλες προσδοκίες για περαιτέρω σπουδές. Στην πραγματικότητα, η ανάλυση των δεδομένων εγγραφής του γυμνασίου αποδεικνύει ότι το 90% των μαθητών συνεχίζουν τις σπουδές τους σε κλασικές ή επιστημονικές Σχολές, 7% στο Πολυτεχνείο, 3% σε Επαγγελματικά Ινστιτούτα. Η εγκατάλειψη του σχολείου είναι 0%. Αναφορικά με τον τρόπο ζωής της περιοχής, όπου δρα το σχολείο, η Διοίκηση του Σχολείου εκμεταλλεύεται όλες τις ευκαιρίες που προσφέρουν οι κανονισμοί Σχολικής Αυτονομίας, προκειμένου να οργανώσει ένα αποτελεσματικό εβδομαδιαίο χρονοδιάγραμμα που παρέχεται για 5 ημέρες, από Δευτέρα έως Παρασκευή. Το σχολείο μπορεί επίσης να προτείνει τον εαυτό του ως ένα σημείο σύγκλισης όσον αφορά τον αθλητισμό και τη μουσική, δεδομένου ότι δρα σε μια περιοχή που παρέχονται οι κατάλληλες εγκαταστάσεις, όπως αθλητικά κέντρα, Κέντρα Μουσικής και Ξένων Γλωσσών, Πρόσκοποι και ορατόρια Ενορίας, κέντρα νεότητας... Επιπλέον, η Διευθύντρια έχει υπογράψει μνημόνιο Συνεργασίας με κάποιους συλλόγους Αναψυχής, έτσι ώστε οι μαθητές να μπορούν να επιλέξουν ανάμεσα σε διάφορες δραστηριότητες που θα πραγματοποιηθούν στο σχολείο, μετά από τις τάξεις του προγράμματος σπουδών. Όλες αυτές οι δραστηριότητες που περιλαμβάνονται στο σχολικό POF (το κύριο σχολικό έγγραφο) και οι αρμοδιότητες που πέτυχαν οι μαθητές θα πιστοποιούνται από τους ίδιους τους συλλόγους.

1.6. Συμβούλιο Παιδείας στο Kielce (Πολωνία).

Το Συμβούλιο Παιδείας στο Kielce, το οποίο εποπτεύει πρότυπα διδασκαλίας στα σχολεία και ιδρύματα στην επαρχία świątokrzyskie, είναι μια μονάδα συνεργασίας της κυβερνητικής διοίκησης της επαρχίας ως μία ξεχωριστή οργανωτική οντότητα. Το Συμβούλιο Παιδείας στο Kielce απασχολεί συνολικά 47 επιθεωρητές και ειδικούς. Οι επιθεωρητές εκτελούν καθήκοντα που σχετίζονται με την παιδαγωγική επίβλεψη, δηλαδή την εξωτερική αξιολόγηση των σχολείων και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και τον έλεγχο της συμμόρφωσης της απόδοσής τους με το νόμο. Η ποιοτική αξιολόγηση των σχολείων και των ιδρυμάτων είναι ένα θεμελιώδες καθήκον του ιδρύματος. Οι επιθεωρητές του Διοικητικού Συμβουλίου εκτελούν επίσης καθήκοντα υποστήριξης των σχολείων και των ιδρυμάτων. Οι ειδικοί που εργάζονται στο Συμβούλιο Παιδείας στο Kielce εκτελούν επίσης εργασίες εκτός από την παιδαγωγική εποπτεία. Το προσωπικό είναι καλά εκπαιδευμένο και εξαιρετικά ικανό, πράγμα που επιτρέπει την επαγγελματική εκτέλεση των καθηκόντων. Το Συμβούλιο Παιδείας συνεργάζεται ενεργά με όλες τις μονάδες τοπικούς αυτοδιοίκησης στην επαρχία (102 δήμοι και 14 περιφέρειες), δημιουργώντας περιφερειακή και τοπική εκπαιδευτική πολιτικής. Συνεργάζεται επίσης με τα περιφερειακά πανεπιστήμια (10) και μια σειρά από μη-κυβερνητικές οργανώσεις (συμπεριλαμβανομένων του Κέντρου Εθελοντών, κέντρο για την Τοπική Δημοκρατία), ενώσεις και ιδρύματα που είναι τα διοικητικά όργανα των σχολείων και των ιδρυμάτων. Είναι ο εμπνευστής πολλών εκπαιδευτικών προγραμμάτων που

προωθούν την αξία και την ποιότητα της εκπαίδευσης, όχι μόνο στην επαρχία Świeżtokrzyskie, αλλά και σε όλη τη χώρα.

Το Εποπτικό Σχολείο Świeżtokrzyski καλύπτει με χορηγία σημαντικές εκπαιδευτικές εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται από ακαδημαϊκά ιδρύματα, πολιτιστικούς συλλόγους, σχολεία και εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Αυτή η συνεργασία ενισχύει θεσμικά το πρόγραμμα και επιτρέπει τη χρήση των ειδικών γνώσεων των εταίρων στον τομέα της εκπαίδευσης.

II. Παραδοχές του προγράμματος.

Το Πρόγραμμα εκπαιδευόμενων που καλείται «Η εξατομίκευση εργασίας ως μια ευκαιρία για σύνθετη εκπαιδευτική και κοινωνική υποστήριξη σε παιδιά και εφήβους» επιτρέπει τη βελτίωση των ικανοτήτων του δασκάλου στον τομέα της εξατομίκευσης της εργασίας με τα παιδιά και τους εφήβους που αφορούν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Το Πρόγραμμα περιλαμβάνει τέσσερις ενότητες, με αναλυτικό περιεχόμενο:

1. Διάγνωση των ατομικών αναπτυξιακών και εκπαιδευτικών αναγκών των παιδιών και των εφήβων.
2. Νέες μέθοδοι εργασίας με τα παιδιά οι οποίες επιτρέπουν να αναπτύσσονται κύριες ικανότητες σε παιδιά και εφήβους:
  - Με αναπηρία,
  - Κοινωνική ανεπάρκεια,
  - Με εκπαιδευτικά προβλήματα,
  - Με εθισμό,
  - Χαρισματικά παιδιά,
  - Με κοινωνική εγκατάλειψη που αναφέρεται στην οικογενειακή κατάσταση,
  - Με θετά προβλήματα που απορρέουν από τις διαφορές κουλτούρας και την αλλαγή του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος,
3. Μέθοδος του προγράμματος - ως μέθοδος η οποία αναπτύσσει τη δημιουργικότητα των παιδιών και των εφήβων.
4. Εξατομίκευση της εργασίας με παιδιά ως ένας τρόπος προς την εκπαιδευτική ένταξη.

Επί πλέον, χρησιμοποιούνται συμπληρωματικά πρόγραμμα, σενάρια, εργαστήρια και εργαλεία, κατά τη διάρκεια της κατάρτισης, τα οποία μπορεί να χρησιμοποιηθούν επίσης και για την εργασία με τα παιδιά και τη νεολαία.

Γενικός σκοπός του προγράμματος αυτού είναι:

- Διάγνωση των ατομικών αναπτυξιακών και εκπαιδευτικών αναγκών των παιδιών και των εφήβων.
- Νέες μέθοδοι εργασίας με τα παιδιά για την ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων σε παιδιά και εφήβους:
  - Με αναπηρία,
  - Κοινωνική ανεπάρκεια,
  - Με εκπαιδευτικά προβλήματα,
  - Με εθισμούς,
  - Με κοινωνικά προβλήματα που αναφέρονται στην κοινωνική και οικονομική κατάσταση της οικογένειας,

- Με προβλήματα προσαρμογής που προκαλούνται από τις διαφορές κουλτούρας και την αλλαγή του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος,
- Μέθοδος του προγράμματος – Μέθοδος που αναπτύσσει τη δημιουργικότητα των παιδιών.
- Εξατομίκευση της εργασίας με τα παιδιά ως ένας τρόπος για την εκπαιδευτική ένταξη.

Γενικός στόχος του προγράμματος αυτού είναι:

- Αναβάθμιση των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών στον τομέα της εξατομίκευσης της εργασίας με τα παιδιά και τους εφήβους.

Συγκεκριμένοι στόχοι αυτού του προγράμματος είναι:

- Να αποκτήσουν τις ικανότητες που επιτρέπουν την αναγνώριση ατομικών αναπτυξιακών και εκπαιδευτικών αναγκών και ψυχοσωματικών δυνατοτήτων των παιδιών και των εφήβων.
- Γνώσεις σχετικά με την ψυχο-παιδαγωγική διάγνωση.
- Προετοιμασία για να χρησιμοποιούν νέες μεθόδους διδακτικής εργασίας με τα παιδιά.
- Προετοιμασία των συμμετεχόντων στην αποτελεσματική οργάνωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας που επιτρέπει την ανάπτυξη της δημιουργικότητας στις χρησιμοποιούμενες μεθόδους και μορφές οργάνωσης της εργασίας.

Πρόγραμμα κατάρτισης:

I.π.	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΠΟΣΟ ΩΡΩΝ		
		Σύνολο	Διαλέξεις	Ασκήσεις
1.	Διάγνωση των ατομικών αναπτυξιακών και εκπαιδευτικών αναγκών, καθώς και ψυχοσωματικές ευκαιρίες των παιδιών και της νεολαίας.	24	3,5	20,5
2.	Καινοτόμες μέθοδοι εργασίας ανάπτυξης βασικών ικανοτήτων των παιδιών και της νεολαίας.	27	3,5	23,5
3.	Μέθοδος του προγράμματος – Μέθοδος που αναπτύσσει τη δημιουργικότητα των παιδιών.	8	1,5	6,5
4.	Εξατομίκευση της εργασίας με τα παιδιά - ένας τρόπος για την εκπαιδευτική ένταξη.	21	3,5	17,5
	Σύνολο	80	12	68

Αποτελέσματα της κατάρτισης:

Συμμετέχοντες:

- Θα κατανοήσουν τη σημασία των διαγνωστικών ικανοτήτων στην επαγγελματική υποστήριξη του παιδιού στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- Θα κατανοήσουν τη σημασία των νέων τεχνικών στη διδακτική και το εκπαιδευτικό έργο με τα παιδιά.
- Θα έχουν καλύτερες ικανότητες για διάγνωση και ορθολογική αξιολόγηση πολύπλοκων εκπαιδευτικών καταστάσεων, τι θα επιτρέψει την πρόγνωση των λύσεων και την πρόβλεψη ορισμένων αποτελεσμάτων σε συγκεκριμένους διδακτικούς και εκπαιδευτικούς τομείς.

Τα καλύτερα αποτελέσματα αναφέρονται σε:

- Όρος διάγνωσης, ατομικές αναπτυξιακές και εκπαιδευτικές ανάγκες στην εργασία με τα παιδιά και τους εφήβους.
  - ✓ Παρουσιάζοντας τον όρο διάγνωση
  - ✓ Παρουσιάζοντας υποθέσεις διάγνωσης και τις βασικές αρχές διάγνωσης
  - ✓ Περιγραφή των καθοριστικών παραγόντων της διαγνωστικής διαδικασίας και των βασικών κανόνων διάγνωσης
  - ✓ Παρουσιάζοντας ειδικές διαγνωστικές τεχνικές (παρατήρηση, ανάλυση εγγράφων, συνέντευξη, έρευνα)
  - ✓ Περιγραφή της θεωρίας πολλαπλής νοημοσύνης ως μέθοδο διάγνωσης των ικανοτήτων και την ανάπτυξη των ενδιαφερόντων των παιδιών
- Παρουσίαση ορισμένων μεθόδων εργασίας, όπως: μέθοδοι αναζήτησης, εύρεση, ανάπτυξη σκέψης, τεχνικές διαβάσματος, πρακτικές και αξιοποιήσεις
  - ✓ Περιγράφοντας την κύρια μέθοδο του προκριματικού προγράμματος με ιδιαίτερη έμφαση στα στάδια της, τα καθήκοντα της διαίρεσης, στις δραστηριότητες των δασκάλων και τις δραστηριότητες των μαθητών
- Περιγραφή της ατομικής εργασίας με παιδιά ως έναν τρόπο για εκπαιδευτική ένταξη.

Αποδέκτης:

Το Εκπαιδευτικό πρόγραμμα έχει δημιουργηθεί με σκοπό να βελτιωθούν οι εξειδικευμένες, μεθοδικές και ψυχολογικές ικανότητες των δασκάλων που εργάζονται με παιδιά και εφήβους. Η άμεση υποστήριξη σε αυτό το πρόγραμμα καλύπτει 34-36 άτομα, οι εκπρόσωποι των χωρών που συμμετέχουν στην υλοποίηση του προγράμματος, σύμφωνα με τη διεθνή συνεργασία εξίσου από την Κύπρο, την Ιταλία, την Ισλανδία και την Πολωνία. Indirect support is given to all other employee of partnership organizations. The support can be given to all other people interested the personalized education.

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει θεωρητικά οριακά ζητήματα που αναφέρονται παραπάνω, σενάρια εργαστηρίου για υλοποίηση για 80 ώρες εκπαίδευσης και άλλα διδακτικά υλικά που απαιτούνται για την κατάρτιση. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει επίσης σενάρια για την εκπαίδευση των συμμετεχόντων, παραδείγματα καρτών ασκήσεων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για ορισμένες μεθόδους σε εκπαιδευτικά μαθήματα, συμπεριλαμβανομένης της ατομικής εργασίας με παιδιά και εφήβους. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει επίσης εργαλεία που επιτρέπουν την αξιολόγηση της ποιότητας της κατάρτισης και των εκπαιδευτών εργασίας.

III. Διάγνωση της ατομικής ανάπτυξης και των εκπαιδευτικών αναγκών, καθώς και ψυχοσωματικές ευκαιρίες των παιδιών και της νεολαίας - εισαγωγή.

Το βασικό στοιχείο για το υποχρεωτικό σχολείο είναι η γενική παιδεία και η πνευματική ανάπτυξη του κάθε μαθητή. Οι μαθητές πρέπει να προετοιμαστούν για την εκπαίδευση που είναι μια δια βίου δέσμευση. Με τον καθορισμό των προσόντων για τους μαθητές στην αρχή της εκπαίδευσης και καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαίδευσης του μαθητή ο στόχος είναι για μια συνολική και γενική εκπαίδευση. Τα προσόντα που πρέπει να αναπτυχθούν και να εξατομικευτούν για κάθε μαθητή.

Η τακτική παρακολούθηση της ανάπτυξης και των αναγκών του μαθητή καθ' όλη την εκπαίδευσή τους στο υποχρεωτικό σχολείο αποτελεί ένα αναπόσπαστο μέρος της εκπαίδευσης και της διδασκαλίας. Οι δραστηριότητες αξιολογούνται. Ο κύριος σκοπός της χρήσης αξιολογήσεων μάθησης είναι να καθοδηγηθούν οι μαθητές μέσα από τα μαθήματα και την εκπαίδευσή τους και να βοηθηθούν ώστε να επιτύχουν τους στόχους τους. Μέσω της αξιολόγησης της μάθησης οι εκπαιδευτικοί παρακολουθούν την ικανότητα των μαθητών για την επίτευξη των γενικών κριτηρίων του σχολικού προγράμματος και ορισμένων δεξιοτήτων, υποστηρίζοντας και παρέχοντας κίνητρα στους μαθητές και αξιολογώντας τις ανάγκες τους για πρόσθετη βοήθεια στο σχολείο ή την ανάγκη για εξωσχολικές δραστηριότητες. Αυτό θα πρέπει να δίνει στους μαθητές, τους γονείς και τα σχολεία πρόσθετα εργαλεία που απαιτούνται για την παρακολούθηση της πορείας της εκπαίδευσης, τις ανάγκες και την βοήθεια για την περαιτέρω εκπαίδευση.

Η διάγνωση αποτελεί βασικό παράγοντα κατά τη διάρκεια εντοπισμού αναπτυξιακών και εκπαιδευτικών αναγκών των παιδιών και των εφήβων. Η διάγνωση είναι ταμπέλα για το σχεδιασμό και τη λήψη της διέγερσης, την επιδιόρθωση, την θεραπεία και για την εξίσωση των δράσεων.

Ο κύριος στόχος της διάγνωσης είναι να διερευνήσει ατομικά, τις δυνατότητες τους, τις ικανότητες, τα προβλήματά και την κοινωνική εγκατάλειψη. Η ατομική ανάπτυξη και οι εκπαιδευτικές ανάγκες και οι ψυχοσωματικές δυνατότητες διάγνωσης των παιδιών και των εφήβων είναι μια πρακτική παιδαγωγική βασική δραστηριότητα και θα μπορούσε επίσης να αντιμετωπίζεται ως προϋπόθεση για το προγραμματισμένο και λογικό αποτέλεσμα. Η διάγνωση μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε εκπαιδευτικές δράσεις, διορθωτικές - εξισωτικές, θεραπευτικές, προφυλακτικές, και δράσεις επανακοινωνικοποίησης (Jarosz, 2006).

Θα πρέπει να τονιστεί ότι η διάγνωση είναι μία πολύπλοκη δράση λόγω κάποιων μεταβλητών, που θα πρέπει να σχεδιάσει κάποιες υποστηρικτικές δράσεις σχετικά με τον προγραμματισμό των μορφών τους, αναφερόμενη στην ομάδα των ανθρώπων ή συγκεκριμένου προσώπου. Για να γίνουν αυτές οι ενέργειες ορθολογικά και αποτελεσματικά, είναι πολύ σημαντικό να γίνει σωστή διαδικασία διάγνωσης. Οι διαγνωστικές πράξεις και τα αποτελέσματά τους επιτρέπουν να αρχίσει η πρακτική θεραπευτική επίδραση.

Ο όρος *Διάγνωση* προέρχεται από την ελληνική λέξη *διάγνωση* και σημαίνει *διάκριση* και *κρίση*. Η διάγνωση ως όρος σημαίνει αναγνώριση των επιμέρους συνθηκών που αναφέρονται στα συμπτώματα, τις τάσεις τους, κάποιες αναπτυξιακές αλλαγές, λαμβάνοντας υπόψη τις γνώσεις σχετικά με τη γενική κανονικότητά τους. Στην βιβλιογραφία σχετικά με το θέμα αυτό μπορούμε να βρούμε πληροφορίες ότι η διάγνωση ονομάζεται επίσης ως αναγνώριση της: κατάστασης της υγείας (που ονομάζεται εδώ ιατρική διάγνωση), των προσωπικών χαρακτηριστικών, των πλαισίων του και των καθοριστικών παραγόντων (ψυχολογική διάγνωση), του επιπέδου της

γνώσης και των σχολικών ικανοτήτων (παιδαγωγική διάγνωση). Θα πρέπει να αναφερθεί ότι η διάγνωση γίνεται πάντα από κάποιον για κάποιον και η διαδικασία της διάγνωσης εξαρτάται από τον ορισμό των συγκεκριμένων στόχων.

Κατά τη διάρκεια χαρακτηρισμού της διάγνωσης, τα δύο στοιχεία θα πρέπει να επισημαίνονται εδώ, ονομάζονται επίσης και πυλώνες που αποτελούν βάση για τη διαδικασία της διάγνωσης. Τα στοιχεία αυτά είναι η εμπειρία και η εκλογίκευση (Podgórecki, 1972, Ziemiński, 1973, Jarosz, Wysocka, 2006). Η εμπειρία αναφέρεται στη συλλογή εμπειρικών δεδομένων τα οποία είναι βάση για να περιγραφεί κάποια κατάσταση. Αυτά, μ' έναν τρόπο έξυπνης κατανόησης, οδηγούν στη διάγνωση. Έτσι, μπορούμε να πούμε, ότι η διάγνωση είναι η συλλογή ορισμένων στοιχείων, με κατάλληλο και προγραμματισμένο τρόπο, που χρειάζονται ερμηνεία, αξιολόγηση και περιγραφή της κατάστασης των πραγμάτων.

Ανάμεσα στα καλά χαρακτηριστικά της διάγνωσης προτεραιότητα έχει η αξιοπιστία και η ακρίβεια της και η ενύπαρξη πρόγνωσης. Θα πρέπει να τονιστεί ότι μόνο αυτό το είδος της διάγνωσης που περιλαμβάνει όλα αυτά που αναφέρονται παραπάνω μπορεί να αποτελέσει τη βάση για την αποτελεσματική θεραπεία.

1. Τέσσερις πτυχές της διάγνωσης.

Θα πρέπει να αναφερθεί, ότι η διάγνωση θα πρέπει να έχει διεπιστημονικό χαρακτήρα, αυτό σημαίνει: πολλαπλή συγκέντρωση πληροφοριών στους τομείς:

(1) κοινωνικός – η οικογένεια και το σχολικό περιβάλλον ενός μαθητή. Κοινωνική διάγνωση, κοινωνική αξιολόγηση - απόκτηση της γνώσης σχετικά με τη μονάδα, ανάλυση της κατάστασης της ζωής, αναγνώριση συγκεκριμένων καταστάσεων, γεγονότα και κοινωνικές συνθήκες, που έγιναν λόγω της αναγκαιότητας αλλαγών λόγω της παρούσας ενόχλησής τους. Ως άμεσο αποτέλεσμα μιας κοινωνικής διάγνωσης μπορούμε να αναφέρουμε την γνωμοδότηση ειδικού ή έκθεση η οποία μπορεί να θεωρηθεί ως βάση για την πρόγνωση των μελλοντικών δράσεων στο παιδί ή το οικογενειακό περιβάλλον.

(2) ιατρικός - γενική φυσική ανάπτυξη του παιδιού, γενική κατάσταση της υγείας, όραση, εξέταση ακοής σχετικά με τις ανάγκες, άλλες ειδικές μελέτες.

(3) ψυχολογικός - γενική πνευματικότητα, αίσθηση της κατεύθυνσης και αξιολόγησης των εκτελεστικών δυνατοτήτων ανάπτυξης, όπως η αντίληψη μέσω της όρασης, αντίληψη μέσω της ακοής, πλαγίωση, σύστημα του σώματος και του προσανατολισμός στον χώρο, συντονισμός των λειτουργιών αυτών, αξιολόγηση της ψυχολογική κατάσταση του παιδιού, συναισθηματικές και κινητικές διεργασίες, κοινωνικοποίηση και αξιολόγηση της προσωπικότητας.

(4) παιδαγωγικός - αξιολόγηση του επιπέδου γνώσης και των σχολικών ικανοτήτων, το εύρος και το είδος των προβλημάτων μάθησης. Η παιδαγωγική διάγνωση δεν περιορίζεται μόνο στον έλεγχο και την αξιολόγηση της προόδου του μαθητή, αλλά εξηγεί και προβλέπει την ανάπτυξη του μαθητή. Η δραστηριότητα που έχει ληφθεί στο παρελθόν είναι βάση για να αποσαφηνιστεί το πραγματικό επίπεδο των γνώσεων και δεξιοτήτων, το παρόν είναι χρήσιμο για την πρόγνωση της ανάπτυξης του. Τα παιδαγωγικά θέματα διάγνωσης είναι σημαντικά στοιχεία που αποτελούνται από παιδαγωγική πραγματικότητα, για παράδειγμα: συνθήκες μάθησης, σχολικά προγράμματα, μέθοδοι ανατροφής των παιδιών, προσδοκίες, επιτεύγματα. Για να ολοκληρωθεί η παιδαγωγική διάγνωση είναι πολύ σημαντικά είναι επίσης: η διάγνωση της υγείας, η ψυχολογική διάγνωση και η κοινωνιολογική. Ο κηδεμονευόμενος είναι ένα αντικείμενο της διάγνωσης. Προκειμένου να γίνει ακριβής διάγνωση είναι πολύ σημαντικό να κάνετε έναν μαθητή ενεργό και συνειδητό συμμετέχοντα της διαδικασίας της διάγνωσης.

Όσον αφορά τα αποτελέσματα της διάγνωσης (άτυπα επίσης) ο δάσκαλος πρέπει να κάνει το καλύτερό του για να νοιάζεται για τη σύνθετη ανάπτυξη του μαθητή του. Αναφορικά με τη σφαίρα των παιδιών και των εφήβων, η οποία θα πρέπει να ενθαρρυνθεί την κοινωνική ανάπτυξη, τις λειτουργικές ικανότητες, την επικοινωνία της ομάδας, τις διαπραγματεύσεις, την κατανόηση ασθενέστερων δυνατοτήτων άλλων μαθητών, δημιουργώντας βοήθεια και κοινή ευθύνη στις συμπεριφορές. Είναι επίσης πολύ σημαντικό να δημιουργηθεί μία σφαίρα προσωπικότητας, κατάλληλο κίνητρο για μάθηση, επιμονή στην αντιμετώπιση προβλημάτων, επιμέλεια στην εκτέλεση της εργασίας. Αξίζει να παρουσιαστεί στους μαθητές το δικό τους προτιμώμενο στυλ μάθησης, να τους βοηθήσετε στη σωστή επιλογή των δραστηριοτήτων και να σχεδιάσουν τη δική τους ανάπτυξη.

Όσον αφορά την διδακτική διαδικασία στην εργασία των εκπαιδευτικών και των θεραπευτικών η πιο χρήσιμη είναι η ψυχο-παιδαγωγική διάγνωση.

Η διάγνωση των μαθησιακών ικανοτήτων των παιδιών και των αποκλίσεών τους για να υποστηριχθούν οι ατομικές τους ανάγκες και η εκπαίδευσή τους είναι μια διαδικασία που παίρνει διαφορετικό χρονικό διάστημα, ανάλογα με τη φύση των αναγκών και των αποκλίσεών τους.

Η διάγνωση χρησιμοποιείται για να προσδιοριστούν οι πιθανές αποκλίσεις του παιδιού και η φύση τους, προκειμένου να βοηθήσει το παιδί και την οικογένεια με τους κατάλληλους πόρους. Καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας διάγνωσης υπάρχουν διαφορετικοί επαγγελματίες που θα μπορούσαν να εμπλακούν, όπως: παιδίατροι, ψυχίατροι, φυσιοθεραπευτές, λογοθεραπευτές, καθώς και άλλοι ειδικοί, ανάλογα με τις ανάγκες των παιδιών.

Οι δοκιμασίες διαλογής (διάγνωση) χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση του μαθητή στις ικανότητές του/της σε όλα τα βασικά στοιχεία του προγράμματος σπουδών και χρησιμοποιούνται για να υποστηρίξουν γενικά την ανάπτυξη και την εξέλιξη του παιδιού/μαθητή. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, τα βασικά στοιχεία είναι συνδεδεμένα σε όλους τους τομείς και τα μαθήματα του προγράμματος σπουδών του μαθητή. Με τον καθορισμό των δοκιμασιών διαλογής (αξιολογήσεις/διάγνωση) στις αρχές της σχολικής ζωή του παιδιού, το ίδρυμα τοποθετείται για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη και την ωριμότητα (Menntamalaraduneyti, 2016).

2. Διαπροσωπική επικοινωνία.

Αφήγηση

Προκειμένου να προβεί ο διαγνωστής σε αποτελεσματική διαγνωστική διαδικασία είναι εξαιρετικά σημαντικές δεξιότητες επικοινωνίας: ειδικός δάσκαλος. Ένας καινοτόμος και δημιουργικός τρόπος για να επικοινωνούν ταυτόχρονα είναι η «Αφήγηση».

Η Αφήγηση σας βοηθά να οικοδομήσετε μια καλύτερη επικοινωνία. Είναι η πράξη της «**αφήγησης μιας ιστορίας**», που είναι ο κλάδος της γνώσης, η οποία κάνει χρήση της ρητορικής και της αφήγησης.

Το όργανο είναι πολύ απλό για να κατανοήσει ένας μαθητής, και έχει μία υψηλή εκπαιδευτική και παιδαγωγική δυναμική. Αποτελεσματικά, μπορεί να γίνει ένα πολύ ισχυρό εργαλείο εκπαίδευσης για να επικοινωνείτε εμπειρίες, να κάνετε κάποιον να σκεφτεί, να δημιουργήσετε νέες έννοιες για την κατανόηση και τη διερεύνηση της πραγματικότητας.

Επιπλέον, η αφήγηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εξηγήσει τις αιτίες και τους λόγους των γεγονότων και των περιστάσεων που συμβαίνουν στην πραγματική ζωή.

Στον τομέα της εκπαίδευσης η **αφήγηση** μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε κάθε τάξη του σχολείου. Σε **νηπιαγωγεία** για τη δημιουργία «παιδείας», και μια πρώτη κατασκευή του νοήματος. Σε **Δημοτικά Σχολεία** για την εισαγωγή θεμάτων ή σημαντικών αξιών, να επαναλάβετε το περιεχόμενο ή να πείτε ιστορίες. Στα **Γυμνάσια Σχολεία** για τη βελτίωση και την ενίσχυση της διαδικασίας της μάθησης. Στα **Λύκεια** για να παράγετε διαλογικές διαδικασίες ανακλαστικά ή/και συλλογικά.

Μέθοδος αφήγησης χτισμένη με πλαστικά τούβλα.

Η **μέθοδος αφήγησης** ενθαρρύνει τα παιδιά και τους νέους να εκφράσουν τις σκέψεις και τις ιδέες τους για κοινά θέματα με την κατασκευή συμβολικών μοντέλων που χρησιμοποιούν πλαστικά στοιχεία. Η μέθοδος εξασφαλίζει μία ασφαλή και «μη-επικριτική» διαδικασία, στην οποία κάθε συμμετέχων έχει την ευκαιρία να συμμετάσχει ενεργά, να ασχοληθεί και να ακουστεί.

Οι μαθητές χρησιμοποιούν κι αναπτύσσουν τη δημιουργική τους σκέψη και δεξιότητες επίλυσης προβλήματος με την κατασκευή των επιμέρους μοντέλων που απεικονίζουν την κατανόσή τους για ειδικά θέματα στο πλαίσιο της τάξης τους. Μπορεί επίσης να είναι ένας πολύ καλός τρόπος για να διαχειριστείτε εχθρικές καταστάσεις της ομάδας επιτρέποντας σε όλους να εκφράσουν τα συναισθήματά τους με εποικοδομητικό τρόπο.

Τα πλαστικά τούβλα και οι χαρακτήρες, που παράγονται από ένα πολύ γνωστό πολυεθνικό εργοστάσιο, έχουν συσταθεί ως μία γνήσια εξαιρετικά δημιουργική εκπαιδευτική υποστήριξη που επιτρέπει σε όλους τους συμμετέχοντες να επικοινωνούν ως ίσοι, σε ένα **χωρίς αποκλεισμούς πλαίσιο**, **ανταγωνιστικά και υψηλά κίνητρα**.

Ο καθένας συμμετέχει και λαμβάνει ενεργό ρόλο στη διαδικασία της μάθησης: ο δάσκαλος μετατρέπεται σε ένα πραγματικό διευκολυντή της **«σκέψης με τα χέρια σας»** για την προετοιμασία και κατασκευή μεταφορών.

Τα τούβλα, τα χρώματα, οι μικροί χαρακτήρες και τα άλλα στοιχεία, εμπνέουν τους μαθητές και τονώνουν τη δημιουργική τους σκέψη και τη φαντασία τους. Αυτό επιτρέπει στο δάσκαλο, ή εκείνον που διαχειρίζεται την ομάδα, να δημιουργήσει ένα ιδανικό περιβάλλον για μάθηση και συζήτηση.

Δομή Δραστηριότητας:

Η **μέθοδος της αφήγησης** διευκολύνει την κατασκευή των σκέψεων και των ιδεών μέσα από **4 βασικές δράσεις** :

Πρόκληση:

Ο συντονιστής ζητά από τους συμμετέχοντες να κάνουν ένα μοντέλο συνεπές με τη συγκεκριμένη πρόκληση.

Κτίσιμο:

Οι συμμετέχοντες κτίζουν τις απαντήσεις τους χρησιμοποιώντας τα τούβλα (ανέκυψε στο 3D μοντέλο των σκέψεων τους).

Μερίδιο:

Οι συμμετέχοντες μοιράζονται το μοντέλο τους με τους άλλους.

Περίληψη:

Ο συντονιστής και οι συμμετέχοντες συνοψίζουν τι έχουν μάθει και καθορίζουν πιθανές πραγματικές δράσεις.

Κατά τη διάρκεια αυτών των δραστηριοτήτων, είναι πλεονεκτικό να:

- Παρέχετε στους συμμετέχοντες ένα πλαίσιο για να εκφράσουν αφηρημένες ιδέες που σχετίζονται με το συγκεκριμένο θέμα.
- Επιτρέπετε στους συμμετέχοντες να είναι υπεύθυνοι για τη δική τους μάθηση.
- Βοηθήσετε τους συμμετέχοντες να ακούσουν και να κατανοήσουν τις διαφορετικές απόψεις για συγκεκριμένα θέματα που σχετίζονται με το αντικείμενο.
- Ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες να συζητήσουν θέματα που σχετίζονται με το προτεινόμενο θέμα και πιθανές ανησυχίες τους, με το να μοιραστούν τις προσωπικές τους εμπειρίες και γνώσεις και να αναπτύξουν συγκεκριμένες λύσεις για να τις μοιραστούν και να κοινωνικοποιηθούν.
- Μοιράσετε ένα σχέδιο δράσης που τους επιτρέπει να εφαρμόσουν στην πράξη ό,τι έχουν μάθει.

3. Ψυχο-παιδαγωγική διάγνωση – παραδοχές.

Η διάγνωση σημαίνει προγραμματισμένη συσσώρευση δεδομένων όπου η ερμηνεία, αξιολόγηση και περιγραφή του εξεταζόμενου φαινομένου, προσώπου ή πράγματος είναι απαραίτητη. Η διάγνωση στις πρακτικές επιστήμες περιλαμβάνει:

1. Περιγραφή - ό,τι αφορά την ταξινόμηση των δεδομένων της έρευνας, όπου θα ληφθεί η σκόπιμη δράση.
2. Αξιολόγηση - εισαγωγή συγκεκριμένων βαθμών, αναφέρεται σε συλλογή ερευνητικών δεδομένων, ως συνέπεια επιτρέπει να συγκριθούν καθορισμένα φαινόμενα, προσωπικά χαρακτηριστικά ή πράγματα με τις υποθέσεις που λήφθηκαν και επιτρέπει να περιγράψετε τις διαφορές μεταξύ των υφιστάμενων μεταβλητών και άλλων σημείων αναφοράς.
3. Συμπέρασμα - εξακρίβωση της αποτελεσματικότητας της διαδικασίας διάγνωσης.
4. Επεξήγηση - εξήγηση της υφιστάμενης κατάστασης.
5. Τοποθέτηση - παρουσίαση των υφιστάμενων καταστάσεων που πρέπει να γίνουν, να ορισθούν ή να αφαιρεθούν.
6. Ρύθμιση υποθέσεων – κατασκευή συμπεράσματος αναφέρεται στις σχέσεις μεταξύ των παραδοχών και των ενδιάμεσων παραγόντων (Podgórecki, 1972; after: Wysocka, 2006).

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τη δομή της διάγνωσης, η σύνθετη μέθοδος διάγνωσης θα πρέπει να περιγράφεται (διάγνωση που αναπτύχθηκε), η οποία θα πρέπει να στοχεύει στην εξήγηση πολλών προβλημάτων που σχετίζονται με το εξεταζόμενο φαινόμενο. Περιλαμβάνει στοιχειώδη διάγνωση, όπως:

- Διάγνωση αναγνώρισης, η οποία εξετάζει και εκχωρεί το υπό ανάλυση φαινόμενο σε συγκεκριμένο πρόβλημα. Κατονομάζει καθορισμένα στοιχεία, πρόβλημα ή διαταραχή.
- Γενετική διάγνωση, που ορίζει την περιοχή της κατάστασης που εξετάζεται, αποσκοπεί στον καθορισμό των στοιχείων και των μηχανισμών του συγκεκριμένου προβλήματος, διαταραχής ή φαινομένου.
- Σημαιολογική διάγνωση, που καθορίζει το ρόλο του εξεταζόμενου φαινομένου στο πλαίσιο των ευρέως σηματολογικών προβλημάτων.
- Σταδιακή διάγνωση, που περιγράφει το επίπεδο ανάπτυξης του εξεταζόμενου φαινομένου το οποίο πρέπει να αναγνωρισθεί.

- Προγνωστική διάγνωση (αναπτυξιακή), που αναφέρεται στο να προβλέψετε πώς το εξεταζόμενο θέμα ή φαινόμενο ή θα πρέπει να προχωρήσει και τι είδους διαδικασίες απορρίπτονται σχετικά με τα συμπεράσματα από τις προηγούμενες φάσεις της διάγνωσης.

Παρουσιάζονται εδώ μερικές διαγνώσεις, που αλληλοσυμπληρώνονται δημιουργώντας πλήρη και πολύπλοκη αναλυτική διάγνωση στο πλαίσιο του ορισμού. Σε συγκεκριμένους τομείς (παιδαγωγικό, ειδικό παιδαγωγικό) υπάρχει μια αναγκαιότητα, σημαντικότητα και εγκυρότητα του να χρησιμοποιούνται όλους τους ανωτέρω προαναφερόμενους τύπους διάγνωσης όπως αναφέρεται από τον M Ziemska (1972) (κατά: Jarosz, 2006).

4. Προσδιοριστικοί παράγοντες της διαγνωστικής διαδικασίας.

Στην πολύπλευρη διαγνωστική διαδικασία, σημαντικό ρόλο παίζει η παιδαγωγική διάγνωση. Είναι μια βάση για το σχεδιασμό μορφών διορθωτικού- αντισταθμιστικού έργου και τον προγραμματισμό της γνωστικής διαδικασίας. Θα πρέπει να περιλαμβάνει εκτίμηση του τελικού αποτελέσματος για συγκεκριμένη δραστηριότητα, όπως για παράδειγμα: ανάγνωση σε σύγκριση με τον επιδιωκόμενο στόχο, αλλά αυτό είναι μόνο ένα από τα κατ' εκτίμηση στοιχεία. Επίσης σημαντική είναι η ανάλυση της διαδικασίας της δραστηριότητας, η οποία επιτρέπει να συγκριθεί η δομή της δραστηριότητας με τη σωστή δομή. Αυτό το είδος της αξιολόγησης απλοποιεί προκειμένου να δείξει τους λόγους των προβλημάτων ενός παιδιού, κάτι το οποίο είναι ένα πολύ σημαντικό μέρος της διάγνωσης (Paździor, 1980).

Θα πρέπει να τονιστεί ότι η εξομοίωση της παιδαγωγικής διάγνωσης με την εκμάθηση εκτίμησης επιπτώσεων δεν δίνει καμία βάση για το σχεδιασμό διαδικασιών με στόχο την επίλυση των προβλημάτων των μαθητών.

Η διαγνωστική διαδικασία λαμβάνει χώρα σε μια κατάσταση αβεβαιότητας που βιώνουν οι δύο πλευρές της σχέσης (εξεταζόμενος και διαγνώστης), αλλά η ευθύνη για τη διαδικασία αυτής της διαδικασίας εναποτίθεται σ' ένα πρόσωπο που κάνει μία διάγνωση. Τα προβλήματα που πρέπει να υπερκεραστούν από τον διαγνώστη ανατίθενται από υποκειμενικούς παράγοντες που αφορούν το προφίλ του διαγνώστη (ηλικία, εκπαίδευση, γνώση και εμπειρία) και κάποια αντικειμενικά, που αναφέρονται στο διαγνωστικό υλικό που έχει ληφθεί (Kuřakowska 1998, after: Wysocka, 2006, s.29).

Μεταξύ των καθοριστικών παραγόντων της διαγνωστικής διαδικασίας, τα παρακάτω στοιχεία μπορούν να αναφερθούν: (1) η ουσιαστική γνώση για τις γνωστικές, συναισθηματικές διαδικασίες, την επίλυση των προβλημάτων, των μηχανισμών λειτουργίας του ατόμου και την λειτουργία σε βασικές κοινωνικές ομάδες: την οικογένεια, το σχολείο και την ομάδα ομότιμων, (2) η ικανότητα να χρησιμοποιούν ουσιαστική γνώση, που σημαίνει την ικανότητα για λογική σκέψη η οποία επιτρέπει να συγκρίνουν διαφορετικές πληροφορίες, (3) η βασική ικανότητα να παρατηρούν και να συνομιλούν, κάτι που συνδέεται στενά με την ικανότητα απόκτησης πληροφοριών, που καθορίζεται από πολλές ικανότητες που απαιτούνται για τη δημιουργία και την κατασκευή διαγνωστικής επαφής (Sztander 1999), (4) οι συγκεκριμένοι πόροι που διατίθενται διαγνωστικές τεχνικές και διαφοροποιούνται σε διάφορα στάδια της διάγνωσης, (5) σημαντική εδώ είναι η ικανότητα της σωστής επιλογής τεχνικών ερευνών, όσον αφορά τα συγκεκριμένα προβλήματα, την κατάσταση, και τα θέματα διάγνωσης, τα χαρακτηριστικά και τη δημιουργική κατασκευή ή την κατάλληλη χρήση βασικών διαγνωστικών τεχνικών, (6) βασική είναι, επίσης, η δυνατότητα σύνδεσης διαφορετικών τεχνικών, προκειμένου να επιτευχθεί βαθιά και σύνθετη διάγνωση η οποία αναφέρεται στις συμπληρωματικές μεθόδους σύνδεσης, τις λεγόμενες αντικειμενικές, ψυχομετρικές

(κλίμακα, απογραφή, ερωτηματολόγια, τεστ) και υποκειμενικές, κλινικές (συνέντευξη, συνομιλία, παρατήρηση, ανάλυση εγγράφων) και προβολικές τεχνικές.

Η διαγνωστική διαδικασία και τα αποτελέσματά της, εξαρτώνται από την προσωπικότητα του διαγνώστη, η οποία θα πρέπει να περιλαμβάνει: εσωτερικότητα της δικής του στάσης όσον αφορά το άτομο που εξετάζεται. Ο διαγνώστης πρέπει επίσης να έχει διαφορετικές ικανότητες που θα τον βοηθήσουν να επικοινωνεί με τα εξεταζόμενα πρόσωπα. Μπορεί να αναφερθεί εδώ:

- (1) Μετά από το άτομο που εξετάζεται - η ικανότητα να ακούει την σημασία των λέξεων και να λαμβάνει τα θέματα σε μελλοντική συνομιλία.
- (2) Ενσυναίσθητη αντίδραση – υποεκτίμηση του εξεταζόμενου προσώπου.
- (3) Ευγένεια χωρίς αντίδραση - αποδοχή του εξεταζόμενου προσώπου και σεβασμός για την ελευθερία και τις αμφιβολίες του.
- (4) Ανοικτός - ικανότητα να μιλάτε για τον εαυτό σας.
- (5) Συγκεκριμένος - εστίαση σε ένα άτομο που εξετάζεται και φιλοδοξία για την επίτευξη ακριβών πληροφοριών σχετικά με αυτό το άτομο στη κατάσταση "εδώ και τώρα" (Sztander 1999);

Οι ικανότητες που αναφέρονται παραπάνω δίνουν τη δυνατότητα για την αποφυγή βασικών λαθών κατά τη δημιουργία της διαγνωστικής διαδικασίας. Τα πιο συνηθισμένα λάθη στη διαγνωστική διαδικασία είναι:

- (1) Λάθος στάση – ο διαγνώστης δεν λαμβάνει υπόψη την προοπτική του ατόμου που εξετάζεται κατά τη διάρκεια της γνωστικής διαδικασίας.
- (2) Λάθος Μάσκα - έλλειψη ενσυναίσθησης και ικανοτήτων για να θέσει τον εαυτό του στην κατάσταση του υπό διάγνωση προσώπου.
- (3) Λάθος κρίση - παρουσίαση στάσης αξιολόγησης που χαρακτηρίζει καθορισμένη κατάσταση όσον αφορά τα στερεότυπα κριτήρια.
- (4) Λάθος στο να επικεντρώνεται στις αρνητικές πτυχές μίας μονάδας χωρίς να περιλαμβάνει τις θετικές πτυχές.
- (5) Λάθος ανάλυση της κατάστασης - έμφαση στις επιπτώσεις χωρίς να τον αφορά το συγκυριακό πλαίσιο ή ο λόγος της συμπεριφοράς
- (6) Σύνδεση της θεωρίας με πρακτικά λάθη - έλλειψη χρήσης γνώσεων που προκύπτουν από προσωπικές εμπειρίες και την επιστήμη της γνώσης που επετεύχθη συστηματικά (Κοσσίανεκ-Κυακκα 1990).

Στις διαγνωστικές και θεραπευτικές κατηγορίες, στο πλαίσιο των εισηγμένων υψηλότερων λαθών είναι άρρηκτα συνδεδεμένες. Τα αποτελέσματά τους μερικές φορές θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως μία συνάρτηση άμυνας πριν από την ανάληψη ευθύνης για αποφάσεις που λήφθηκαν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αναγνώρισης και οι συνέπειές τους, εκφράζουν την έλλειψη πραγματοποίησης επεμβατικών και υποκινούσες ενέργειες της παιδαγωγικής διάγνωσης.

5. Βασικές αρχές της διάγνωσης.

Οι κανόνες σε κάθε κατάσταση που δημιουργεί σχέσεις μεταξύ προσώπων έχουν αντίκτυπο στις επιδράσεις των καταστάσεων και της διαδικασίας. Όσον αφορά τη διαγνωστική διαδικασία, στη βιβλιογραφία μπορεί να βρεθεί κατάλογος των αναγκαίων κανόνων σε αυτή τη διαδικασία. Μπορούν να αναφερθούν εδώ:

- ✓ Ο κανόνας που συνδέει την επιλεκτική λειτουργία αναγνώρισης συγκεκριμένων περιοχών λειτουργικότητας του ατόμου με την εκπαιδευτική λειτουργία (διάγνωση ως μορφή παρέμβασης).

- ✓ Ο κανόνας που περιλαμβάνει αξιολογικού χαρακτήρα ψυχο-παιδαγωγικές διαγνώσεις, ατομικές λειτουργίες και προϋποθέσεις που καθορίζουν τους αναπτυξιακούς και εκπαιδευτικούς στόχους που επιτεύχθηκαν.
- ✓ Ο κανόνας που συνδέει το στάδιο ανάπτυξης του ατόμου και τη γνωστική του πραγματικότητα με διάγνωση επίδρασης επιρροής, με δράσεις που αναλαμβάνονται βασιζόμενες στην αναγνώριση που γίνεται
- ✓ Ο κανόνας που συνδέει τη θετική και την αρνητική διάγνωση στην αξιολόγηση της ποιότητας λειτουργίας και του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος του ατόμου
- ✓ Ο κανόνας που περιλαμβάνει τη σχετικότητα της δράσης που είναι διαθέσιμη για το άτομο, τις περιβαλλοντικές συνθήκες και τους παράγοντες προσωπικής ανάπτυξης.
- ✓ Ο κανόνας της γνωστικής αποκέντρωσης στην εκτίμηση της αναπτυξιακής κατάστασης του ατόμου - ατομικοί παράγοντες, χαρακτήρας του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος
- ✓ Ο κανόνας της αναγνώρισης από την αντήχηση του ατομικού εσωτερικού, συγκεκριμένες εμπειρίες σχετικά με την κοινωνική κατάσταση του ατόμου.
- ✓ Ο κανόνας της ενεργού ερμηνείας των γεγονότων (δεδομένων) που παρατηρήθηκαν και αφορούν την κοινωνική κατάσταση του ατόμου.
- ✓ Ο κανόνας που συνδέει την ψυχομετρική στάση με την αξιολόγηση της ποιότητας των στοιχείων της κοινωνικής κατάστασης του ατόμου.
- ✓ Ο κανόνας της γνωστικής ολότητας στην εκτίμηση των διαφόρων παραγόντων που δημιουργούν την κοινωνική κατάσταση του ατόμου.
- ✓ Ο κανόνας που συνδέει την εσωτερική προοπτική, την λεγόμενη αντίληψη ενός ατόμου που εξετάζεται, και την εξωτερική προοπτική, την αντίληψη του ιατρού στην αναγνώριση της κοινωνικής κατάστασης του ατόμου.
- ✓ Ο κανόνας που περιλαμβάνει την αξιολόγηση και την ερμηνεία της ζωής και των λειτουργικών συνθηκών ενός προσώπου που δοκιμάζεται, αντιμετωπίζεται ως αναπτυξιακός παράγοντας και η υποκειμενική τους διάσταση
- ✓ Ο κανόνας της αξιολόγησης των αναπτυξιακών παραγόντων, ατομικών παραγόντων, περιβαλλοντικών συνθηκών (αναπτυξιακές, εκπαιδευτικές), ως μια πτυχή της κατάστασής τους (χαρακτηριστικό), της δυναμική τους (σχέσης) μεταξύ καθορισμένων στοιχείων του περιβάλλοντος και του ατόμου
- ✓ Ο κανόνας που συνδέει την ατομική και την κοινωνική διάγνωση ως ένα πλαίσιο της κοινωνικής λειτουργίας σε βασικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα.
- ✓ Ο κανόνας της αυτο-διάγνωσης δοκιμασμένων υποκειμένων, που βρίσκονται σε διαφορετικές κοινωνικές και ψυχικές καταστάσεις.
- ✓ Κανόνας της γνωστικής ολότητας στην αξιολόγηση της πολύπλοκης λειτουργίας του ατόμου και των περιβαλλοντικών του συνθηκών.
- ✓ Ο κανόνας του δυναμικού, κυκλικού, συνεχούς, πολυπροοπτικού και διεπιστημονικού χαρακτήρα της διάγνωση της κοινωνικής κατάστασης του ατόμου.

6. Επιλεγμένες μέθοδοι, τεχνικές και διαγνωστικά εργαλεία.

Η ακριβής και αποτελεσματική διάγνωση όχι μόνο επιτρέπει να επιλεγθεί η σωστή συμπεριφορά, αλλά επηρεάζει αποφασιστικά και την αποτελεσματικότητά της. Στη διαγνωστική διαδικασία θα μπορούσαν να αναφερθούν διαφορετικές προσεγγίσεις: (1) εξωτερικές - με τη χρήση των πληροφοριών που προέρχονται από αντικειμενικές έρευνες (παρατήρηση, ανάλυση,

συνέντευξη, ερωτηματολόγια), (2) εσωτερικές - με τη χρήση πληροφοριών που λαμβάνονται απευθείας από το άτομο που εξετάζεται.

Στην ειδική παιδαγωγική υπάρχει συγκεκριμένη κατηγοριοποίηση που αναφέρεται στην περιγραφή της διαγνωστικής διαδικασίας. Υπάρχει μια διαφοροποίηση μεταξύ όρων όπως είναι: η μέθοδος, η τεχνική, το διαγνωστικό εργαλείο. Θα πρέπει να τονιστεί ότι οι όροι αυτοί έχουν ορισμένα εννοιολογικά πλαίσια (Pilch, Bauman, 2001, Jarosz, Wysocka, 2006, Sztumski, 1995).

Διαγνωστική μέθοδος – ομάδα όλων των ορθολογικά επικυρωμένων μεθόδων διαγνωστικής διαδικασίας που στοχεύουν να περιγράψουν ένα μέρος της πραγματικότητας. Περιλαμβάνει συγκεκριμένες δράσεις: σχεδιάζει την όλη διαδικασία διάγνωσης, τα οργανωτικά χαρακτηριστικά της, την επιλογή και την ταξινόμηση των διαγνωστικών τεχνικών, τη δημιουργία τους, τη μέθοδο που χρησιμοποιούν, την επιλογή ανάλυσης, την παρουσίαση της δοκιμασμένης πραγματικότητας, τη διαγνωστική διαδικασία σκέψης (ανάλυση, σύνθεση, συμπεράσματα), την επαλήθευση της διαγνωστικής εικόνας, την ανάπτυξη και τις επεμβατικές προβαλλόμενες ενέργειες, τα σύνθετα αποτελέσματα αξιολόγησης στην περιοχή των συγκεκριμένων δράσεων. Τέσσερα στοιχεία της διάγνωσης μπορούν να αναφερθούν εδώ είναι:

Παιδαγωγικό πείραμα:

Το πείραμα είναι ένα συγκεκριμένο μέρος της ερευνητικής μεθόδου της πραγματικότητας η οποία συνίσταται στο να προκαλεί ή να αλλάζει τις διαδικασίες με την εισαγωγή ενός νέου παράγοντα και να παρατηρούνται οι αλλαγές που προέκυψαν λόγω της επιρροής του. Ο πειραματικός χαρακτήρας συνίσταται στην εφαρμογή σε επιλεγμένο σύστημα (κοινωνική ομάδα) ειδικά επιλεγμένου παράγοντα για την επίτευξη θετικών αλλαγών του συστήματος ή για να ελεγχθεί τι αλλαγές θα πρέπει να γίνουν υπό την επιρροή του νέου παράγοντα, της λεγόμενης ανεξάρτητης μεταβλητής. Ο στόχος του πειράματος είναι να βρει την σύνδεση αιτίας και αποτελέσματος μεταξύ της ανεξάρτητης μεταβλητής και των στοιχείων του δοκιμασμένου συστήματος. Στο παιδαγωγικό πειραματικό σύστημα που πρέπει να αλλάξει βρίσκεται σχεδόν πάντα μία ομάδα μαθητών.

Παιδαγωγική μονογραφία:

Η μονογραφία στην παιδαγωγική είναι η μέθοδος της διαδικασίας η οποία έχει ως αποτέλεσμα να περιγράφουν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Δύο παράγοντες αποφασίζουν αν μπορεί να βρεθεί η διαδικασία ως μέθοδος μονογραφίας. Ο πρώτος είναι το αντικείμενο έρευνας. Πολύ συχνά μπορεί να είναι ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα όπως μία τάξη, μία ομάδα προσκόπων, ένας συνεταιρισμός μαθητών. Ο δεύτερος είναι ο τρόπος της έρευνας. Στις μονογραφικές έρευνες ο κύριος στόχος είναι να εξετασθεί το εσωτερικό του οργανισμού και να αναγνωριστεί η βαθιά και πολύπλοκη του λειτουργία. Η μονογραφική μέθοδος στις παιδαγωγικές έρευνες είναι πολύ σημαντικές. Είναι εύκολο να προχωρήσει, επιτρέπει την συστηματική επαλήθευση εκπονημένων λειτουργιών του ιδρύματος, το σχεδιασμό βελτίωσης και τον έλεγχο του πώς λειτουργούν. Η μέθοδος αυτή έρευνα σχεδόν πάντα την τεκμηρίωση, πολύ συχνά εισάγει τα στοιχεία της παρατήρησης, της έρευνας ή της συνέντευξης.

Μέθοδος ατομικών περιπτώσεων.

Η μέθοδος ατομικών περιπτώσεων στην παιδαγωγική ανέρχεται στα βιογραφικά των ανθρώπων. Η μέθοδος αυτή συνίσταται στην ανάλυση των ατομικών ανθρωπίνων μοιρών που

εμπλέκονται σε διαφορετικές εκπαιδευτικές καταστάσεις, ή την ανάλυση συγκεκριμένων φαινομένων με εκπαιδευτικό χαρακτήρα, υπό το πρίσμα των ατομικών βιογραφικών των ανθρώπων με τη λογική να περιγράψει το φαινόμενο ή την περίπτωση, προκειμένου να εκτελέσει θεραπευτικές ενέργειες. Ως παράδειγμα μπορούμε να αναφέρουμε εδώ: τα διδακτικά και εκπαιδευτικά προβλήματα και την οικογενειακή κατάσταση του παιδιού, την λειτουργικότητα της ανάδοχης οικογένειας. Η πιο χρήσιμη τεχνική για τη μέθοδο αυτή είναι η συνέντευξη. Ως μια ένα μεγάλο συμπλήρωμα μπορούν να χρησιμοποιηθούν εδώ η παρατήρηση και η ανάλυση των προσωπικών εγγράφων.

Μέθοδος της διαγνωστικής έρευνας.

Η μέθοδος της διαγνωστικής έρευνας είναι ένας τρόπος επίτευξης της γνώσης σχετικά με δομικές και λειτουργικές ιδιότητες, δυναμικές κοινωνικών φαινομένων, γνώμες και απόψεις από συγκεκριμένες κοινότητες, αύξηση και αναπτυξιακή κατεύθυνση ορισμένων φαινομένων και άλλων θεσμικών, μη εντοπισμένα αλλά με εκπαιδευτική σημασία φαινόμενα. Σε έρευνες μελετών, οι πιο συχνές τεχνικές είναι: η συνέντευξη, η έρευνα, η ανάλυση προσωπικών εγγράφων, οι τεχνικές στατιστικής και άλλα.

Διαγνωστική τεχνική – ορισμένη δραστηριότητα που περιγράφεται από ακριβείς οδηγίες, η οποία συνδέεται στενά με τον κύριο στόχο που είναι η διάγνωση, το πρόβλημα λειτουργικότητας και η επιλογή δεικτών.

Ερευνητικό εργαλείο – τελική επίπτωση του έργου της διάγνωσης σε σύλληψη και λειτουργικότητα του προβλήματος που ερευνηθήκε, ανάλογα με την χρησιμοποιούμενη τεχνική αξιοποιούνται: το ερωτηματολόγιο, η κλίμακα, το φύλλο παρατήρησης (Jarosz, Wysocka, 2006, s. 52-53).

Το βασικό πρόβλημα στη μεθοδολογία της διάγνωσης είναι η σωστή επιλογή της μεθόδου που αναφέρεται στη διάγνωση. Θα πρέπει να διεξάγεται λαμβάνοντας υπ' όψιν το πρόβλημα, το φαινόμενο και το πρόσωπο στο οποίο δοκιμάζεται η ειδικότητα. Οι πιο χρησιμοποιημένες τεχνικές στην ψυχο-παιδαγωγική διάγνωση είναι: η παρατήρηση, τα έγγραφα ανάλυσης, τα έργα των μαθητών, η συνέντευξη και η έρευνα.

Παρατήρηση.

Η παρατήρηση είναι μια τεχνική της επίτευξης δεδομένων σχετικά με τον τρόπο παρατήρησης. Έχει ως στόχο και είναι προγραμματισμένη στην παρατήρηση της πραγματικότητας στην πραγματική της πορεία. Αυτή η τεχνική απαιτεί εμπειρία από μέρους του ερευνητή και πολλές δράσεις που θα διασφαλίσουν την αντικειμενικότητα και τη χρησιμότητα.

Ως πλεονεκτήματα της παρατήρησης μπορούμε να αναφέρουμε: (1) φυσικότητα, (2) δυνατότητα αναγνώρισης του πλαισίου της κατάστασης, (3) διαφάνεια για απρόβλεπτες καταστάσεις. Μπορούν να αναφερθούν διάφοροι τύποι παρατήρησης:

1. Κριτήρια, συμπεριλαμβανομένης της μορφή επίτευξης της γνώσης:
  - ✓ Άμεση - γεγονότα που παρατηρήθηκαν από την ανάλυση του ερευνητή
  - ✓ Έμμεση - γεγονότα που αναλύονται από άλλο πρόσωπο
  - ✓ Ελεγχόμενη - ανάλυση που έγινε με βάση ένα κατασκευασμένο εργαλείο
  - ✓ Ανεξέλεγκτη - χωρίς συστηματοποιημένα εργαλεία (χαμηλής ποιότητας διάγνωση);
  - ✓ Ανοικτή - οι άνθρωποι που δοκιμάζονται ξέρουν ότι παρατηρούνται

- ✓ Κρυφή - οι άνθρωποι που δοκιμάζονται δεν ξέρουν ότι παρατηρούνται.
  - ✓ Ουδέτερη – ο παρατηρητής είναι ένα εξωτερικό άτομο
  - ✓ Οργανωμένη – ο ερευνητής είναι διοργανωτής των παρατηρούμενων καταστάσεων
  - ✓ Με συμμετοχή- ο ερευνητής συμμετέχει στις παρατηρούμενες καταστάσεις, μπορεί να είναι ανοικτή ή κρυφή
  - ✓ Τρέχουσα - λαμβάνει χώρα στην καθημερινή ζωή
  - ✓ Επιστημονική - εκπληρώνει όλες τις προσδοκίες: σκοπό, χρονοδιάγραμμα, δραστηριότητα, αντικειμενικότητα, αποστράγγιση (Wysocka, 2006, s. 69).
2. Κριτήρια που περιλαμβάνουν ορισμένη εφαρμογή:
- ✓ Μόνιμη - παρατήρηση που έγινε κατά τη διάρκεια ενός μεγάλου χρονικού διαστήματος
  - ✓ Φωτογραφική - αφορά πολύπλοκες συμπεριφορές και καταστάσεις, δεν περιλαμβάνει προεπιλεγμένα παρατηρηθέντα δεδομένα
  - ✓ Δείγματα γεγονότος – ο παρατηρητής επικεντρώνεται σε ορισμένα γεγονότα, καταστάσεις, όπου ενδιαφέροντες τύποι συμπεριφορών λαμβάνουν χώρα
  - ✓ Χρονικά δείγματα – η περίοδος παρατήρησης χωρίζεται σε μικρά τμήματα του χρόνου
  - ✓ Αξιολόγηση χαρακτηριστικών – ο παρατηρητής χρησιμοποιεί κλίμακες περιγράφοντας διαφορετικές συμπεριφορές μονάδας και σχετικά με αυτές τις κλίμακες ο παρατηρητής αξιολογεί τη μονάδα σε διαφορετικές συνθήκες ζωής (Wysocka, 2006, s. 70).

Το τελικό αποτέλεσμα της παρατήρησης, όπου η παρατήρηση είναι ένα στοιχείο που αποφασίζει τη διάγνωση ή τη γνωστική διάγνωση, θα πρέπει να είναι πρωτόκολλο το οποίο πρέπει να περιλαμβάνει: (1) εργασία παρατήρησης, (2) χρόνο παρατήρησης και μήκος, (3) χρησιμοποιούμενη τεχνική, (4) τόπο παρατήρησης, (5) φύλλο παρατήρησης, (6) περιγραφή των εξωτερικών συνθηκών και απρόβλεπτων καταστάσεων (7), περιγραφή των παρατηρούμενων συμπεριφορών των ανθρώπων και το συγκυριακό τους πλαίσιο (Wysocka, 2006, s. 75).

Ανάλυση εγγράφων κι εργασίας.

Η τεχνική αυτή συνίσταται στην περιγραφή, ερμηνεία και περιγραφή των χαρακτηριστικών (τυπικό, περιεχόμενο, εσωτερικό και εξωτερικό) τα εν λόγω έγγραφα και έργα (Łobocki, 2003, Pilch, Bauman, 2001, Jarosz, Wysocka, 2006). Πολύ σπάνια υπάρχει μ' ένα χέρι, αλλά πολύ συχνά στην παιδαγωγική διάγνωση είναι ένας τρόπος για να επιτευχθούν πληροφορίες σε συνδεδεμένες τεχνικές.

Η ανάλυση των εγγράφων έχει ευρεία εφαρμογή και χρησιμοποιείται σε ειδικές προθέσεις:

- ✓ Επίτευξη πληροφοριών σχετικά με τα γεγονότα
- ✓ Τρόπος αντίληψης κάποιου μέρους της πραγματικότητας με το έγγραφο του συγγραφέα
- ✓ Αναζήτηση του κρυφού ψυχολογικού περιεχομένου (θεραπεία του έργου ως προεξέχουσα εκδήλωση του συντάκτη του)
- ✓ Περιγραφή των προσωπικών χαρακτηριστικών του συγγραφέα του έργου, του συστήματος αξιών του, των κινήτρων, επιθυμιών
- ✓ Παραδοχή των υποθέσεων του συγγραφέα στο πλαίσιο των αποκαλυπτηρίων συγκεκριμένων χαρακτηριστικών του αποδέκτη και των αντιδράσεών του
- ✓ Παραδοχή σχετικά με τα κοινωνικά χαρακτηριστικά και την κουλτούρα του συστήματος στη θέση που είχε γίνει το έγγραφο
- ✓ Παραδοχή σχετικά με τις συμπεριφορές και τα προσωπικά χαρακτηριστικά των άλλων ανθρώπων (Wysocka, 2006, p. 77).

Η ανάλυση του εγγράφου δεν πρέπει να εκλαμβάνεται ως πλήρως επαρκής, ως μία από τις ερευνητικές μεθόδους. Είναι μάλλον συμπληρωματική μέθοδος λόγω των προβλημάτων στη ρητή

ερμηνεία των δεδομένων, τι θα μπορούσε να επηρεάσει την ποιότητα και την ακρίβεια της ανάλυσης. Μπορούμε να θέσουμε εκτός τα ακόλουθα κριτήρια:

1. Κριτήρια έκφρασης περιεχομένου:
  - ✓ Γραπτά - θα μπορούσε να είναι πρωτόκολλα ή δηλώσεις της συνάντησης με το προσωπικό, απόψεις της τάξης του δασκάλου, εργασιών του μαθητή
  - ✓ Ψηφιακά - στατιστική και αριθμητική επεξεργασία συμπεριλαμβανομένου της αντιπαραβολής φύλου, της αντιπαραβολής ηλικίας, αντιπαραβολής παραγωγής
  - ✓ Εικόνας και ήχου - εικόνες, ζωγραφιές, φωτογραφία, μαγνητοφωνήσεις, βίντεο, ταινίες
2. Κριτήρια παραγωγής:
  - ✓ Που έχουν ιδρυθεί - όλα τα έγγραφα από παιδιά, εφήβους, ενήλικες, φτιαγμένα ως μη-επιστημονικά, όπως επιστολές, ημερολόγια, φωτογραφίες, σημειώσεις
  - ✓ Που φτιάχτηκαν εκ προθέσεως - όλα τα προϊόντα παιδιών, εφήβων κι ενηλίκων, τα οποία έγιναν με σκοπό να καταστεί από αυτά επιστημονική ανάλυση
3. Κριτήρια επίσημων κυρώσεων ή της ανεπάρκειάς τους:
  - ✓ Επίσημα - όσον αφορά τα διάφορα έγγραφα που αναφέρονται στην λειτουργία της φροντίδας, της μάθησης και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων
  - ✓ Προσωπικά - υλικά που αναφέρονται στις προσωπικές εμπειρίες του συγγραφέα
Προκειμένου να ελεγχθεί η αξία και η ακρίβεια της ανάλυσης, είναι αναγκαίο να ελέγξετε την αυθεντικότητα και την αξιοπιστία των δημιουργών τους (Wysocka, 2006, p. 77).

Οι τεχνικές ανάλυσης του εγγράφου ίσως χωρίζονται σε: (1) κλασικές μέθοδοι- ελεύθερη περιγραφή και ερμηνεία του υπό ανάλυση περιεχομένου του εγγράφου, (2) σύγχρονες μέθοδοι - ποσοτική ανάλυση του εγγράφου. Η τεχνική αυτή προϋποθέτει αναγκαιότητα του ακριβούς εύρους των υλικών που θα πρέπει να αποτελέσουν τη βάση για την ανάλυση και αξιόπιστη διάταξη των κύριων προβλημάτων του.

Άλλες τεχνικές διαμέλισης αντανακλούν μια πτυχή: (1) ποιότητα - την περιγραφή της ποιότητας και την ερμηνεία του περιεχομένου που περιλαμβάνεται στα έγγραφα, (2) ποσότητα - σε αυτό το είδος της ανάλυσης οι ερευνητές ελέγχουν λέξεις, όρους και συχνότητα φράσεων, (3) επίσημη - αναλύσεις της εξωτερικής μορφής του εγγράφου. Την ανάλυση των εγγράφων μπορούμε επίσης να τη διαιρέσουμε αναλόγως του στόχου της έρευνας:

- ✓ Παιδαγωγική ανάλυση - ο κύριος στόχος είναι να επιτευχθούν συμπεράσματα χρήσιμα για την οργάνωση της εκπαιδευτικής και διδακτικής διαδικασίας
- ✓ Ψυχολογική ανάλυση – προορίζεται για να εξετάσει τα έγγραφα που αφορούν καθορισμένες ρυθμίσεις που αναφέρονται σε διαφορετικά ψυχολογικά χαρακτηριστικά των ανθρώπων που έκαναν τα προς δοκιμή έγγραφα
- ✓ Διαγνωστική ανάλυση - περιορίζεται στο να ελέγχει την πραγματική κατάσταση της τρέχουσας ανάλυσης
- ✓ Αναπτυξιακή ανάλυση - προσπαθεί να παρουσιάσει τη λειτουργία κατά τη διάρκεια της καθορισμένης περιόδου του χρόνου
- ✓ Ατομική ανάλυση - αναφέρεται σε προβλήματα που χτίστηκαν σε σχέση με μονάδες όπως οι συντάκτες των εγγράφων που αναλύθηκαν
- ✓ Ανάλυση Ομάδας - αναφέρεται σε προβλήματα μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας (Wysocka, 2006, s. 80).

Συνέντευξη

Η συνέντευξη είναι μία συζήτηση στην οποία ένα πρόσωπο δοκιμάζεται με έναν ερευνητή και γίνεται σύμφωνα με αυστηρές διατάξεις, συμπεριλαμβανομένων και ορισμένων κανόνων της ορθότητας της. Ο κύριος στόχος αυτού του είδους της τεχνικής είναι να επιτύχουμε την ποιοτικά δεδομένα. Μπορούμε να αναφέρουμε εδώ την: ανοιχτή/κρυφή συνέντευξη, ο ερωτώμενος γνωρίζει/δεν γνωρίζει ότι είναι υπό δοκιμή.

- ✓ Επίσημη/Ανεπίσημη (ο ερωτώμενος δεν γνωρίζει τον πραγματικό σκοπό της έρευνας/γνωρίζει τον πραγματική σκοπό της έρευνας)
- ✓ Ανοικτή/κατηγοριοποιημένη (ανοικτές ερωτήσεις/κλειστές ερωτήσεις)
- ✓ Ατομική/ομαδική (που γίνεται με ένα μόνο πρόσωπο / γίνεται με μια ομάδα ανθρώπων)
- ✓ Πρότυπη / πίνακας (μόνο μία φορά / τουλάχιστον δύο συνεδρίες πίνακα)
- ✓ Ψυχολογική / περιβαλλοντική (ερευνά τα ατομικά χαρακτηριστικά / ερευνά τις συνδέσεις μεταξύ του ατόμου και του περιβάλλοντος του)
- ✓ Λεκτική / γραπτή (μητρώο από διαγνώστη)

Στις τεχνικές που αναφέρονται στην συνέντευξη πρέπει να αναφερθεί ότι: (1) οι ερωτήσεις θα πρέπει να επιτύχουν σαφείς και υποκειμενικές πληροφορίες, (2) συνιστάται ότι οι ερωτήσεις θα πρέπει να διατυπώνονται κατά τρόπο σαφή και συγκεκριμένο, (3) η σειρά τους θα πρέπει να διαφοροποιηθεί, (4) η μορφή της ερώτησης θα πρέπει να είναι επαρκής για το περιεχόμενο, την έρευνα της κατάστασης, τα χαρακτηριστικά του προσώπου που περνά από συνέντευξη (Wysocka, 2006). Στη συνέντευξη θα πρέπει αναφέρεται επίσης η σημασία των ερωτήσεων: (1) κατ' ευθείαν/κατ' επέκταση - ερώτηση σχετικά μ' ένα συγκεκριμένο περιεχόμενο, (2) ανοικτή/κλειστή, (3) άμεση/έμμεση (πολύπλοκη, προβάλλοντας ερωτήματα, προτείνοντας ερωτήσεις, καθοδηγούμενες ερωτήσεις, που αναβάλλεται, προσωρινή) (Wysocka, 2006).

Κατά τη διάρκεια της κατασκευής ακολουθιών πρέπει να χρησιμοποιούνται συγκεκριμένα είδη ερωτήσεων με κανόνες που αναφέρονται παρακάτω: (1) κατασκευή χωνί - από το γενικό στις λεπτομέρειες, (2) ανεστραμμένο χωνί - ανεστραμμένο σε σχέση με την κατασκευή χωνί, (3) εξέλιξη - σταδιακή προσέγγιση του κατάλληλου περιεχομένου από αυτόν που κάνει τη συνέντευξη (Jarosz, Wysocka, 2006).

Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης θα πρέπει να χρησιμοποιούνται οι παρακάτω στρατηγικές: (1) στην αρχή της συνέντευξης, είναι καλό να βρούμε μια θετική επαφή με τον ερωτώμενο, (2) καθορισμένες ακολουθίες στη συνέντευξη που προσπαθούμε να ξεκινήσουμε "συναισθηματικά εύκολα" θέματα, (3) το θέμα δεν πρέπει να αλλάζει γρήγορα, (4) στο τέλος της συνέντευξης, οι ερωτήσεις θα πρέπει να είναι γενικές, ουδέτερες και συναισθηματικές, (5) η συνέντευξη δεν θα πρέπει να διαρκέσει πάρα πολύ (Jarosz, Wysocka, 2006).

Έρευνα.

Η τεχνική αυτή επιτρέπει την επίτευξη απόψεων (δεδομένα) βασιζόμενοι στην αυτόνομη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου της έρευνας από τους ερωτηθέντες.

Η έρευνα είναι διαφορετική από τη συνέντευξη από το επίπεδο κατηγοριοποίησης του ερωτηματολογίου, τον χαρακτήρα των δεδομένων που έχει επιτευχθεί και της μεθόδου της έρευνας. Η έρευνα γενικά γίνεται σε γραπτή μορφή. Μεταξύ των διαφόρων τύπων έρευνας, μπορούν να αναφερθούν: (1) η περιβαλλοντική - που διεξάγεται από επιθεωρητή στο περιβάλλον που είναι ο στόχος της έρευνας, (2) Τύπου - τίθεται γενικά σε μια εφημερίδα με ένα ζητούμενο να αναφερθεί, (3) μετά την έρευνα - στέλνεται ταχυδρομικώς, (4) ανοικτή - ο ερωτώμενος

χαρακτηρίζεται από το όνομά του και μπορεί εύκολα να αναγνωρισθεί με βάση συγκεκριμένων λειτουργιών, (5) ανώνυμη - είναι αδύνατο να εντοπιστεί ο ερωτώμενος, οι ερωτήσεις δεν επιτρέπουν τον προσδιορισμό του προσώπου. Κατά τη διάρκεια της έρευνας, συνιστάται να θυμάστε τις καθορισμένες συνθήκες ορθότητας που αναφέρονται στα πιο ικανά κίνητρα των συμμετεχόντων, προκειμένου να λάβετε ειλικρινείς απαντήσεις και για την ορθή κατασκευή του εργαλείου έρευνας.

7. Η θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης, τρόπος για τη διαγνωστική ικανότητα και την ανάπτυξη των ενδιαφερόντων και ικανοτήτων των μαθητών.

Η θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης δημιουργήθηκε το 1983 από τον H. Gardner. Σύμφωνα με τον ίδιο, νοημοσύνη είναι η ικανότητα για την επίλυση των προβλημάτων, δημιουργώντας νέες ιδέες και έργα (Limont 2005). Όσον αφορά αυτήν την έννοια, η νοημοσύνη δεν είναι το μόνο χαρακτηριστικό που περιγράφει τις δυνατότητες του ανθρώπου στον τομέα της πνευματικής δραστηριότητας, αλλά υπάρχουν μερικά διαφορετικά είδη νοημοσύνης, ανάλογα από το ποιο είδος νοημοσύνης χρειάζεται.

Ο Gardner χωρίζει νοημοσύνη σε: (1) γλωσσική νοημοσύνη - αυτή αναφέρεται στην κατανόηση και άπταιστη επικοινωνία, συμπεριλαμβανομένης της ανάγνωσης με κατανόηση, της κατανόησης της σύνταξης και της σημασίας των γλωσσικών συμβόλων, (2) λογική - μαθηματική νοημοσύνη - αυτή αναφέρεται στην επαγωγική και τη αφαιρετική σκέψη, την κατανόηση μαθηματικών όρων, (3) χωρική νοημοσύνη - αναφέρεται στον χωρικό προσανατολισμό και την οπτική σκέψη, (4) μουσική νοημοσύνη - περιλαμβάνει την ικανότητα αναγνώρισης της ολότητας, της ευαισθησίας του ρυθμού, της ικανότητας αντίληψης, της κατανόηση και της δημιουργίας μουσικής, (5) σωματική-κινησθητική νοημοσύνη - ό,τι αφορά την κίνηση του σώματος, (6) διαπροσωπική νοημοσύνη - αυτή σχετίζεται με την καλή κατανόηση των σχέσεων, τις δράσεις και τα κίνητρα, τα συναισθήματα των άλλων ανθρώπων, (7) ενδοπροσωπική νοημοσύνη - ό,τι αφορά την καλή κατανόηση των προσωπικών μας αδυναμιών, της δύναμης, των συναισθημάτων και των διαθέσεων, (8) φυσική νοημοσύνη - αυτή αναφέρεται στην κατανόηση της φύσης που μας περιβάλλει (Limont, 2005, p.47).

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι αυτή η έννοια έχει πολλές αρνητικές γνώμες, λόγω της έλλειψης επιστημονικών βάσεων αυτής της θεωρίας, έλλειψης εμπειρικών ερευνών που επιβεβαιώνουν την ορθότητα της. Πέρα από τούτα, αυτή η θεωρία έχει ευρεία χρήση μεταξύ των εκπαιδευτικών, κυρίως λόγω της σαφήνειας και της απλότητας της. Παρατηρώντας διαφορετικά είδη συμπεριφορών σε ένα συγκεκριμένο πρόσωπο, ειδικά δημιουργημένες απογραφές και ερωτηματολόγια που βασίζονται στην αυτοεκτίμηση, συμβάλουν στη δημιουργία προφίλ ΠΝ (προφίλ πολλαπλής νοημοσύνης). Η αυτοεκτίμηση συμβάλλει στη δημιουργία και την ανάπτυξη της ευαισθητοποίησης των προσωπικών μας ικανοτήτων και δυνατοτήτων, αυξάνει τα κίνητρα, κινητοποιεί τη δραστηριότητα σε συγκεκριμένη περιοχή των δραστηριοτήτων που ελήφθησαν. Εμπνέει στο μέλλον καλύτερα αποτελέσματα στον τομέα της εκπαίδευσης.

Η θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ανάπτυξη των βασικών ικανοτήτων. Κριτήρια για την αξιολόγηση των βασικών ικανοτήτων που καλύπτουν τα βασικά όλων των στόχων της εκπαίδευσης:

- Οι μαθητές πρέπει να είναι σε θέση να εκφράσουν τις σκέψεις τους, τα συναισθήματά τους και τις απόψεις προφορικά, εγγράφως και με διαφορετικό τρόπο. Πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να

παρουσιάσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους, ώστε να είναι σε θέση να μεταδώσουν τις σκέψεις τους με μεθοδευμένο τρόπο και να έχουν την ευκαιρία να συμμετάσχουν ενεργά στις συζητήσεις και αντιπαραθέσεις.

- Οι μαθητές πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξουν δημιουργική σκέψη και να δείξουν πρωτοβουλία στις ενέργειές τους, να είναι σε θέση να χρησιμοποιούν τις γνώσεις, τις εφαρμογές τους, να τολμούν να αναζητήσουν νέες λύσεις και να χρησιμοποιούν τη δημιουργική τους σκέψη και συλλογισμό.
- Οι μαθητές πρέπει να είναι σε θέση να εργαστούν ατομικά, σε ομάδες και με την καθοδήγηση κάποιου άλλου.
- Ο μαθητής πρέπει να είναι σε θέση να επωφεληθεί από μια ποικιλία πηγών στην αναζήτηση της γνώσης, να είναι σε θέση να χρησιμοποιήσει τις πληροφορίες δημιουργικά, υπεύθυνα και εποικοδομητικά.
- Ο μαθητής πρέπει να είναι υπεύθυνος για τη δική του εκπαίδευση, να είναι σε θέση να αξιολογεί την εργασία του και την αποδοτικότητα.

Η θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης είναι μια μέθοδος που επιτρέπει να διαγιγνώσκουμε και να αναπτύσσουμε τα ενδιαφέροντά και τις ικανότητες των μαθητών.

IV. Καινοτόμες μέθοδοι εργασίας, ανάπτυξη βασικών ικανοτήτων των παιδιών και των νέων.

Ο όρος "Ικανότητα" υπάρχει τόσο στην επιστήμη όσο και στην κανονική γλώσσα, σε μερικές επιστήμες, όπως: η ψυχολογία, η διαπαιδαγώγηση, η κοινωνιολογία, το δίκαιο.

Πολλοί ορισμοί και ερμηνείες που αναφέρονται στον όρο 'ικανότητα' καθορίζουν το φάσμα των εννοιών του όρου των βασικών ικανοτήτων, που έγινε ένας από τους βασικούς όρους.

Στη Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που εκδόθηκε στις 18 Δεκεμβρίου του 2006, αναφέρθηκαν οκτώ βασικές ικανότητες. Αυτές οι ικανότητες είναι αναγκαίες στη διαδικασία μάθησης κατά τη διάρκεια όλης της ζωής. Οι βασικές ικανότητες περιλαμβάνουν: γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις, να επιτρέπεται η αυτοπραγμάτωση της μονάδας να ενεργοποιεί την ενεργή της στάση ως πολίτες, η βοήθεια στη διαδικασία κοινωνικής ενσωμάτωσης, στο μέλλον να επιτρέπει την εύρεση μίας καλής δουλειάς. Όλες αυτές οι βασικές ικανότητες εξαρτώνται η μία από την άλλη, διότι το κοινό τους χαρακτηριστικό είναι η κριτική σκέψη, η δημιουργικότητα, η αντιμετώπιση προβλημάτων δεξιοτήτων, η αξιολόγηση των κινδύνων, η κατάλληλη λήψη αποφάσεων, ο εποικοδομητικός έλεγχος των συναισθημάτων (Uszyska-Jarmoc, Bilewicz, 2015, σελ.7).

Οι βασικές ικανότητες είναι ιδιαίτερα σημαντικές για την ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης, παρέχοντας μεγαλύτερη ευελιξία και επιτρέποντας την καλύτερη διαμονή σε επείγουσες αλλαγές στον κόσμο, όπου λαμβάνουν χώρα πιο πολυάριθμες και πολύπλοκες σχέσεις μεταξύ των διαφόρων τομέων δραστηριότητας του ανθρώπου και των ικανοτήτων του.

Τα κριτήρια για τις βασικές εκτιμήσεις σε ένα υποχρεωτικό σχολείο χωρίζονται σε πέντε βασικές κατηγορίες που καλύπτουν τις βάσεις για όλους τους μαθησιακούς στόχους:

- Οι μαθητές πρέπει να είναι σε θέση να εκφράσουν τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις απόψεις τους προφορικά, εγγράφως και σε άλλες μορφές. Να έχουν την ικανότητα να επικοινωνούν τις γνώσεις και τις ικανότητές τους. Να είναι σε θέση να μεταδώσουν τις

σκέψεις και τον λόγο τους με τακτικό τρόπο και να είναι σε θέση να βυθιστούν σε συνομιλίες και συζητήσεις.

- Οι μαθητές πρέπει να είναι σε θέση να είναι δημιουργικοί στη σκέψη και να δείχνουν πρωτοβουλία στα έργα και τους πόρους τους. Να έχουν την ικανότητα να χρησιμοποιούν τις γνώσεις τους για να καταλήξουν σ' ένα συμπέρασμα, τολμώντας να αναζητήσουν νέες λύσεις και να χρησιμοποιούν τη δημιουργική τους σκέψη και συλλογισμό.
- Οι μαθητές πρέπει να είναι σε θέση να εργάζονται ανεξάρτητα, σε μια ομάδα και υπό καθοδήγηση.
- Οι μαθητές πρέπει να είναι σε θέση να χρησιμοποιούν διαφορετικούς πόρους και μέσα ενημέρωσης στην αναζήτησή τους για γνώση και πόρους. Να είναι σε θέση να χρησιμοποιούν τις πληροφορίες μ' έναν δημιουργικό, υπεύθυνο και εποικοδομητικό τρόπο.
- Οι μαθητές πρέπει να είναι σε θέση να είναι υπεύθυνοι για τη δική τους εκπαίδευση, να είναι σε θέση να αξιολογούν την εργασία και τις επιδόσεις τους.

Οι βασικές ικανότητες είναι αυτές που αφορούν τον ίδιο τον μαθητή και αντανακλούν τις δεξιότητες και την εκτίμηση της μάθησης μέσα από το πρόγραμμα σπουδών. Υποτίθεται ότι τα σχολεία στηρίζουν αυτές τις βασικές ικανότητες και ότι αξιολογούνται κάθε σχολικό έτος.

Η μέθοδος (από την ελληνική Μέθοδος) είναι ο συστηματικά χρησιμοποιούμενος τρόπος εργασίας του εκπαιδευτικού, ο οποίος επιτρέπει στους μαθητές να αντιμετωπίζουν τη γνώση, καθώς και τις πρακτικές χρήσης της και την ανάπτυξη των ενδιαφερόντων των μαθητών (Οκοή, 1996, σελ. 247).

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι εργασίας με παιδιά και νέους. Πριν από την περιγραφή συγκεκριμένων μεθόδων εργασίας με παιδιά, από την περιγραφή της λειτουργίας των ομάδων, τα παιδιά και οι νέοι θα πρέπει να περιγράψουν την επιλεγμένη ομάδα.

- ✓ **Παιδιά και νεαρά άτομα κοινωνικά απροσάρμοστα, που απειλούνται με κακή κοινωνική προσαρμογή και εθισμό.**

Ανάλογα με τα συμπτώματα και τους πρόσθετους περιβαλλοντικούς παράγοντες, αναφέρθηκε κοινωνική αδεξιότητα και απειλή από κοινωνική αδεξιότητα. Ελήφθησαν συμπτώματα που πρέπει να εξεταστούν:

- Σχολή απουσία
- Αποδράσεις απ' το σπίτι ή αλητεία
- Κατανάλωση αλκοόλ (σποραδικά και συχνά)
- Προσπάθειες μέθης
- Καταστροφή πραγμάτων
- Επίθεση
- Μαχητικότητα
- Κλοπή
- Συμμετοχή σε αρνητικές ομάδες
- Απόπειρα αυτοκτονίας

Η κοινωνική αδεξιότητα μπορεί να αντιμετωπισθεί ως μια διαδικασία ακολουθίας δυναμικών αλλαγών.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της κάθε διεργασίας είναι τα στάδιά της, η μετάβαση από τη μια φάση στην άλλη. (C. Czarow 1978, for: Pytka, 2001, p. 92-93) προτεινόμενη περιγραφή του φαινομένου σε τρία στάδια του εγκληματικού εκτροχιασμού:

Το Πρώτο στάδιο χαρακτηρίζεται από την αποξένωση, απογοήτευση, ανάγκη συναισθηματικής εξάρτησης, αρνητικές αντιδράσεις. Η ενότητα μπορεί να αντιδράσει με

επιθετικότητα, εξέγερση, αύξηση του μίσους απέναντι στην οικογένεια και την κοινωνικότητα. Σε αυτό το στάδιο οι αντιδράσεις ενός παιδιού είναι δυσανάλογες στα ερεθίσματα. Υπάρχει μια έλλειψη υπομονής, συγκέντρωσης της προσοχής. Ο νεαρός άνδρας πολύ συχνά δεν τελειώνει τη δουλειά του ή να την κάνει απρόσεκτα.

Το Δεύτερο στάδιο είναι ένα στάδιο όπου καθιερώνονται αντικοινωνικές συμπεριφορές, μπορεί επίσης να παρατηρηθεί εξέγερση προς όλες τις αρχές. Η βασική συναισθηματική ανάγκη παρέχεται έξω από το οικογενειακό σπίτι. Μπορεί επίσης να παρατηρηθούν κάποια πρώτα συμπτώματα κοινωνικής αμηχανίας, όπως η κατανάλωση αλκοόλ, ναρκωτικά, απουσία απ' το σχολείο, αποδράσεις απ' το σπίτι, κλοπές.

Το Τρίτο στάδιο μπορεί να παρατηρηθεί ως ένα στάδιο όπου οι μαθητές έρχονται σε επαφή με εγκληματικές ομάδες. Υπάρχει μία παράλογη επιθυμία να καταστρέψουν πράγματα και αν είναι δυνατόν να προκαλέσουν πόνο σε κάποιο άλλο πρόσωπο.

Τα συμπτώματα της κοινωνικής αμηχανίας είναι αρνητικές και ανεπαρκείς αντιδράσεις στις απαιτήσεις και τις εντολές που περιλαμβάνονται στους κοινωνικούς ρόλους όπως το παιδί στην οικογένεια, ο συνάδελφός στην ομάδα των συνομηλίκων, ο μαθητής στο σχολείο.

Οι αιτίες της κοινωνικής αμηχανίας είναι μια ομάδα παραγόντων που επηρεάζουν αποφασιστικά τη δημιουργία των διαταραχών που αναφέρονται παραπάνω σε συμπεριφορές εκτροχιασμένων μονάδων. Υπάρχουν πολλά αίτια εκτροχιασμού, αλλά θα πρέπει να τονιστεί ότι έχει ατομικό χαρακτήρα. Οι αιτίες μπορούν να χωριστούν σε δύο ομάδες: (1) κινητήριες - εδώ ανήκουν εκείνοι οι παράγοντες που τείνουν τη μονάδα σε πράξεις καταστροφής. Μία από τις κινητήριες αιτίες μπορεί να είναι η έλλειψη ικανοποίησης από τις συνθήκες ζωής και την προθυμία καλύτερων συνθηκών ζωής με το να βασίζονται σε ταινίες, βιβλία κτλ. Έμπνευση για να αποδείξουν τη δύναμή και την κυριαρχία τους που τους επιτρέπουν να αποκτήσουν καλύτερη ευημερία, κάτι το οποίο είναι λανθασμένο, λόγω των αποτυχιών της ζωής και της κατανόησης της δικής τους απομόνωσης από το κοινωνικό περιβάλλον, (2) προδιάθεσης - οι παράγοντες που επιτρέπουν να επιλέξουν αρνητικές ενέργειες μεταξύ όλων των διαθέσιμων ενεργειών σε ορισμένες περιπτώσεις. Αυτοί είναι οργανικοί και κοινωνικοί παράγοντες. Στους οργανικούς μπορούμε να συμπεριλάβουμε: όλα τα είδη διαταραχών του κεντρικού νευρικού συστήματος, όπως: χαρακτηροπάθεια, νευρωτική επιθετικότητα και άλλα διάφορα είδη νοητικής υστέρησης. Οι παράγοντες αυτοί δεν είναι άμεσα αίτια του εκτροχιασμού, αλλά η συνύπαρξή τους με τους κινητήριους παράγοντες μπορεί να είναι η αιτία της διαταραχής της συμπεριφοράς. Οι παράγοντες κοινωνικής προδιάθεσης εντοπίζονται σε περιβάλλοντα που τείνουν σε ανταγωνιστικές και καταστροφικές συμπεριφορές. Αυτό το είδος του περιβάλλοντος θα μπορούσε να είναι μία οικογένεια ή γειτονιά όπου οι εγκληματικές ενέργειες θαυμάζονται και οι παράνομες μέθοδοι κέρδους έχουν μεγάλη αξία.

Η αμέλεια είναι ένα από τα συμπτώματα βίας που χρησιμοποιούνται σε ένα παιδί και μπορεί να περιλαμβάνει ψυχικούς και σωματικούς τομείς. Υπάρχουν πολλά προβλήματα για τον αυστηρό καθορισμό αυτού του φαινομένου. Σήμερα, η αμέλεια ορίζεται ως «η έλλειψη ικανοποίησης των αναγκών του παιδιού που είναι απαραίτητες για τη σωστή ανάπτυξη του - οι ανάγκες αναφέρονται στην διατροφή, τα είδη ένδυσης, το άσυλο, την υγιεινή, την ιατρική περίθαλψη, την εκπαίδευση και τον ψυχικό τομέα του παιδιού» (Szymańczak 1995, p. 14). Η αμέλεια μπορεί να προκληθεί επίσης, από την έλλειψη της γονικής γνώσης σχετικά με τη φροντίδα

του παιδιού, την έλλειψη χρημάτων για τον βιοπορισμό, την έλλειψη εμπειρίας, από αμφίθυμα συναισθήματα στο παιδί, ειδικά όταν το παιδί είναι δύσκολο στη φροντίδα και στην αγάπη.

Ο όρος 'εθισμός' ορίζεται ως η πίεση που αισθάνεται ένα άτομο εγκλωβισμένο από τη λήψη φαρμάκων που μπορεί να προκαλέσουν επικίνδυνες επιπτώσεις στην ζωή (ΠΟΙΟΣ). Είναι επιτακτική ανάγκη, προκειμένου να ληφθεί καθορισμένο φάρμακο. Υπάρχουν διάφοροι λόγοι για τη λήψη ψυχοδραστικών ουσιών. Θα μπορούσε να είναι μία προσπάθεια διαφυγής, μία προσπάθεια να βρεθούν νέες εμπειρίες, ψάχνοντας το 'εγώ'. Υπάρχουν τρεις τύποι εθισμού: (1) φυσιολογικός – η ισχυρή ανάγκη για τη λήψη ορισμένων φαρμάκων γίνεται αισθητή ως φυσική ασθένεια, (2) ψυχική - εμμονή για τη λήψη του φαρμάκου, αυτο-εξαπάτηση, δικαιολογία της ίδιας του της συμπεριφοράς, (3) κοινωνική - ορισμένες ουσίες πρέπει να ληφθούν, λόγω της μόδας της ομάδας ή επειδή το θέλουν άλλοι άνθρωποι. Είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι σε αυτό το είδος της εξάρτησης υπάρχει μια ισχυρή επιρροή μιας ομάδας σ' ένα άτομο, τηρώντας τους κανόνες της ομάδας και τα έθιμα (Maxwell,2000).

Οι μέθοδοι εργασίας με ένα παιδί με κοινωνική αδυναμία προσαρμογής θα μπορούσαν να χωριστούν λόγω των μέσων που είναι διαθέσιμα για το δάσκαλο κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Υπάρχουν τέσσερα είδη μέσων:

1. Προσωπική αξία ή αξία άλλων ανθρώπων
2. Κοινωνικές καταστάσεις
3. Επίσημες και άτυπες ομάδες
4. Στοιχείο του πολιτισμού

Οι μέθοδοι που επιτρέπουν τη δραστηριότητα και την ανάπτυξη της διαδικασίας διαρθρωτικών παραγόντων ατόμων με κοινωνική αμηχανία είναι η Μέθοδος Θεατρικής Επικοινωνικοποίησης και η Μέθοδος Επικοινωνικοποίησης μέσω του Αθλητισμού. Επιτρέπουν να βρεθεί και να αναπτυχθεί το δυναμικό του μαθητή. Δίνουν την ευκαιρία να βρει μία νέα, κοινωνικά αποδεκτή ταυτότητα. Αυτές οι μέθοδοι στον πρακτικό τους τομέα χρησιμοποιούν μεθοδικές διαδικασίες δημιουργικής επικοινωνικοποίησης, αυτό σημαίνει συγκεκριμένες διαδικασίες:

Οι διαδικασίες αυτές είναι τεχνικές δημιουργικότητας:

- 1) Συναισθηματικές
- 2) Παρακινητικές
- 3) Αντίληψης
- 4) Μνήμης
- 5) Σκέψης
- 6) Φαντασίας
- 7) Διαπροσωπικές
- 8) Συνεταιριστικές (Koporczyński, 2008).

Η Μέθοδος Θεατρικής Επικοινωνικοποίησης βασίζεται σε τέσσερις βάσεις: (1) λαμβάνει από την ψυχολογία και δημιουργική παιδαγωγία η οποία λέει ότι σε άτομο με κοινωνική αδεξιότητα υπάρχουν κρυμμένες δυνατότητες. Η ενεργοποίηση του τους επιτρέπει να γίνουν πιο ελκυστικοί και τους βοηθά στην ανάπτυξη μόνιμων καταστάσεων ζωής με καινοτόμο τρόπο, (2) βασικές από τις δραστηριότητες αυτές είναι θεωρητικές παραδοχές δημιουργικής επικοινωνικοποίησης συμπεριλαμβανομένων όλων των μεθοδικών συσκευών τους, (3) Η θεατρική επικοινωνικοποίηση βασίζεται στη μεθοδικά τροποποιημένη θεατρική αντίληψη που

περιλαμβάνει από κοινού τους ηθοποιούς που επηρεάζουν και το κοινό. Όλα αυτά τα άτομα βρίσκονται σε αυστηρές σχέσεις, (4), ως αποτέλεσμα των δραστηριοτήτων αυτών θα πρέπει να δημιουργηθούν ατομικές και κοινωνικές ικανότητες των ατόμων με την κοινωνική αδεξιότητα (Moleda, Mirosław, 2010, σελ. 219-220).

Η Επανακοινωνικοποίηση με τη μέθοδο του Αθλητισμού επιτρέπει να παίζονται διαφορετικοί κοινωνικοί ρόλοι από ό,τι μέχρι τώρα. Όλοι αυτοί οι ρόλοι έχουν μία κοινωνικά και πολιτισμικά αποδεκτή μορφή έκφρασης, παρουσιάζοντας τα δικά τους πλεονεκτήματα και ικανότητες (Koporczyński, 2008).

✓ **Παιδιά που προέρχονται από οικογένειες με δύσκολη υλική κατάσταση.**

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών υπήρξε μεγάλη ανησυχία γύρω από τον τομέα της παιδικής φτώχειας. Πολυάριθμες μελέτες έχουν διεξαχθεί σε πολλές κοινωνίες, έτσι ώστε να σκιαγραφήσουν το πρόβλημα της παιδικής φτώχειας και να προτείνουν μέτρα για την αντιμετώπισή του (Pashardes, 2007). Η φτώχεια είναι ένα μείζον πρόβλημα και συνδέεται με την αδυναμία κάλυψης βασικών αναγκών των παιδιών, όπως είναι τα τρόφιμα, ο ρουχισμός και η κατοικία. Από την άλλη πλευρά, η φτώχεια συνδέεται επίσης με τον κοινωνικό αποκλεισμό και την έλλειψη πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης (Cyrus Mail, 2015). Αναμφίβολα, άτομα από χαμηλότερα οικονομικά περιβάλλοντα συχνά αποκλείονται από την κοινωνία και έχουν επίσης λιγότερες ευκαιρίες για να λάβουν εκπαίδευση και εργασία ή να αναθρέψουν δικές τους οικογένειες.

Καθ' όλα τα χρόνια, πολλοί παράγοντες έχουν αναγνωρισθεί ως καθοριστικοί για την παιδική φτώχεια. Σύμφωνα με τον Pashardes (2007), οι παράγοντες αυτοί περιλαμβάνουν «μη συμμετοχή στην αγορά εργασίας και ανεργία μεταξύ των ενηλίκων εντός των οικογενειών με παιδιά, κηδεμονία παιδιών, χαμηλά αμειβόμενη απασχόληση και ανεπάρκειες στο κρατικό σύστημα υποστήριξης παιδιών». Επιπλέον, η παιδική αναπηρία είναι μία συχνή «περίπτωση ενεργοποίησης» της φτώχειας, ως αποτέλεσμα των πρόσθετων δαπανών, της διάλυση της οικογένειας και της ανεργία που μπορεί να ακολουθήσει από τη γέννηση ή τη διάγνωση ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες.

Ο Pashardes (2007),), τονίζει ότι η παιδική φτώχεια φαίνεται να είναι λιγότερο συχνό φαινόμενο στην Κύπρο από ό,τι στις άλλες χώρες. Όμως, πρόσφατα, τα στατιστικά στοιχεία που έχουν κυκλοφορήσει από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ), έχουν δείξει ότι ένα στα τέσσερα παιδιά στην Κύπρο τελούν υπό τον κίνδυνο φτώχειας (Κύπρος Mail, 2015).

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, το σχολείο μας έχει δημιουργήσει ένα καινοτόμο πρόγραμμα, έτσι ώστε να βοηθήσει τους μαθητές σε κίνδυνο, οι οποίοι προέρχονται από χαμηλότερα οικονομικά περιβάλλοντα για να αποκτήσουν αρκετές δεξιότητες που θα τους βοηθήσουν στην καθημερινή τους ζωή.

Η Διδασκαλία μαθητών που διατρέχουν κίνδυνο είναι ένα σημαντικό ζήτημα σε εθνικό επίπεδο και περιλαμβάνει πολλές πτυχές. Ορισμένες χώρες όπως οι ΗΠΑ χρησιμοποιούν το μοντέλο του «στοιχείου δυνατότητας» το οποίο έχει αναπτυχθεί από τον Howard Adelman και τη Linda Taylor. Το μοντέλο έχει ως στόχο να βοηθήσει τους μαθητές σε κίνδυνο να πετύχουν. Το πρόγραμμα κερδίζει εθνική ορμή (DeAngelis, 2012). Βοηθά τους μαθητές να βελτιώσουν την ψυχοκοινωνική τους ευημερία και να έχουν ακαδημαϊκή επιτυχία (DeAngelis, 2012).

Με τον ίδιο τρόπο το σχολείο μας λαμβάνει σοβαρά υπόψη την εκπαίδευση των μαθητών σε κίνδυνο. Οι μαθητές μας είναι άτομα με πολλαπλές και πολύπλοκες ανάγκες και

ικανότητες. Προσφέρουμε την πιο κατάλληλη εκπαίδευση. Δεν πρέπει να αγνοούμε ωστόσο και το οικογενειακό τους περιβάλλον, που επηρεάζει τα συναισθήματα και τις ικανότητές τους. Μερικοί από τους μαθητές θεωρούνται παραμελημένοι και σε κίνδυνο, επειδή η οικογένειά τους δεν τους προσφέρει τις ίδιες ευκαιρίες με τους άλλους μαθητές. Σύμφωνα με την Εθνική Ένωση των Σχολικών Ψυχολόγων (αξιολογήθηκε στις 15 Ιουνίου 2016), η μάθηση θα πρέπει να περιλαμβάνει στρατηγικές, πόρους και πρακτικές έτσι ώστε να παρέχει φυσική, κοινωνικά, συναισθηματικά και πνευματικά στηρίγματα, ώστε όλοι οι μαθητές να έχουν ίσες ευκαιρίες για την επιτυχία στο σχολείο. Έχουμε επικεντρωθεί σ' αυτούς τους μαθητές και προσπαθούμε να τους δώσουμε την ευκαιρία να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις ικανότητές τους.

Έτσι ώστε να ικανοποιηθούν οι στόχοι μας, συχνά χρησιμοποιούμε καινοτόμες μεθόδους. Μία από αυτές τις μεθόδους είναι να εκπαιδεύουμε τους μαθητές για την ανεξάρτητη διαβίωση. Η ανεξάρτητη διαβίωση είναι μια φιλοσοφία και ένα παγκόσμιο κίνημα που ξεκινά από το δικαίωμα όλων των ανθρώπων να περιλαμβάνονται στην κοινότητα. Το δικαίωμα να ζουν ανεξάρτητα διασφαλίζεται από το άρθρο 19 της Σύμβασης CRPD και προστατεύεται από τη νομοθεσία της ΕΕ, ιδίως μέσω της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω αναπηρίας (άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ) και την αρχή της ενσωμάτωσης των ατόμων με αναπηρία (άρθρο 26 του Χάρτη).

Επιπλέον, η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (CRPD) αναγνωρίζει δικαίωμα των ατόμων με ειδικές ανάγκες:

- για εργασία
- να έχουν ίσες ευκαιρίες να επιλέξουν εργασία ή να γίνουν αποδεκτοί στην αγορά εργασίας και
- να συμμετάσχουν σ' ένα ανοικτό, χωρίς αποκλεισμούς, και προσβάσιμο περιβάλλον εργασίας.

Επιπλέον, το Κέντρο Γονικής Πληροφόρησης και Πόρων (2016) τονίζει ότι η ανεξάρτητη διαβίωση είναι για τον μαθητή που επιδιώκει τα ταλέντα και τα ενδιαφέροντά όσο το δυνατόν πιο ανεξάρτητα. Πρόκειται για την καλλιέργεια μέχρι την ενηλικίωσή τους, βρίσκοντας μια θέση στον κόσμο και επιτυγχάνοντας το καλύτερο των δυνατοτήτων τους. Όλοι μας θα θέλαμε να δούμε τους νέους μας να αναπτυχθούν μέχρι την ενηλικίωσή τους και να βρουν τη θέση τους στον κόσμο, να κάνουν για τον εαυτό τους το καλύτερο των δυνατοτήτων τους. Ωστόσο, όταν πρόκειται για μαθητές με ειδικές ανάγκες η ανεξαρτησία μπορεί να είναι πολύ περίπλοκη. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος οι μαθητές πρέπει να εκπαιδεύονται και να προετοιμάζονται.

Σύμφωνα με τον Cronin (1996), η ανεξάρτητη διαβίωση ορίζεται ως «εκείνες οι δεξιότητες ή εργασίες που συμβάλλουν στην επιτυχή ανεξάρτητη λειτουργία ενός ατόμου στην ενήλικη ζωή». Όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα, οι δεξιότητες αυτές συχνά διακρίνονται σε σημαντικούς τομείς που σχετίζονται με την καθημερινή ζωή των μαθητών, όπως: ψυχαγωγία/αναψυχή, συντήρηση του σπιτιού, προσωπική φροντίδα και συμμετοχή της κοινότητας.

Όλες οι παραπάνω ανεξάρτητες δεξιότητες διαβίωσης είναι σημαντικά στοιχεία μιας καλά αναπτυγμένης προσωπικότητας. Αναμφισβήτητα, η απόκτηση όλων αυτών των δεξιοτήτων μπορεί να επηρεάσει σημαντικά το μέλλον ενός μαθητή και την ποιότητα της ζωής του. Αν και η απόκτηση δεξιοτήτων διαβίωσης είναι μια δια βίου διαδικασία, τα θεμέλια τίθενται κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας. Πιστεύεται ότι οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να ζήσουν και να εργαστούν στην κοινότητα, εφόσον λάβουν την κατάλληλη εκπαίδευση των δεξιοτήτων διαβίωσης (Rusch & Phelps, 1987). Έτσι, εκτός από τους γονείς, οι εκπαιδευτικοί έχουν μια μεγάλη επιρροή στο ανάπτυξη του κάθε παιδιού και έχουν τη δύναμη να τους προετοιμάσουν έτσι ώστε να ασχοληθούν με τα δύσκολα ζητήματα της ζωής.

Ως εκ τούτου, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ανεξάρτητες δεξιότητες διαβίωσης κατά τη διάρκεια της διαδικασίας σχεδιασμού εξατομικευμένου προγράμματος εκπαίδευσης (IEP). Ο κύριος στόχος είναι να βοηθηθούν τα άτομα να ζουν όσο το δυνατόν πιο ανεξάρτητα ή όπως επιθυμούν μέσα από τις επιλογές που κάνουν για το πού ζουν, παίζουν, μαθαίνουν, και εργάζονται στις κοινότητές τους.

Ιδιαίτερα χαρισματικά παιδιά και νέοι.

Τα παιδιά που παρουσιάζουν υψηλότερη πνευματική ικανότητα σε έναν ή περισσότερους τομείς θεωρούνται χαρισματικά. Τα χαρισματικά παιδιά είναι πιο πιθανό από τα υπόλοιπα να:

- Εμφανίσουν υψηλότερη πνευματική ικανότητα και ταλέντο σε νεαρή ηλικία σε έναν ή περισσότερους τομείς (εύρος ενδιαφέροντος).
- Έχουν περισσότερα κίνητρα και να μάθουν καλύτερα, πράγμα που μπορεί να εξηγηθεί απ' το ότι τα ερευνητικά τους ενδιαφέροντα και ανακαλύψεις είναι πιο ανεπτυγμένα από ό, τι σε άλλα παιδιά
- Μπορούν να μεταφέρουν τη γνώση, την εμπειρία και τη διορατικότητα σε νέες και εξωτικές συνθήκες.
- Χρησιμοποιήσουν την αφηρημένη σκέψη και να μπορούν να λύσουν εύκολα νέα και απροσδόκητα έργα/εργασίες.
- Λάβουν άριστους βαθμούς στις εξετάσεις ή άλλες μορφές αξιολόγησης.

- Είναι πιο πιθανό να είναι ευαίσθητα σε ορισμένες περιπτώσεις, να δείχνουν συμπόνια και συμπάθεια και να ενδιαφέρονται για την κοινότητά τους.
- Εμφανίζουν επικοινωνιακή κριτική και να είναι σε θέση να εντοπίσουν ανακρίβειες εύκολα.
- Είναι οργανωμένα και συστηματικά στο έργο τους.
- Είναι απίστευτα δημιουργικοί και επινοητικοί .
- Είναι Εξαιρετικά ταλαντούχοι στα καλλιτεχνικά ή και τον αθλητισμό.

Ο T Lewowicki (1986) ως ειδικά προικισμένο μαθητή αναγνωρίζει έναν μαθητή που έχει τουλάχιστον ένα από τα χαρακτηριστικά που αναφέρονται παρακάτω:

- 1) Υψηλό επίπεδο γενικών ικανοτήτων και νοημοσύνης (IQ = 120 και πάνω)
- 2) Υψηλό επίπεδο ειδικών ικανοτήτων - χαρίσματα
- 3) Πολύ καλά επιτεύγματα ή δυνατότητες στην εκπαίδευση ή άλλες επιστήμες κοινωνικά πολύτιμες
- 4) Πρωτότυπα και δημιουργικά αποτελέσματα των δυνατοτήτων αυτού του είδους των επιπτώσεων.

Τα άτομα που μπορούν να κληθούν προικισμένα διαφοροποιούνται σε πολλά πράγματα, από το είδος των χαρισμάτων και το αναπτυξιακό επίπεδο. Οι ταλαντούχοι μαθητές περιγράφονται (Czelakowska 2007):

- στην γνωστική περιοχή - γνωστική περιέργεια, σύνεση, μεγάλη μνήμη, ακαδημαϊκή ικανότητα, αυτοεκτίμηση στην απόκτηση γνώσης, ικανότητα συγκέντρωσης, ικανότητα παρατήρησης, αμφισβήτηση της ικανότητας, διαφοροποιημένα συμφέροντα, καθοδηγούμενα πάθη, πλούσιο λεξικό απόθεμα, ανεξαρτησία των δικών του γνώμων
- στον κοινωνικό-συναισθηματικό τομέα - διαφάνεια και ευαισθησία για τις ανάγκες των άλλων ανθρώπων, ευθύνη, αίσθηση του καθήκοντος, διαχωρισμός από την κοινωνική δραστηριότητα και εστίαση στις δικές τους δραστηριότητες, έλλειψη της ανάγκης ολοκλήρωσης με την ομάδα, ισχυρά εσωτερικά κίνητρα, κριτική στάση στη σχολική διδακτική διαδικασία, ατομικό συναίσθημα αξίας, ακριβή αυτό-αξιολόγηση, ειδική αίσθηση του χιούμορ, προτίμηση της παρέας μεγαλύτερων συμμαθητών με δυνατότητα να συνεργαστούν με τη δική τους ομάδα συνομηλίκων.

Τα χαρισματικά παιδιά μαθαίνουν πιο γρήγορα από τα άλλα και δεν χρειάζονται το ίδιο ποσό επαναλήψεων όπως οι άλλοι. Τα χαρισματικά παιδιά πρέπει να είναι σε θέση να χρησιμοποιούν την ανάπτυξη και το σκεπτικό τους, να έχουν υψηλότερη σκέψη και δημιουργικότητα. Θα πρέπει να περιβάλλονται από συνομήλικους με παρόμοιες πνευματικές ικανότητες. Πρέπει να έχουν πιο δύσκολα καθήκοντα, που ενθαρρύνουν την πρόσθετη έρευνα και συλλογή πληροφοριών, πέραν των καθηκόντων που τους δίνουν τη δυνατότητα να κατανοήσουν τις σχέσεις μεταξύ των διάφορων μελετών και υλικών. Όταν τα προικισμένα παιδιά δεν θα έχουν καθήκοντα που είναι δύσκολα μπορεί να οδηγηθούν σε προβλήματα συμπεριφοράς και κακούς βαθμούς και επιτεύγματα στην επιστήμη. Στην Ισλανδία, για παράδειγμα, υπάρχουν τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις στα σχολεία, οι οποίες λαμβάνονται εν γένει υπόψη και λαμβάνουν υπόψη τις ατομικές ανάγκες.

- a) Ένα υποχρεωτικό σχολείο που συνεργάζεται με *διαφοροποιημένο πρόγραμμα σπουδών* έχει μία ενσωματωμένη ευελιξία στη συνολική του δομή, έτσι υπάρχει μια πιθανότητα για μεμονωμένα σχέδια που λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες και τις ικανότητες του κάθε μαθητή, συμπεριλαμβανομένων των ταλαντούχων σπουδαστών. Ο ατομικός σχεδιασμός και η

ευελιξία στις εκπαιδευτικές επιλογές, τα μαθήματα και τις προθεσμίες του έργου των μαθητών, όπου τα ενδιαφέροντα του καθενός και όλων γίνονται δεκτά, είναι ο ασφαλέστερος τρόπος για τους ταλαντούχους μαθητές να εργαστούν σε προγράμματα που αμφισβητούν την ικανότητά τους και μπορεί να τους οδηγήσει στο εξής σε αυξημένες γνώσεις και δεξιότητες. Η χρήση της τεχνολογίας των πληροφοριών, της ανεξάρτητης εργασίας και των πόρων πρέπει να βελτιστοποιηθεί.

- b) *Η επιτάχυνση* μπορεί να έχει διαφορετική εφαρμογή. Η πιο συχνά χρησιμοποιούμενη είναι ο μαθητής να παραλείψει ένα έτος τάξεων. Η επιτάχυνση μπορεί επίσης να είναι το να τελειώσει το υποχρεωτικό σχολείο νωρίτερα από τα 10 χρόνια, για παράδειγμα να λάβει τα δύο τελευταία σχολικά έτη μαζί (9^{ου} και 10^{ου} βαθμού) ή να λάβει τις Εθνικές συντονισμένες εξετάσεις 10^{ου} βαθμού ένα χρόνο νωρίτερα και να αρχίσει να κάνει μαθήματα γυμνασίου κατά το περασμένο έτος του στο σχολείο.
- c) *Ο Εμπλουτισμός* συνεπάγεται ότι τα προικισμένα παιδιά λαμβάνουν πρόσθετη εργασία (σκάβουν βαθύτερα) σε ορισμένα θέματα και έργα από τους άλλους μαθητές. Μπορεί να υπάρχουν διαφορετικοί τύποι παραλλαγών, όπως θεματικά αντικείμενα ή επιπλέον έργα. Θα μπορούσε επίσης να είναι μία εργασία καρουσέλ, όπου ο μαθητής εργάζεται σε έργα που τον/την ενδιαφέρουν. *Ο οριζόντιος εμπλουτισμός* είναι μια παραλλαγή της ίδιας έννοιας. Συνεπάγεται ότι ο μαθητής παίρνει περισσότερα έργα από την πλειοψηφία των μαθητών, όπως επιπλέον εργασία στα μαθηματικά. Η προσέγγιση αυτή δεν είναι πιθανό να είναι αποτελεσματική, εκτός εάν ο μαθητής ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για ένα θέμα. Αλλά θα μπορούσε να λειτουργήσει καλά με τον εμπλουτισμό, μ' ένα καλά οργανωμένο σχέδιο. (Reykjavík, 2016).

Τα χαρισματικά παιδιά μπορούν να αναπτυχθούν ασύγχρονα και το μυαλό τους είναι συχνά μπροστά από την σωματική τους ανάπτυξη. Τα χαρισματικά παιδιά μπορεί συχνά να είναι εξαιρετικά ευαίσθητα, επιρρεπή στο να κλαίνει πολύ και να έχουν συναισθηματικά προβλήματα. Πολλοί από αυτούς πιστεύουν ότι πρέπει πάντα να είναι ανώτεροι, για παράδειγμα να παίρνουν πάντα μεγαλύτερους βαθμούς σε όλα και το βρίσκουν δύσκολο ν' αντιμετωπίσουν την ήττα και τις αντιξοότητες. Είναι σημαντικό να τους διδάξουμε ότι είναι εντάξει να κάνουν λάθη και ότι μπορούν να μάθουν από τα λάθη τους. Έχοντας μια ομάδα χαρισματικών παιδιών μαζί ενισχύει την αυτο-εικόνα τους δεδομένου ότι οι άνθρωποι που σκέφτονται παρόμοια είναι πιο πιθανό να καταλάβουν καλύτερα ο ένας τον άλλο. Τα χαρισματικά παιδιά πρέπει να αποτιμώνται ως άτομα και όχι μόνο για την ευφυΐα ή το ταλέντο τους.

Οι μέθοδοι διάγνωσης που χρησιμοποιούμε για να βρούμε τα παιδιά με αποκλίσεις είναι ακριβώς οι ίδιες μέθοδοι που πρέπει να χρησιμοποιούμε για να εντοπίσουμε χαρισματικά παιδιά.

Υπάρχει ένα κοινό λάθος, ότι τα χαρισματικά παιδιά δεν χρειάζονται βοήθεια κατά τη διάρκεια της σχολικής τους διαδρομής, ότι όλα τα πάνε εξαιρετικά καλά στα ακαδημαϊκά τους και ότι δεν έχουν κοινωνικά ή συναισθηματικά προβλήματα. Αν αυτό ήταν σωστό τότε δεν θα χρειαζόταν να ανησυχούμε για τις ανάγκες τους στο σχολείο. Το να γεννηθεί κάποιος με σπουδαία ταλέντα είναι πραγματικά μια ευλογία, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι έχει και τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει τα ταλέντα του ή να τα πάει καλά στη ζωή. Λόγω των υψηλών προσδοκιών προς τους χαρισματικούς ανθρώπους, υπάρχουν πολλοί που δεν θέλουν να φέρουν την "ετικέτα" χαρισματικός, αν και υπάρχουν πολλοί που απολαμβάνουν την αναγνώριση.

Ο καθένας έχει βασικές ανάγκες που πρέπει να πληρούνται, συμπεριλαμβανομένης της ανάγκης να αναγνωριστεί. Κάθε άτομο έχει την ανάγκη να αξιολογείται και να εκτιμάται και να είναι σε θέση να

αναπτύξει τα ταλέντα του. Σύμφωνα με τον Maslow, έχουμε 15 ανάγκες που χωρίζονται σε 5 βήματα. Τα τέσσερα πρώτα αφορούν τις ανάγκες που όταν το άτομο το χρειάζεται πρέπει να βρει τρόπους για να προσφέρει. Η πέμπτη ανάγκη είναι διαφορετική από τις άλλες, είναι η ανάγκη να μεγαλώσει και να αναπτυχθεί ως άτομο και να είναι σε θέση να εκπληρώσει τα όνειρα και τις προσδοκίες του. Αυτό δείχνει προς την κατεύθυνση ότι τα χαρισματικά παιδιά μπορεί να έχουν προσωπικά, κοινωνικά και συναισθηματικά προβλήματα και πολλαπλές προκλήσεις στο σχολείο αν πρόκειται να επιτύχουν τον καλύτερο τους εαυτό. Τα σχολεία έχουν μέσα για να βεβαιωθούν ότι οι ακαδημαϊκές τους ανάγκες εκπληρώνονται, αλλά οι κοινωνικές και συναισθηματικές τους ανάγκες πρέπει επίσης να πληρούνται.

Οι χαρισματικοί μαθητές είναι φυσιολογικά παιδιά με ακραία ποσά ταλέντου και/ή ευφυΐα και σε καμία περίπτωση αυτό δεν είναι ένα σίγουρο εισιτήριο για την επιτυχία στη ζωή. Τα χαρισματικά άτομα έχουν πολλαπλά προβλήματα λόγω των ταλέντων τους. Οι χαρισματικοί μαθητές χρειάζονται κίνητρα, ενθάρρυνση και υποστήριξη στο σχολείο για να είναι σε θέση να γίνουν τόσο εκτιμώμενοι στην κοινωνία όσο θα μπορούσαν να είναι. Τα σχολεία έχουν καθήκον να βεβαιωθούν ότι αυτό μπορεί να είναι η πραγματικότητά τους. (Gísladóttir, 2016)

Οι κύριες μέθοδοι που αξίζουν χρήσης στην εργασία με χαρισματικούς μαθητές είναι:

Οι μέθοδοι ενεργοποίησης ενθαρρύνουν τους μαθητές να βρουν και να επιλύσουν προβλήματα μόνοι τους και να λάβουν αυτο-εκπαιδευτικές δράσεις. Σ' αυτές τις μεθόδους μπορούμε να συμπεριλάβουμε:

- Μέθοδοι αναζήτησης, ιδιαιτέρως μέθοδοι προβλημάτων και οι παραλλαγές τους, δίνοντας ανοικτά και κλειστά προβλήματα στους μαθητές, ανάλογα με την ονομασία που προτείνεται από τον W. Οκοή «εξερεύνηση» και «εφευρέσεις». Πνευματικά προβλήματα, κοινωνικά προβλήματα, ηθικά προβλήματα, θεωρητικά και πρακτικά προβλήματα
- Ευρετικές μέθοδοι - για παράδειγμα ανάμειξη ιδεών (brain storming), sinectics - οι μέθοδοι αυτές αναπτύσσουν απόκλιση σκέψης, συμπεριλαμβανομένου μεγάλου ποσού κατάλληλων λύσεων, βρίσκοντας μακρινές συνδέσεις μεταξύ του φαινομένου και των γεγονότων, ενώσεις, η εξεύρεση πρωτότυπων λύσεων, μέθοδος των έξι καπέλων E. de Bono.
- Μέθοδοι ανάπτυξης συγκλητικής σκέψης, μάθηση αλγοριθμικής σκέψης, πειθαρχίας, ακρίβειας και κανονικότητας
- Τεχνικές γρήγορης μάθησης - για παράδειγμα γρήγορη ανάγνωση, μνημονικό, ανάπτυξη αυτο-συνειδητοποίησης των διαδικασιών διαχείρισης της μάθησης και της μνήμης.

Παιδιά και νέοι με νοητική υστέρηση.

Ο όρος «αναπηρία» συνδέεται στενά με τα προβλήματα και τις περιορισμένες δυνατότητες του ατόμου κατά τη διάρκεια εκτέλεσης διαφόρων εργασιών. Η αναπηρία προκαλεί λειτουργικούς περιορισμούς και μείωση της δραστηριότητας της ζωής.

Η νεότερη DSM-V ταξινόμηση ορίζει ως διανοητική καθυστέρηση μια διαταραχή που περιγράφεται από την πνευματική έλλειψη, έλλειψη καταλύματος με αρχή κατά την περίοδο ανάπτυξης (Bobińska, Pietras, Gałeczki, 2012, p.32). Οι σημερινές ταξινομήσεις διαφοροποιούν τέσσερα επίπεδα της νοητικής καθυστέρησης. Εξαρτάται από το ποσό των διαταραχών. Μπορούμε να αναφέρουμε εδώ, νοητική υστέρηση ανά επίπεδο: χαμηλή, μεσαία, σημαντική και βαθιά (Bobińska, Pietras, Gałeczki, 2012, p.32). Υπάρχουν τρία χαρακτηριστικά που περιγράφουν νοητική υστέρηση: (1) τα γνωστικά προβλήματα - μπορούν να διαταράξουν την ικανότητα επικοινωνίας

επειδή το περιεχόμενο που τους επικοινωνείται μπορεί να είναι δύσκολο να το κατανοήσουν, η εκμάθηση νέων ικανοτήτων, η αποθήκευση και μεταφορά γνώσης για τα άτομα με νοητική υστέρηση μπορεί να είναι δύσκολη, η μακράς διαρκείας και η μεταβατική τους μνήμη δεν είναι τόσο καλή όσο σε άλλους ανθρώπους, (2) προβλήματα που αφορούν τη διευκόλυνση συμπεριφοράς- οι κοινωνικές, πρακτικές και αντιληπτικές δυνατότητες θα πρέπει να μαθευτούν για να λειτουργήσουν κανονικά στην καθημερινή τους ζωή. Οι πρακτικές ικανότητες περιλαμβάνουν τέτοια πράγματα όπως: το φαγητό, το ποτό, το ντύσιμο, τη διαχείριση χρημάτων. Οι κοινωνικές δεξιότητες περιλαμβάνουν την προσκόλληση αρχών, την ευθύνη, την ικανότητα για αυτοεκτίμηση και τον αυτοέλεγχο. Οι εννοιολογικές ικανότητες αναφέρονται στην εκμάθηση βασικών δεξιοτήτων, (3) την ανάγκη υποστήριξης στην ενήλικη και ανεξάρτητη ζωή – τα άτομα με νοητική υστέρηση έχουν μεγάλη ανάγκη στήριξης και πολύ συχνά χρησιμοποιούν διαφορετικά συστήματα, προκειμένου να λάβουν υποστήριξη (Smith, 2008, p.226 – 227).

Υπάρχουν τέσσερις προοπτικές να σκεφτόμαστε τη νοητική υστέρηση. Τώρα ως επί το πλείστον τονίζεται η ολιστική στάση, αυτό σημαίνει ότι όλες αυτές οι συμπεριφορές μπορούν να εξηγήσουν τι είναι η νοητική καθυστέρηση: (1) ψυχο-βιολογική στάση – η διανοητική καθυστέρηση αντιμετωπίζεται ως μια σταθερά που προκαλείται από καταστροφή σημαντικών οργανικών δομών του εγκεφάλου. Η ιατρική σκοπιά αποκλείει την εγκυρότητα χρήσης εκπαιδευτικών δράσεων, όλες οι ενέργειες θα πρέπει να έχουν μόνο θεραπευτικό και συντηρητικό χαρακτήρα, (2) ψυχο-αναπτυξιακή στάση - περιγράφει τη διανοητική καθυστέρηση ως αποτυχία στη ζωή του ανθρώπου. Η ανάπτυξη καθορίζεται από ένα τεράστιο ποσό βιολογικών και μη - βιολογικών παραγόντων. Η αναπτυξιακή στάση επιτρέπει τη δυνατότητα ολιστικής αντιμετώπισης του ατόμου με νοητική υστέρηση. Η αναπηρία αντιμετωπίζεται όχι ως ασθένεια ή οργανική διαταραχή, αλλά ως ένας ψυχολογικός περιορισμός, ως μία κατάσταση η οποία είναι αποτέλεσμα της λανθασμένης αναπτυξιακής διαδικασίας, (3) κοινωνική και ψυχική στάση – η διανοητική καθυστέρηση αντιμετωπίζεται εδώ ως μια διαδικασία εισόδου του ατόμου με αναπηρία στον κοινωνικό ρόλο ενός ατόμου με αναπηρία σχετικά με τις κοινωνικές προσδοκίες, (4) παιδαγωγική στάση – αυτή δίνει έμφαση κυρίως στην εκπαίδευση ή τα εκπαιδευτικά προβλήματα.

Φαίνεται ότι η πληρέστερη έννοια της νοητικής καθυστέρησης είναι η βιο-ψυχοκοινωνική έννοια που συμπεριλαμβάνει τόσο τη βιολογική πτυχή όσο και την κοινωνική. Η έννοια της βιο-ψυχοκοινωνικής αναπηρίας δείχνει ως κύριο πρόβλημα της αναπηρίας τον κοινωνικό περιορισμό και τους συμμετέχοντες στην κοινωνική ζωή, δίνοντας τη βάση για την κατάλληλη παρέμβαση, προκειμένου να μειωθούν οι εν λόγω περιορισμοί (Majewski, 1997).

Μεταξύ των επιλεγμένων μεθόδων εργασίας με άτομα με αναπηρία μπορεί να αναφερθεί η μέθοδος Weronica Sherborne. Μεταξύ των κατηγοριών κίνησης σε αυτή τη μέθοδο μπορούμε να επισημάνουμε τα εξής:

- Κίνηση που οδηγεί στην γνώση του σώματός μας. Αυτές οι κινήσεις επιτρέπουν να ανταποκριθεί σιγά-σιγά κάθε μέρος του σώματός το οποίο είναι βασικός παράγοντας. Ιδιαίτερα σημαντικά είναι: οι πατούσες, τα γόνατα, τα πόδια, οι γοφοί, επειδή πάνω τους πέφτει όλο το σωματικό βάρος και είναι η σύνδεση του σώματος με το έδαφος. Ελέγχοντας αυτά τα μέρη του σώματος διασφαλίζεται η ορθή ισορροπία. Συναντώντας το ίδιο μας το σώμα και τον έλεγχο των κινήσεών του, οδηγούμαστε στη δημιουργία της δικής μας ταυτότητας, στο να διαχωρίσουμε το δικό μας «εγώ» από το περιβαλλοντικό «μη-εγώ».

- Κίνηση που δημιουργεί συνδέσεις του ατόμου με το φυσικό περιβάλλον. Ο κύριος στόχος αυτής της κίνησης είναι να δημιουργηθεί χωρικός προσανατολισμός και πάνω σε αυτό να δημιουργηθεί μία σύνδεση μεταξύ ενός ανθρώπου και το περιβάλλον και έχοντας ως αποτέλεσμα την ελευθερία του ασθενή χωρίς φόβο και κίνδυνο κτλ. Οι κατηγορίες 1 και 2 υπάρχουν παράλληλα και είναι στενά συνδεδεμένες η μία με την άλλη κατά τη διάρκεια της κατάρτισης.
- Κίνηση που οδηγεί στη δημιουργία σχέσεων με άλλους ανθρώπους. Ο κύριος στόχος αυτών των κινητικών δραστηριοτήτων είναι να ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να βρουν θετικές και σημαντικές επαφές με άλλους ανθρώπους που να βασίζονται στην κατανόηση των αναγκών του συνεργάτη και την εμπιστοσύνη. Λόγω του τύπου της κίνησης, ο R. Laban κατατάσσει τις σχέσεις ως εξής:
  - a) Κίνηση «με»:

Ασκήσεις κίνησης, όπου ένας από τους εταίρους είναι παθητικός και ο δεύτερος είναι ενεργός και προσεκτικός προς το σύντροφό του.
  - b) Κίνηση «εναντίον»:

Ασκήσεις κίνησης όπου κύριος στόχος είναι να συνειδητοποιήσουν οι εταίροι τη δική τους δύναμη κατά τη διάρκεια της συνεργασίας με εταίρο, χωρίς στοιχεία επιθετικότητας. Λόγω αυτού δεν επιτρέπεται να εισάγονται ανταγωνιστικά στοιχεία, παρουσιάζοντας νικητές και ηττημένους. Πρέπει να υπάρχει αλλαγή του ρόλου από ενεργός σε παθητικός. Αυτές οι ασκήσεις επιτρέπουν να εκφράζονται νευρωτικές εντάσεις.
  - c) Κίνηση «από κοινού»:

Ασκήσεις κίνησης που χρειάζονται την εμπλοκή και των δύο εταίρων και οδηγούν στη δημιουργία αρμονίας και ισορροπίας. Η προϋπόθεση επιτυχίας είναι η εμπιστοσύνη μεταξύ των εταίρων, η κατανόηση, η συνεργασία και η κοινή φυσική είσοδος.
- Κίνηση που οδηγεί στη συνεργασία της ομάδας. Η διαφορά μεταξύ αυτού του είδους άσκησης και εκείνων που αναφέρονται παραπάνω είναι στο ποσό των συμμετεχόντων. Πρώτον, οι ασκήσεις γίνονται σε 3 ομάδες ανθρώπων, παρά με όλη την ομάδα. Στις ασκήσεις «εναντίον», λίγες ομάδες μαζί επιτίθενται μία ομάδα, κάτι που χρησιμοποιείται στην περίπτωση κατά την οποία ένα άτομο είναι ισχυρότερο ή πιο βαρύ από τα άλλα. Στις ασκήσεις «από κοινού», συνεργάζονται μαζί λίγα άτομα.
- Δημιουργική κίνηση - αυτή η κίνηση είναι αυθόρμητη, δημιουργική και ελεύθερη - για παράδειγμα ο χορός. Θα πρέπει να βοηθήσει στην έκφραση του.

iPad

Η διαδικασία της εξατομίκευσης, αποτελεσματικής υποστήριξης τεχνολογίας πληροφοριών και των ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Η υποστηρικτική τεχνολογία ορίζεται ως "οποιοδήποτε στοιχείο, κομμάτι εξοπλισμού ή προϊόν συστήματος που χρησιμοποιείται για να αυξήσει, να διατηρήσει ή να βελτιώσει τις λειτουργικές ικανότητες του παιδιού με αναπηρία (Bouck, Flanagan, Miller, Basette, 2012). Σύμφωνα με την "Nicole" (2014) στην ενότητα «Χρήση των iPads για την βελτίωση των ακαδημαϊκών κερδών για τους μαθητές με ειδικές ανάγκες», πολλοί μαθητές με αναπηρίες έχουν μια δύσκολη περίοδο επίτευξης ακαδημαϊκής προόδου στην τάξη. Αυτοί οι μαθητές χρειάζονται ορισμένες "τροποποιήσεις και υποστήριξη" για να βοηθηθούν στα ακαδημαϊκά τους καθήκοντα. Τα iPads

μπορούν να υποστηρίξουν τους μαθητές στους τομείς της επικοινωνίας, των ακαδημαϊκών τους καθηκόντων και δεξιοτήτων της καθημερινής ζωής. Τα iPads και τα tablets μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μέσα επικοινωνίας και ως εργαλείο για την ένταξη στην τάξη και -το πιο σημαντικό- στην κοινότητα. Τα iPads μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να βοηθήσουν στη βελτίωση των επιτευγμάτων για τους μαθητές με ειδικές ανάγκες. Οι μαθητές με ειδικές ανάγκες μπορούν να εκπαιδευτούν στη χρήση iPads ή tablets.

Στην Κύπρο ο νόμος υποστηρίζει τη χρήση της τεχνολογίας επικοινωνιών και πληροφόρησης (ΤΕΠ) στην τάξη. Σύμφωνα με την «ΤΕΠ για την ένταξη, Έκθεση της Χώρας της Κύπρου», ο νόμος επιτρέπει τη χρήση των μέσων υψηλής τεχνολογίας δεδομένου ότι αυτές επιτρέπουν την πιο ανεξάρτητη ζωή. Τα υλικά υψηλής τεχνολογίας μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εκπαιδευτικό μέσο και ως εργαλεία για την επικοινωνία. Ο ειδικός εκπαιδευτικός νόμος μπορεί να βρεθεί σύμφωνα με το δίκαιο στο άρθρο 2, Μέρος Ι του Νόμου 113 (Ι) / 99. Επιπλέον, το άρθρο 12, μέρος IV, αναφέρεται σε ρυθμίσεις χωρίς αποκλεισμούς και αναθέτει ότι τα δημόσια σχολεία υποχρεούνται να παρέχουν κάθε βοήθεια και στήριξη σε παιδιά με ειδικές ανάγκες. Επίσης, το άρθρο 2 (γ) και (δ) του Μέρους V, αναφέρεται στο Υπουργικό Συμβούλιο ως τον οργανισμό που χορηγεί την παροχή του εξοπλισμού για τις ανάγκες των παιδιών και για την διδασκαλία τους μέσα στα βασίλεια της ειδικής αγωγής.

Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (ΥΠΠ) στην Κύπρο περιλαμβάνει ένα Τμήμα Πληροφορικής το οποίο περιλαμβάνει έναν λειτουργό Υποστηρικτικής Τεχνολογίας (ΥΤ) του οποίου οι αρμοδιότητες είναι να εξετάσει τους μαθητές οι οποίοι έχουν παραπεμφθεί από τα σχολεία τους, ως πιθανοί υποψήφιοι για το υλικό υψηλής τεχνολογίας. Ο λειτουργός ΥΤ εξετάζει τους μαθητές και γράφει μια έκθεση που δέχεται ή απορρίπτει τους μαθητές για το υλικό υποστηρικτικής τεχνολογίας. Η έκθεση αυτή, στη συνέχεια, εξετάζεται από την Επιτροπή Περιφέρειας Ειδικής Παιδείας, η οποία θα δεχθεί ή θα απορρίψει τις προτάσεις της έκθεσης.

Στο «10 τρόποι για να διδάξετε τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες», ο Leah Levy συζητά για το ότι «τα iPads είναι διαισθητικά στην χρήση» και ιδιαίτερα ευεργετικά για τους μαθητές που παλεύουν με οπτικοχωρική ευαισθητοποίηση, επειδή οι εφαρμογές είναι εύκολα οργανωμένες και πολύ φυσικές στη χρήση. Επιπλέον, η τεχνολογία οθόνης αφής αντιπροσωπεύει ένα κατάλληλο εργαλείο για τους μαθητές με κινητική αναπηρία, δεδομένου ότι είναι ευκολότερο για αυτή την κατηγορία των μαθητών το να «πιέζουν και να σέρνουν από το να στοχεύουν και να κάνουν κλικ» και επίσης «το να εναλλάσσουν οπτικά μεταξύ της οθόνης και του πληκτρολογίου».

Επιπλέον, τα iPads μειώνουν την απογοήτευση για τους μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες. Οι αναθέσεις μπορούν να ολοκληρωθούν με τη χρήση της συσκευής μειώνοντας την απογοήτευση που θα μπορούσε να προκληθεί εξαιτίας των πολύπλοκων δεξιοτήτων που απαιτούνται μέσω της φυσικής μεθόδου της ολοκλήρωσης των αναθέσεων.

Όντας πολυαισθητηριακά, οι μαθητές με τα iPads μπορούν να λάβουν την προσέγγιση μάθησης που είναι πιο κατάλληλη για αυτούς. Για παράδειγμα, ένας μαθητής ο οποίος είναι ακουστικός μαθητής μπορεί να καταγράψει διαλέξεις, ή ένας οπτικός μαθητής μπορεί να επωφεληθεί από οπτικά βοηθήματα, όπως φωτογραφίες. Η συσκευή εμπλουτίζει την εμπειρία, στην τάξη, οποιουδήποτε μαθητή καθώς μπορούν να αναζητήσουν οποιαδήποτε πληροφορία ή ορισμό δεν καταλαβαίνουν μέσω του διαδικτύου. Τα iPads είναι αποτελεσματικά για την προσαρμογή τόσο στην ατομική εργασία καθώς και στην εργασία ως τάξη.

Σύμφωνα με την, «Χρήση του iPad και μια σειρά από εφαρμογές για μικρά παιδιά με πολλαπλές αναπηρίες» (2012), το iPad ή το tablet έχει πολλά πλεονεκτήματα που το καθιστούν ελκυστικό για τους μαθητές. Παρέχει μια διεπαφή με την οποία οι μαθητές μπορούν να αλληλεπιδρούν, το παιδί μπορεί εύκολα να συνεργαστεί με τις εφαρμογές, υπάρχουν διάφοροι τρόποι για την τροποποίηση της οθόνης των περισσότερων εφαρμογών, η συσκευή είναι εύκολη στη μεταφορά και εύκολη στη χρήση.

Οι εφαρμογές που έχουν κατεβεί στα tablets και τα iPads έχουν διάφορα χαρακτηριστικά που τις καθιστούν εύκολες στην αλληλεπίδραση. Συνήθεις χρησιμοποιούμενες ανθρώπινες χειρονομίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αλληλεπίδραση με τις εφαρμογές. Οι οθόνες είναι αφής. Ένας μαθητής μπορεί να αγγίξει ή να πατήσει την οθόνη για να πάρει μια απάντηση. Τα πράγματα στην οθόνη μπορούν να μετακινηθούν αριστερά ή δεξιά, πάνω ή κάτω με το δάχτυλό τους. Αυτό καθιστά εύκολο για τους μαθητές να μάθουν γρήγορα πώς να χρησιμοποιήσουν τη συσκευή.

Οι συσκευές έχουν ελκυστικές και διαδραστικές μεγάλες επιφάνειες, καθιστώντας τις έτσι εύκολες ακόμη και για τους μαθητές με περιορισμένη όραση ή δυσλειτουργία της κινητήριας αλληλεπίδρασης. Οι εικόνες μπορούν να γίνουν μεγαλύτερες για ευκολότερη χρήση. Τα στοιχεία στην οθόνη είναι πολύχρωμα, έχουν καλή αντίθεση και μέγεθος και όταν ένας μαθητής να τα αγγίζει είναι εύκολο να κινηθούν τριγύρω.

Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να προσαρμόσουν τα χαρακτηριστικά που εμφανίζονται στην οθόνη για να κάνουν τη συσκευή πιο προσιτή για τους μαθητές. Ο τομέας του σεναρίου αυτού του θεματικού τομέα θα εξηγήσει ακριβώς πώς να αλλάξετε τα χαρακτηριστικά της προσβασιμότητας στις συσκευές. Ένας δάσκαλος μπορεί να αυξήσει την ένταση της ομιλίας, να αλλάξει το μέγεθος των γραμματοσειρών, να μεγεθύνει την περιοχή της οθόνης, να αλλάξει το μέγεθος του κειμένου, να αλλάξει το χρώμα του φόντου της οθόνης για καλύτερη αντίθεση, να αλλάξει την επιλογή ομιλίας η οποία είναι ο ρυθμός με τον οποίο μιλιέται η ομιλία και επίσης η λειτουργία Βοηθητικής Αφής επιτρέπει στους μαθητές με δυσκολία στην κίνηση να πετύχουν την κατάλληλη απόκριση από την εφαρμογή. Υπάρχει ένα χαρακτηριστικό για τους μαθητές που είναι κωφοί ή μονο-ακουστικοί (μαθητές κωφοί από το ένα αυτί) που μπορεί να ρυθμιστεί για να ανταποκρίνεται στις ατομικές τους ανάγκες. Αυτή η λειτουργία βρίσκεται στη ρύθμιση (όχι στην προσβασιμότητα) στους ήχους.

Είναι επίσης δυνατό να προσαρμόσετε διάφορες εφαρμογές, προσθέτοντας τις δικές σας εικόνες ή φωτογραφίες ή περιεχόμενο ή μπορείτε ακόμη και να ηχογραφήσετε τη φωνή σας. Για παράδειγμα, στην εφαρμογή: "My A-Z app (by Night and Day studios, Inc.)" είναι δυνατόν να υποκαταστήσετε τα σχέδια στις κάρτες που αντιστοιχούν στα γράμματα με τη δική σας φωτογραφία, φωνή ή/και κείμενο. Αυτό επιτρέπει την εξατομίκευση της εργασίας των μαθητών. Οι μαθητές μπορούν ακόμη και να χρησιμοποιήσουν τη συσκευή για να τραβήξουν φωτογραφίες, να ηχογραφήσουν μηνύματα ή να γράψουν μηνύματα.

Ένας δάσκαλος μπορεί να ρυθμίσει την οργανοληπτική επίπεδο εισόδου που μπορεί να εμφανιστεί στους μαθητές, επειδή αρκετοί μαθητές μπορεί να συγχυστούν από τα πάρα πολλά αισθητηριακά ερεθίσματα ή πληροφορίες. Δεν επεξεργάζονται όλα τα παιδιά τις πληροφορίες όπως τα τυπικά παιδιά. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ρυθμίζουν το επίπεδο της εισαγωγής που τα παιδιά μπορούν να λάβουν επιτρέποντας την ατομικότητα στην εκπαίδευση.

Το άρθρο «Χρήση του iPad και μια σειρά από εφαρμογές για μικρά παιδιά με πολλαπλές αναπηρίες», παρέχει μια λίστα με τις εφαρμογές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την διδασκαλία των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Αυτές παρέχονται σε διαδοχική σειρά, ξεκινώντας από εκείνες που απαιτούν πολύ βασικές δεξιότητες ως τις πιο εκλεπτυσμένες, δύσκολες δεξιότητες. Για παράδειγμα, 1. δεξιότητες πρόωρης οπτικής παρακολούθησης και εντοπισμού, 2. ανάπτυξη δεξιοτήτων παρακολούθησης και οπτικής παρακολούθησης, 3. εξευγενισμένες κινήσεις του χεριού και οπτική διάκριση 4. άγγιγμα διακριτών σημείων και ενασχόληση με πιο περίπλοκες οθόνες, ενώ μαθαίνουν διάφορες έννοιες.

Οι διαφορετικοί τρόποι για να χρησιμοποιήσετε τα iPads μπορούν να απευθύνονται με βάση τις διαφορετικές ομάδες αναπηρίας. Σύμφωνα με τον Quick (2014), το μεγαλύτερο μέρος της ερευνών που σχετίζονται με μαθητές που χρησιμοποιούν iPads στην τάξη, έχουν επικεντρωθεί στην πνευματική αναπηρία, τον αυτισμό και τις συναισθηματικές και συμπεριφοριστικές διαταραχές.

Οι μαθητές με συναισθηματικές και συμπεριφοριστικές διαταραχές επωφελούνται από τις εργασίες που παρέχουν άμεση ανατροφοδότηση. Όταν παρατηρήσουν ότι λειτουργούν σωστά, είναι πιο πιθανό να συνεχίσουν την εργασία. Σύμφωνα με τον «Quick», οι μαθητές σε αυτή την ομάδα αναπηρίας θα συνεχίσουν να εργάζονται με το iPad επειδή παρέχει άμεση ανατροφοδότηση. Επίσης, ένα iPad παρέχει παραδείγματα έτσι ώστε ο μαθητής να μπορεί να μάθει εύκολα, μειώνοντας την πιθανότητα να κάνει κάποιο λάθος.

Τα iPads μπορούν να χρησιμοποιηθούν από μαθητές με αυτισμό που επικοινωνούν μη-λεκτικά. Αρκετές εφαρμογές έχουν μία επιλογή «άγγιξε και μίλησε», η οποία τους δίνει μια φωνή μέσω της αφής. Τέτοιες εφαρμογές είναι τα συστήματα επικοινωνίας με βάση την εικόνα.

Τα iPads μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά να αναπτύξουν κοινωνικές δεξιότητες, καθώς διδάσκουν, για παράδειγμα, νύξεις του προσώπου, όταν τα παιδιά μαθαίνουν για τα συναισθήματα σε άλλους και τον εαυτό τους. Επίσης, εφαρμογές κοινωνικής ιστορίας είναι διαθέσιμες για το iPad ή το tablet. Αυτές διδάσκουν κοινωνικές δεξιότητες έτσι ώστε να επωφεληθούν οι μαθητές με αυτισμό. Επίσης, υπάρχουν εφαρμογές που μπορούν να προγραμματιστούν ώστε να παρέχουν οπτικές ενδείξεις για μαθητές με αυτισμό και μπορούν να βοηθήσουν στο να διδάξουν τις δεξιότητες και να υπενθυμίσουν στους μαθητές τις δεξιότητες που ήδη κατέχουν. Τα iPads μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη δημιουργία βίντεο που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως κοινωνικές ιστορίες από τους μαθητές με αυτισμό.

Οι μαθητές με διανοητική αναπηρία μπορούν επίσης να επωφεληθούν από τη χρήση του iPad, βοηθώντας τους να είναι πιο συμμετοχικοί στο σχολείο και την κοινωνία. Τα iPads παρέχουν διάφορες τροποποιήσεις για τους μαθητές με νοητική αναπηρία που τους επιτρέπουν να συμμετάσχουν πλήρως. Τα ακαδημαϊκά καθήκοντα και τα καθήκοντα που συμβαίνουν στη διάρκεια της ημέρας.

Το κίνητρο για τη χρήση ενός iPad για εργασία είναι μεγάλο για κάθε μαθητή, καθιστώντας τους πιο απασχολούμενους με το έργο και πιο ενθουσιασμένους σχετικά με την εργασία. Οι μαθητές με δυσκολίες παρουσίας μπορούν να ολοκληρώσουν την εργασία τους στο iPad και να λάβουν άμεση ανατροφοδότηση. Οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες που χρησιμοποιούν τα iPads δεν ξεχωρίζουν και έτσι μπορούν να είναι πλήρως ενσωματωμένοι και αποδεκτοί από την τάξη.

Ο Quick (2014) αναφέρει ότι «2 από κάθε 5 εφαρμογές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να υποστηρίξουν τις ανάγκες των μαθητών στο σχολείο και την κοινότητα» και ότι «αυτό περιλαμβάνει την υγεία, την ασφάλεια και την υπεράσπιση». Οι εφαρμογές μπορούν επίσης να διδάξουν δεξιότητες όπως είναι η αυτό-παρακολούθηση της συμπεριφοράς, η λήψη φαρμάκου, η παρακολούθηση της προόδου των προσωπικών στόχων και να ξέρει κάποιος πότε να κάνει διάφορες εργασίες. Επιπλέον, ενώ υπάρχουν και άλλες συσκευές που χρησιμοποιούν εφαρμογές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για εκπαιδευτικούς σκοπούς, το iPad έχει μια «μεγαλύτερη αφθονία από εφαρμογές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν». Η Apple παρέχει μια σελίδα με μια λίστα των εφαρμογών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τους μαθητές που λαμβάνουν ειδικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες.

Σύμφωνα με τον Quick, υπάρχουν και κάποια μειονεκτήματα στη χρήση των iPads. Ένα μεγάλο μέρος της έρευνας πρέπει να γίνει για να βρεθεί η σωστή εφαρμογή για μεμονωμένους μαθητές. Τα περισσότερα iPads συνδέονται με το διαδίκτυο, πράγμα που σημαίνει ότι οι μαθητές πρέπει να εκπαιδεύονται για το πώς να χρησιμοποιούν σωστά τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Μερικοί μαθητές μπορεί να μην είναι αρκετά υπεύθυνοι για να χρησιμοποιήσουν σωστά το iPad. Οι μαθητές πρέπει να γνωρίζουν πότε να εργαστούν και πότε να χρησιμοποιούν το iPad για την προσωπική τους απόλαυση. Πρέπει να υπενθυμίζεται στους μαθητές, να εργαστούν για τη σχολική εργασία και στη συνέχεια να παίξουν παιχνίδια στο iPad τους. Επίσης, τα iPads χρειάζονται φροντίδα, διότι μπορεί να σπάσουν αν ρίχνονται ή πέσουν κάτω. Επίσης, οι μαθητές με αυτισμό μπορεί να χρησιμοποιούν το iPad υπερβολικά για σκοπούς αυτο-διέγερσης.

Οι μαθητές πρέπει να αξιολογούνται, ώστε η σωστή υποστηρικτική τεχνολογία να μπορεί να σχεδιαστεί και να παρέχεται με βάση τις ατομικές τους ανάγκες. Η σωστή συσκευή επιτρέπει στους μαθητές να λάβουν μέρος στην εκπαιδευτική διαδικασία και να συμπεριληφθούν πλήρως στη σχολική ζωή. Τα iPads μπορεί να έχουν εφαρμογές που παρέχουν οπτικά, ακουστικά και απτικά ερεθίσματα που επιτρέπουν τα ενισχυμένα μέσα μάθησης. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να βρουν τις σωστές εφαρμογές για να ταιριάζουν τα ατομικά μέσα του κάθε μαθητή.

Εκπαιδευτική Ρομποτική.

Ένα παράδειγμα καινοτόμων τρόπων εργασίας είναι επίσης η Εκπαιδευτική Ρομποτική.

Όταν μιλάμε περί *Εκπαιδευτικής Ρομποτικής*, εννοούμε την ανάπτυξη και χρήση των περιβαλλόντων μάθησης με βάση τη ρομποτική τεχνολογία. Οι περιοχές αυτές συνήθως αποτελούνται από ρομπότ, λογισμικό και διδακτικό υλικό.

Αλλά γιατί χρησιμοποιούμε την *Εκπαιδευτική Ρομποτική* στο σχολείο;

Γνωρίζουμε ότι εντός του 2018 η αύξηση των προσωπικών πωλήσεων ρομπότ θα αξίζει \$12 δισεκατομμύρια, με περίπου 35 εκατομμύρια μονάδες να πωλούνται σε όλο τον κόσμο.

Επιπλέον, η αγορά βιομηχανικών ρομπότ θα φτάσει τα \$48,9 δισεκατομμύρια μέσα στο 2021, με ετήσια αύξηση 11%.

Τέλος, τα τελευταία χρόνια, χάρη στη Ρομποτική, 3 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας έχουν δημιουργηθεί στον κόσμο.

Αυτοί είναι οι οικονομικοί και κοινωνικοί λόγοι, που σχετίζονται με τον κόσμο της εργασίας, η οποία θα περιλαμβάνει τα παιδιά μας στα επόμενα χρόνια.

Ωστόσο, υπάρχουν συγκεκριμένοι «εκπαιδευτικοί» λόγοι για να χρησιμοποιήσετε την *Εκπαιδευτική Ρομποτική*, δεδομένου ότι οι δραστηριότητες αυτές επηρεάζουν τις πραγματικές διαδικασίες μάθησης, που γίνονται «βάσει σχεδίου».

Στα Νηπιαγωγεία και Δημοτικά, η διδασκαλία της *Υπολογιστικής Σκέψης* παρέχει στους μαθητές ένα πλαίσιο εντός του οποίου μπορούν να σκεφθούν τα προβλήματα και τα συστήματα.

Η διδασκαλία της *Κωδικοποίησης*, σημαίνει την διδασκαλία της σκέψης με αλγοριθμικό τρόπο, το να διδάξει πώς να βρει κάποιος και να αναπτύξει μια λύση σε διάφορα προβλήματα, ακόμη και στα πιο σύνθετα.

Η *Υπολογιστική Σκέψη* είναι η βάση του μεγαλύτερου μέρους του ITC και το να κατανοήσει κάποιος πώς να σκέφτεται με υπολογιστικό τρόπο του παρέχει μια πολύτιμη επίγνωση της εργασίας με τον υπολογιστή.

Η Εκπαιδευτική Ρομποτική στο σχολείο.

Η *Εκπαιδευτική Ρομποτική* και η *Κωδικοποίηση* μπορούν να ενταχθούν στο σχολικό πρόγραμμα σε όλα τα επίπεδα, από το Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό Σχολείο, μέχρι το Πανεπιστήμιο και τα Ερευνητικά Κέντρα.

Στην πραγματικότητα, προωθεί, στους μαθητές, μια λαμπρή **δημιουργική στάση**.

Μέσα από τις δραστηριότητες της Ρομποτικής, ο μαθητής μπορεί να μάθει πώς να:

- Κατανοήσει τις λειτουργίες που επιτελούνται από τα συστατικά μέρη του ρομποτικού σετ, στην υλοποίηση των θεμελιωδών δομών της μηχανικής κίνησης.
- Γνωρίσει τα χαρακτηριστικά των αισθητήρων.
- Αναγνωρίσει την πειθαρχία, τους εννοιολογικούς και λειτουργικούς δεσμούς, συμπεριλαμβανομένων της Μηχανικής, Φυσικής και Πληροφορικής Επιστήμης.
- Οργανώσει τα δεδομένα ενός προβλήματος που πρέπει να επιλυθεί, μέσω γραφημάτων και διαγραμμάτων, καθώς και να μεταφράσει αλγορίθμους με τις γλώσσες προγραμματισμού.
- Προσδιορίσει προβλήματα υλικού και λογισμικού σε περίπτωση δυσλειτουργίας ενός ρομπότ (στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων).
- Συνεργάζεται σε ομαδική εργασία.

Αλλά τα οφέλη που η **Ρομποτική** καταφέρνει να εκμαιεύσει από την ομάδα των μαθητών, και μέσα στην τάξη, είναι πιο γενικά και μπορούν να τεθούν σε επίπεδο επικοινωνίας, μεταξύ των παιδιών και των δασκάλων, δημιουργώντας μια νέα σχέση της ομάδας στην τάξη. Αυτό οφείλεται κυρίως σε μια νέα, απαραίτητη μέθοδο λειτουργίας που επιτρέπει να προχωρήσουμε πέρα από τις «τυπικότητες» της παραδοσιακής διδασκαλίας (μάθημα ένας προς έναν) και να υιοθετήσουμε την ομαδική εργασία (ομότιμη -peer to peer- εργασία) ως κύρια μέθοδο.

Αυτός ο καινοτόμος τρόπος εργασίας με την ομάδα-τάξη, καθιστά ευκολότερο να χτίσει μια θετική ατμόσφαιρα στην τάξη, η οποία επιτρέπει στον μαθητή να εφαρμόσει τις δεξιότητες της ευθύνης, διευκολύνοντας παράλληλα τη γέννηση νέων ιδεών και λύσεων που σχετίζονται με τη συνεργασία της ομάδας.

Εκτός από αυτό, η έννοια του λάθους, κατά την παραδοσιακή διαδικασία διδασκαλίας-μάθησης βιώνεται ως ταμπού από τον μαθητή, γίνεται ένα ισχυρό σημείο στη δραστηριότητα της *Ρομποτικής*, ένα «απαραίτητο, αναπόφευκτο πέρασμα» για να βρει ο μαθητής περισσότερες και πιο κατάλληλες λύσεις.

Τα οφέλη που η ρομποτική δημιουργεί στους μαθητές, ιδιαίτερα σ' εκείνους με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και γενικά όλες τις αναπηρίες, θ' αναλυθούν λεπτομερώς.

Ρομποτική και Δημιουργικότητα.

Η *Εκπαιδευτική Ρομποτική* είναι ένας αναπτυσσόμενος τομέας που κερδίζει πάντα μεγαλύτερη σημασία από επιστημονική, οικονομική και πολιτιστική άποψη, γίνοντας ένα από τα "κλειδιά" της σημερινής βιομηχανικής και πολιτιστικής επανάστασης. Η ιδιαιτερότητα αυτής της νέας επιστήμης προϋποθέτει και την προώθηση μιας λαμπρής **δημιουργικής στάσης** σε μαθητές που επιθυμούν να αναλάβουν αυτή την καριέρα.

Εκτός από αυτό, η μελέτη και η εφαρμογή της *ρομποτικής* αναπτύσσει στους μαθητές μία νέα και ενεργή στάση απέναντι στις νέες τεχνολογίες, βελτιώνοντας την ομαδική εργασία, τη συνεργασία και τις πολιτιστικές ανταλλαγές μεταξύ των μαθητών.

Σύμφωνα με σχετικές εκπαιδευτικές εμπειρίες (Papert και άλλοι), στην πραγματικότητα, η χρήση των ρομπότ στην πρακτική διδασκαλία προσφέρει, σε σύγκριση με άλλα μέσα, πολλά ενδιαφέροντα πλεονεκτήματα.

Αυτά είναι:

- Τα ρομπότ είναι πραγματικά τρισδιάστατα αντικείμενα που κινούνται στο χώρο και στο χρόνο και που μπορούν να μιμούνται ορισμένα χαρακτηριστικά των ανθρώπων και της συμπεριφοράς των ζώων.
- Οι νέοι άνθρωποι μαθαίνουν πιο γρήγορα και πιο εύκολα αν έχουν να κάνουν με συμπαγή αντικείμενα και όχι μόνο από το να εργάζονται με τύπους και αφαιρέσεις, όπως θα ήταν αν μόνο δεσμεύονταν να προγραμματίσουν έναν υπολογιστή.
- Το κίνητρο για να είναι σε θέση να λειτουργήσουν μία έξυπνη μηχανή είναι πολύ ισχυρό. Η έφεση που έχουν τα ρομπότ στα παιδιά και τους μαθητές εξασφαλίζει ότι, ακόμη και οι νεότεροι, μπορούν να εξερευνήσουν το πεδίο της Μηχανικής και της επιστήμης της Ακρίβειας από μια ευχάριστη προοπτική, χρησιμοποιώντας αυτά τα εξελιγμένα έξυπνα παιχνίδια.

Επιπλέον, σύμφωνα με μια τεράστια βιβλιογραφία, οι μαθήτριες τείνουν να χάνουν το ενδιαφέρον τους στα επιστημονικά θέματα κατά τη διάρκεια των μέσων σχολικών ετών: η εργασία με ρομπότ, σε αυτή την περίπτωση, τους βοηθά να κρατήσουν ζωντανό το επιστημονικό ενδιαφέρον, συνδέοντάς το με την ανάπτυξη των χειροκίνητων δεξιοτήτων και της συνεργατικής εργασίας.

Μαθαίνοντας από το λάθος.

Το σφάλμα στην κατασκευή ρομποτικών αντικειμένων δεν είναι ένας αποθαρρυντικός παράγοντας όπως ένας κακός βαθμός σε τεστ Μαθηματικών ή Ιταλικών. Το λάθος στον σχεδιασμό ή τον προγραμματισμό του ρομπότ δεν δημιουργεί δυσφορία στους μαθητές που συμμετέχουν, αλλά τους ενθαρρύνει να βελτιωθούν. Συνήθως οι μαθητές αισθάνονται μεγάλη ικανοποίηση βλέποντας πώς λειτουργεί το τεχνητό δημιούργημα τους και γι' αυτό στην περίπτωση Σφαλμάτων αισθάνονται ενθαρρυμένοι να προβούν σε λεπτομερέστερη εξέταση του τρόπου σκέψης τους και τα αποτελέσματα που προκύπτουν από αυτό, χωρίς να αισθάνονται ότι κρίνονται ή υπόκεινται σε κάποιο τεστ. Ο θετικός ρόλος που διαδραματίζει το σφάλμα πρέπει να προσέχεται ανά πάσα στιγμή κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων στην τάξη και μπορείτε να επωφεληθείτε από αυτή την ιδέα, να βοηθήσετε κάθε μαθητή να βελτιώσει τον εαυτό του.

Ρομποτική και Σχολικά Θέματα.

Συχνά ο όρος «*Εκπαιδευτική Ρομποτική*» δεν είναι πλήρως κατανοητός. Κάποιος που δεν ξέρει τα έργα που εκτελούνται από πολλά σχολεία, μπορεί να πιστεύει ότι η *Εκπαιδευτική Ρομποτική* έχει ως στόχο την εισαγωγή μιας νέας πειθαρχίας. Αντίθετα, οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι συνήθως χρησιμοποιούν ρομπότ για εκπαιδευτικούς σκοπούς, το κάνουν για να βοηθήσουν τους μαθητές να κατανοήσουν τα θέματα της διδακτέας ύλης με διαφορετικό τρόπο, όχι ως μία εναλλακτική λύση στο παραδοσιακό σχολείο. Η *Ρομποτική* ως εκ τούτου, είναι ένα πραγματικό εργαλείο για την ενίσχυση της μάθησης, για την τόνωση των διαφορετικών ευφυϊών, να καλέσει τους μαθητές στη συνεργασία, για να τους διδάξει διαφορετικές ειδικότητες σ' έναν ενιαίο τρόπο.

Κατά τον σχεδιασμό, την κατασκευή και τον προγραμματισμό ρομπότ, οι μαθητές πρέπει να ασχοληθούν με τα προβλήματα της γλώσσας, της λογικής, των μαθηματικών, της επιστήμης των υπολογιστών, της φυσικής, της βιολογίας, της ιστορίας, της φιλοσοφίας, της ιατρικής και πολλών άλλων επιστημονικών κλάδων, ταυτόχρονα, οι οποίοι τους βοηθάνε να κατανοήσουν ένα ρομπότ.

Χάρη σε αυτή την «επιστήμη 360°» οι εκπαιδευτικοί μπορεί να δώσουν προτεραιότητα σε ορισμένα εκπαιδευτικά μονοπάτια και να χρησιμοποιούν τα ίδια εργαλεία με μαθητές διαφόρων ηλικιών, ακόμη και αν η προσέγγιση αυτή πρέπει να αλλάξει.

Ρομποτική και μελλοντικές δουλειές.

Μια πτυχή που μόλις αναφέρθηκε στις προηγούμενες παραγράφους είναι η ηθική σημασία της διδασκαλίας του πώς να χρησιμοποιούν σύγχρονες, ενημερωμένες πράξεις, προκειμένου να επιτρέψουν τις μελλοντικές γενιές μια τέλεια ενσωμάτωση στον κόσμο της εργασίας, όχι κατ' ανάγκη σε σχέση με τον επιστημονικό ή μηχανικό τομέα.

Στην πραγματικότητα, ακόμη και το 2008, το έτος της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, η *Ρομποτική* υπήρξε ένας από τους λίγους τομείς που έχει δει την ανάπτυξη του παγκόσμιου κύκλου εργασιών της (+ 15%). Στο πλαίσιο αυτό, καταλαβαίνουμε ότι οποιοδήποτε είδος μελλοντικών θέσεων εργασίας, από τον χειρουργό ως τον αρχαιολόγο, από τον μαθηματικό ως τον τεχνικό ηλεκτρονικών υπολογιστών, από τον υδραυλικό ως τον πυροσβέστη, θα πρέπει να «επηρεαστεί» από την Ρομποτική. Η άμεση χρήση των εργαλείων υψηλής τεχνολογίας, όπως τα ρομπότ θα είναι καθημερινότητα και το έργο του κάθε σχολείου/εκπαιδευτικού οργανισμού είναι να δημιουργήσει μελλοντικές γενιές που θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις του κόσμου και να τους παρέχει τα εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν εντός κι εκτός της εργασίας τους.

Παρουσιάζοντας τις καλύτερες τεχνολογικές πρακτικές στα σχολικά μέσα, ενεργοποιούν στους νέους του μέλλοντος μια στενότερη ενσωμάτωση με τον κόσμο της εργασίας και μια πολυεθνική κοινωνία.

Εκπαιδευτική Ρομποτική και συμμετοχικότητα.

Η *Ρομποτική*, όπως έχουμε ήδη πει, είναι σε θέση να εμπλέξει τους μαθητές στα μαθήματα, ενεργά, αυξάνοντας το ενδιαφέρον τους στο σχολικό περιβάλλον.

Επίσης, διευκολύνει το διάλογο και την επικοινωνία, την ενεργό σύγκριση μεταξύ των μαθητών σε θέματα προγραμμάτων σπουδών και όχι διευκολύνοντας την ενσωμάτωση και την ικανότητα τους να χτίσουν σχέσεις και την επικοινωνία.

Η ανάπτυξη μιας πολύπλοκης διαδικασίας ζητά από τους μαθητές να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη και τους διδάσκει να δείξουν τη δουλειά τους και να μιλήσει γι' αυτό με τους συμμαθητές και τους δασκάλους.

Κατά συνέπεια, η *Ρομποτική* γίνεται ένα ευρέως αναγνωρισμένο και σεβαστό αντικείμενο μέσα στο σχολείο ως ένα ισχυρό εκπαιδευτικό μέσο για την ένταξη των νέων και το να είναι σε θέση να αντιταχθούν στην εγκατάλειψη του σχολείου.

Όχι ελάσσονος σημασίας, η φυσική έφεση που έχουν τα ρομπότ στα παιδιά, καθιστά πιο ευχάριστη και επιβραβευτική τη μαθησιακή διαδικασία, επιτρέποντας στο δάσκαλο/διαμεσολαβητή να οικοδομήσει μια προκλητική διαδρομή, ιδανική για την παροχή κινήτρων προς όλους τους μαθητές και ειδικά εκείνους που περιλαμβάνονται λιγότερο στο πλαίσιο του σχολείου.

Από μια λειτουργική και πρακτική άποψη, στενά συνδεδεμένα με το πρόγραμμα σπουδών της τάξης, οι *Ρομποτικές* δραστηριότητες γίνονται ένα πραγματικό εργαλείο ένταξης: η ιδέα, ο σχεδιασμός και η κατασκευή ενός ρομπότ είναι, στην πραγματικότητα, δραστηριότητες που απαιτούν μια ισχυρή συνεργασία και έτσι γίνονται φυσικά όργανα για την ένταξη των μαθητών με πολύ μακρινές πολιτισμικές καταβολές.

Στα Εργαστήρια Ρομποτικής, οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες, καθεμία από τις οποίες συμβάλλει στην κατασκευή ενός μέρους του τελικού έργου. Έτσι, εκτός από την εσωτερική ομάδα συνεργασίας, ενισχύεται επίσης η αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφόρων ομάδων. Με τον τρόπο αυτό, τα παιδιά μπορούν να θέσουν τα ταλέντα τους στην υπηρεσία της ομάδας και μπορεί να προκύψουν ιδιότητες και πάθη που διαφορετικά θα ήταν κρυμμένα στην "παραδοσιακή" ατομική μελέτη.

Αυτή η ισχυρή αλληλεπίδραση μεταξύ των παιδιών επιτρέπει την ένταξη και δίνει στα παιδιά, που χαρακτηρίζονται ως «πρακτικά ταλέντα», την ευκαιρία να αναδυθούν και να αποκτήσουν αυτοεκτίμηση μέσα στην ομάδα. Πολύ συχνά ο αναγνωρισμένος θετικός ηγέτης στην ομάδα δεν συμπίπτει με τους «σχολικούς ηγέτες», που προσδιορίστηκαν για την καλή τους απόδοση στις σπουδές τους.

Η συνεργασία μεταξύ των διαφόρων ειδών «νοημοσύνης» και των διαφορετικών πολιτισμών, επιτρέπει στα παιδιά να δουν τους συνομηλίκους τους από μια άλλη οπτική γωνία, δημιουργώντας ένα θετικό κλίμα συνεργασίας.

Παιδιά και νέοι με διαταραχή της κίνησης και χρόνια νόσο.

Η κινητική αναπηρία περιγράφεται ως κάθε είδους διαταραχές της λειτουργικής κίνησης η οποία μπορεί να προκληθεί από:

- Βλάβες ή διαταραχές της κινητικής δομής
- Γενετικά ειδική ασθένεια
- Καταστάσεις τραύματος
- Εκ γενετής ελαττώματα ή άλλες αιτίες οι οποίες, ως συνέπεια περιορίζουν την απόδοση της κίνησης (M. Borkowska 2005).

Το επίπεδο λειτουργικότητας του μαθητή με αναπηρία εξαρτάται από:

- Το είδος της βλάβης (αναφέρεται στο κεντρικό ή περιφερικό νευρικό σύστημα)
- Την στιγμή που αποκτήθηκε η αναπηρία (εκ γενετής ή επίκτητη)
- Το επίπεδο της αναπηρίας

Επιλέγοντας το περιεχόμενο υλοποίησης του προγράμματος θα πρέπει να συμπεριληφθούν:

- ✓ Οι περιορισμοί που είναι αποτέλεσμα των κινητικών αναπηριών των μαθητών
- ✓ Ο χαμηλός ρυθμός εργασίας
- ✓ Η σοβαρή κόπωση
- ✓ Οι μέθοδοι και τα διδακτικά μέσα πρέπει να τονώσουν την ατομική δραστηριότητα του μαθητή, κάτι που θα αυξήσει την αποτελεσματικότητα της μάθησης του
- ✓ Όλες οι συνθήκες πρέπει να διευκολύνουν τον μαθητή διότι λόγω του χαμηλού ρυθμού εργασίας, θα απαιτείται μεγαλύτερο χρονικό διάστημα για να αποκτήσει τη γνώση σε σχέση με άλλους μαθητές
- ✓ Αλλαγή των ιδιοτήτων που περιγράφουν τα καθήκοντα υλοποίησης από «μπορεί να το κάνει» σε «ξέρει πώς να το κάνει».

Στην συνεργασία με παιδί με κινητική αναπηρία, τα προβλήματα που αναφέρονται παρακάτω, θα πρέπει να λαμβάνονται ειδικά υπ' όψιν απορρέοντας από ατομικές εμπειρίες:

- ✓ Ασθενής εστίαση της προσοχής
- ✓ Αναπτυξιακή δυσαρμονία
- ✓ Υπερκινητικότητα
- ✓ Σοβαρή κόπωση
- ✓ Παθητικότητα
- ✓ Επιθετικές κι επαναστατικές συμπεριφορές
- ✓ Χαμηλή αυτό-αξιολόγηση
- ✓ Προβλήματα στις σχέσεις
- ✓ Επικοινωνιακές διαταραχές

- ✓ Μείωση της διάθεσης, υφιστάμενοι φόβοι για την υγεία ή το μέλλον.

Οι μαθητές με χρόνιες παθήσεις δεν είναι μία ομοιογενής ομάδα, λόγω των ειδικών εκπαιδευτικών τους αναγκών. Η λειτουργικότητα του παιδιού εξαρτάται από την ατομική ασθένεια, το επίπεδο της έντασης, την διάρκεια και την διαδικασία. Η πορεία της ασθένειας είναι μεμονωμένη σε κάθε παιδί και ακόμη και η ίδια ασθένεια σε κάθε παιδί μπορεί να το επηρεάσει με διαφορετικά αποτελέσματα και στην πραγματικότητα αυτό επηρεάζει άμεσα τη λειτουργία του παιδιού στο σχολείο και τις ειδικές εκπαιδευτικές του ανάγκες. Είναι πολύ σημαντικό να γνωρίζουμε ότι η παροχή ειδικής αγωγής μπορεί να αλλάξει λόγω των αλλαγών της διαδικασίας της νόσου (Kopieczna 2015). Κάθε χρόνια νόσος έχει τη δική της ιδιαιτερότητα, έχει διαφορετική διαδικασία, αποτελέσματα και πρόγνωση. Κατά συνέπεια αυτό επηρεάζει τη λειτουργία του παιδιού σε διάφορους τομείς της ζωής του.

Κατά τη διάρκεια της εργασίας με ένα παιδί με χρόνια νόσο, ο δάσκαλος πρέπει να δώσει προσοχή στα εξής:

- ✓ Το είδος της ασθένειας και τα φάρμακα επηρεάζουν τον οργανισμό, συμπεριλαμβανομένων των ειδικά γνωστικών διαδικασιών. Αυτά τα πράγματα είναι απαραίτητα κατά τη διάρκεια της ρύθμισης μορφών και μεθόδων εργασίας για τις ψυχο-σωματικές δυνατότητες ενός μαθητή
- ✓ Τη σωστή οργάνωση του χρόνου εργασίας στο σχολείο (αναγκαιότητα διαλειμμάτων) και στο σπίτι (ιδιαίτερα σημαντικό είναι να γνωρίζουμε πόσο χρόνο χρειάζεται ο μαθητής για την εργασία στο σπίτι και για τα διαλείμματα)
- ✓ Τα χειρότερα συμπτώματα ευημερίας και την αιφνίδια επιδείνωση της κατάστασης της υγείας και να γνωρίζουν πώς να βοηθήσουν το μαθητή σε επείγουσες περιπτώσεις (θα είναι αρκετά για να βγουν έξω με το μαθητή από την τάξη ή αν υπάρχει ανάγκη να καλέσουν ένα ασθενοφόρο)
- ✓ Την ανάγκη στήριξης των μαθητών κατά τη διάρκεια των εκπαιδευτικών προβλημάτων που προκαλούνται από την απουσία (αυτό το είδος των μαθητών έχουν πολλές απουσίες λόγω της κατάστασης της υγείας τους, ακόμα και η κανονική γρίπη είναι ένα πρόβλημα για αυτούς)
- ✓ Πρόβλημα που συνδέεται με την πιο αργή λειτουργία των νοητικών διεργασιών, την προσοχή, τη μνήμη, τον πιο αργό ρυθμό εργασίας, τον αναλυτή όρασης και ακοής, κάτι που ως συνέπεια προκαλεί χειρότερα σημάδια, ανεπάρκεια σε πιθανές πνευματικές δυνατότητες
- ✓ Προβλήματα που αναφέρονται σε πιο αδύναμες φυσικές δυνατότητες που θα μπορούσαν να προκαλέσουν την ταχύτερη κόπωση κι εμφάνιση σωματικών διαταραχών
- ✓ Δυσκολίες που σχετίζονται με την αδύναμη ένταξη με την ομάδα του σχολείου, οδηγούν το παιδί στη μοναξιά, κάτι που προκαλείται από συχνή απουσία, αδυναμία να συμμετάσχουν στα σχολικά παιχνίδια, εκδρομές, καθώς επίσης και από τις επιδράσεις της νόσου, όπως η επιληψία ή δερματικές αλλοιώσεις ως αποτέλεσμα αλλεργίας
- ✓ Την στήριξη σ' ένα παιδί κατά τη διάρκεια εισόδου του στην σχολική ομάδα συνομηλίκων (παιδιά με χρόνιες παθήσεις συχνά παραμερίζονται στο περιθώριο της τάξης)

Κατά την εργασία με αυτή την ομάδα παιδιών θα πρέπει να επισημανθούν ορισμένες μέθοδοι ανάπτυξη των κοινωνικών και επικοινωνιακών ικανοτήτων:

- Πρακτικές μέθοδοι - για παράδειγμα η μέθοδος των έργων, οι μέθοδοι των καθηκόντων, οι μέθοδοι ενσωμάτωσης που διδάσκουν την συνεργασία, τα διδακτικά παιχνίδια που διδάσκουν την εμπάθεια και την κατανόηση
- Συζητήσεις που διδάσκουν την επιλογή σωστών επιχειρημάτων και τον σεβασμό προς τους άλλους ανθρώπους (για παράδειγμα βαθμολογούμενο, ντιμπέιτ oxford)
- Κατάρτιση δημιουργικότητας για την ενσωμάτωση σε διαφορετικές ευρετικές μεθόδους και την εφαρμογή τους σε ενεργό χρήση των λέξεων, μεταφορών, διαίσθηση, εργασία σε ομάδα, σεβασμό στις άλλες ιδέες, παρουσίαση των προσωπικών ιδεών.

Η διέγερση των μαθητών υποθέτει ότι ο μαθητής έχει συνηθίσει στη ζωή γεμάτη κίνηση και συναισθήματα, οπότε οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να χρησιμοποιούν μεθόδους ενεργοποίησης, όπως:

- Απόθεμα ιδεών
- Ανταλλαγή ιδεών (Brain storming)
- Διδακτικά παιχνίδια
- Δράματα
- Περιστασιακές μεθόδους
- Εργαστηριακές μεθόδους
- Μεθόδους προβλημάτων (K. Kruszewski, 1991, W. Οκοή, 2003).

Παιδιά και νέοι με αισθητηριακές διαταραχές (όραση και ακοή).

Στη διαγνωστική ταξινόμηση μπορούν να χωριστούν δύο ομάδες παιδιών με διαταραχή όρασης: τυφλά και άτομα με προβλήματα όρασης. Ο Z. Sękowska (1998, σελ. 100) πιστεύει ότι αυτό το είδος της διαίρεσης των παιδιών με προβλήματα όρασης είναι ετερογενές. Σε αυτή την ομάδα περιλαμβάνονται παιδιά με προβλήματα όρασης και απολύτως τυφλά. Λόγω των διαφορών ποιότητας στον κόσμο η μελέτη με παιδιά με προβλήματα όρασης, υπό παιδαγωγική πτυχή μπορούν να αναφερθούν ομάδες ως εξής: (1) ομάδα τυφλών παιδιών - περιλαμβάνει τα παιδιά που δεν βλέπουν από τη γέννησή τους ή στις αρχές της νεανικής τους ζωής, ώστε να μην θυμούνται τις ενδεχόμενες οπτικές εντυπώσεις. Μπορούν να συμπεριληφθούν, σύμφωνα με τον Sękowska (1998, σελ.10) τα άτομα με ελαφριά αίσθηση, ώστε οι άνθρωποι που μπορούν να διαφοροποιήσουν το φως από το σκοτάδι, αλλά δεν είναι σε θέση να διαφοροποιήσουν τα χρώματα, τα σχήματα, την κίνηση και τον χώρο, (2) ομάδα παιδιών κι ενηλίκων με προβλήματα όρασης που μπορούν να βλέπουν τα πράγματα (σχήματα και κίνηση), μπορούν να αναγνωρίζουν τα χρώματα και έχουν οπτικό χωρικό προσανατολισμό (Majewski, 1983).). Αυτή η ομάδα των ανθρώπων μελετούν τον κόσμο με την αφή και άλλες αισθήσεις, λόγω της έλλειψης όρασης και χρησιμοποιούν τις εντυπώσεις όρασης στην κίνηση, την ψυχρή οπτική επικοινωνία, (3) σε μια ομάδα ατόμων με χαμηλή όραση ενώ η παγκόσμια αναγνώριση γίνεται βάσει της όρασης. Χάρη στην οπτική υποστήριξη μπορούν να χρησιμοποιήσουν την κανονική εκτύπωση (Sękowska 1998, σελ. 102). Η αφή και οι άλλες αισθήσεις μόνο θα συμπληρώσουν τις παρατηρήσεις.

Οι M. Błazik και A. Kałkus (2008, σελ. 32) πιστεύουν ότι ο μαθητής με προβλήματα όρασης συγκεντρώνεται κυρίως σε ακουστικά ερεθίσματα, κάτι που οδηγεί σε ταχύτερη κούραση, οπότε αξίζει να θυμάστε σχετικά με τα διαλείμματα κατά τη διάρκεια των μαθημάτων ή την αλλαγή της μορφής της δραστηριότητας κατά τη διάρκεια του μαθήματος.

Στη βιβλιογραφία μπορούμε να βρούμε διαφορετικούς όρους της κώφωσης, υπάρχει ένας όρος *κωφός ή άτομα με προβλήματα ακοής*, που περιγράφουν τους ανθρώπους που από τη γέννησή του ήταν κουφοί ή την χάνουν κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Κωφό άτομο είναι ένα άτομο που έχει χάσει εντελώς την ακοή του ή υπέστη σημαντική καταστροφή του αναλυτή της ακοής, κάτι που δεν επιτρέπει την αντίληψη και κατανόηση της ομιλίας με την ακοή και ένα πρόσωπο για το οποίο η ακοή δεν έχει μεγαλύτερη σημασία. Ο T. Gaikowski (1988) περιορίζει την κώφωση στο πρόβλημα ομιλίας, ο όρος κώφωση αναφέρεται σε ένα πρόσωπο το οποίο οι διαταραχές της ακοής του δεν θα του επιτρέψουν την ομαλή ανάπτυξη του προφορικού λόγου.

Για τις ανάγκες των ατόμων που εργάζονται με παιδιά με προβλήματα ακοής υπάρχει μία παιδαγωγική τυπολογία (K. Krakowiak, 2006, 255–288) η οποία περιλαμβάνει τη γλωσσική λειτουργία (στον τομέα της αντίληψης και λήψης της ομιλίας), χαμηλή ακοή και κωφά παιδιά. Αναφερόμενοι στην τυπολογία υπάρχουν τέσσερις ομάδες ατόμων με προβλήματα ακοής:

1. Λειτουργικά ακοή - είναι μια ομάδα ανθρώπων που ακούει ανεξάρτητα από την ακοομετρική διάγνωση. Μπορούν να αναφερθούν εδώ:
  - ✓ Οι άνθρωποι με ελαφρά διαταραχή ακοής - δεν υπάρχουν διαταραχές της ομιλίας εδώ, δεν υπάρχουν ελαττώματα ομιλίας που να καθορίζονται από την απώλεια ακοής
  - ✓ Οι άνθρωποι με ελαφρά προβλήματα ακοής - σε αυτήν την περίπτωση τα προβλήματα ακοής μπορεί να εμφανιστούν κατά τη διάρκεια κακών καιρικών συνθηκών (θόρυβος). Δεν υπάρχουν διαταραχές της ομιλίας, παρά ορισμένες περιπτώσεις όπου τα ελαττώματα ομιλίας συνδέονται με προβλήματα με την αναγνώριση αντιθετικών φωνημάτων.
2. Βαρήκοα άτομα – είναι μία ομάδα ανθρώπων που ανεξάρτητα από το επίπεδο καταστροφής της ακοής τους, που μετράται από ακοομετρική έρευνα στις υποδοχές πληροφοριών προτιμούν το κανάλι ήχου. Αλλά προκειμένου να λάβουν πλήρη πληροφόρηση υποστηρίζουν τον εαυτό τους με την όραση και την αίσθηση. Η ομιλία σε αυτά τα παιδιά αναπτύσσεται αυθόρμητα και με καθυστερήσεις.
3. Πτωχή ακοή - είναι μια ομάδα ανθρώπων όπου παρά τη χρήση προσθετικών ακουστικών, η ομιλία δεν αναπτύσσεται αυθόρμητα και είναι απαραίτητο να χρησιμοποιούν μεθόδους υποστήριξης που επιτρέπουν τη δημιουργία ενός συστήματος γλώσσας (φωνητικές χειρονομίες, ακουστικές - λεκτικές μεθόδους). Οι υπάρχουσες διαταραχές αφορούν όλα τα επίπεδα γλώσσας - φωνολογικές, λεξιλογικές, γραμματικές. Στην προφορική υποδοχή της πληροφόρησης, αυτοί οι άνθρωποι υποστηρίζουν δύσκολα τους εαυτούς τους από άλλες αισθήσεις, όπως είναι η όραση και η αίσθηση.
4. Κωφοί - λόγω βαθιάς διαταραχής της ανάπτυξης της ομιλίας, η ανάπτυξη της ομιλίας σταματάει σε αυτά τα παιδιά. Σ' αυτή την περίπτωση, είναι απαραίτητο να χρησιμοποιούν ειδικές μεθόδους δημιουργίας γλώσσας (φωνητικές χειρονομίες) ή αν χρειάζεται, νοηματική γλώσσα.

Οι πρώτες πληροφορίες και δεξιότητες δημιουργούνται εδώ, βασιζόμενες στις οπτικές εντυπώσεις, τις εντυπώσεις όσφρησης, τις γευστικές εντυπώσεις και τις εντυπώσεις αφής, αν αυτές οι αισθήσεις δεν είναι κατεστραμμένες. Ένα κατώτερο ερέθισμα που λαμβάνεται στον εγκεφαλικό φλοιό ενός κωφού παιδιού θα προκαλέσει πιο αργό, από ότι σ' ένα παιδί με κανονικά επίπεδα ακοής, εξορθολογισμό της λειτουργίας του. Ένα παιδί με προβλήματα ακοής λαμβάνει οπτικά, ακουστικά, οσφρητικά και απτά ερεθίσματα, αλλά δεν τα συνδέει μ' ένα όνομα και πολύ συχνά δεν κατανοεί τη

σημασία τους. Επίσης, δεν συνδέει το σύμβολο του ήχου με τον ορισμό. Οι γνώσεις του είναι κυρίως συμπαγείς και εικονικές και όχι λογικές – εννοιολογικές. Στην ανάπτυξη των παιδιών με προβλήματα ακοής, πολύ σημαντική είναι η σωστή λειτουργία των άλλων αισθήσεων, συμπεριλαμβανομένων της όρασης και αφής και των διαδικασιών επανόρθωσης. Από αυτές εξαρτάται η επάρκεια της φαντασίας, οι εντυπώσεις που είναι η βάση για την παιδική σκέψη, η κρίση, οι αρχές και οι κανόνες συμπεριφοράς (Krakowiak, 2006).

Το δράμα είναι μια παιδαγωγική μέθοδος που έχει ευρεία εφαρμογή στον τομέα της εκπαίδευσης. Θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ανεξαρτήτως του πνευματικού επιπέδου του συμμετέχοντα. Είναι μια διαδικασία που υποστηρίζει τη μέθοδο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Ο κύριος στόχος αυτής της μεθόδου είναι να ενθαρρύνει και να υποστηρίζει τη δημιουργικότητα και τις αυθόρμητες συμπεριφορές των ανθρώπων που είναι κοινωνικά ανεπαρκείς. Κυρίως, το να δημιουργήσει μία ψυχολογική βάση που εκφράζεται με διαφορετικό τρόπο από τον κανονικό. Αυτή η μέθοδος είναι ό,τι πιο κοντινό στη συναισθηματική σφαίρα, τη σκέψη, και την ατομική φαντασία, επιτρέπει κάποιες τροποποιήσεις και την δημιουργική ανάπτυξη (M. Koporczyński, 2008). Το δράμα έχει μεγάλη επιρροή στην ανάπτυξη των εφήβων, την προσωπική τους δραστηριότητα. Χάρη στη συμμετοχή σε μαθήματα με στοιχεία δράματος ένα ανεπαρκές άτομο είναι σε θέση να αναγνωρίσει και να ονομάσει τα δικά του προβλήματα και να αντιμετωπίσει τα προβλήματα των άλλων ανθρώπων. Το δράμα παρουσιάζει επίσης μία μέθοδο για την επίλυση αυτών των προβλημάτων. Κάθε μέθοδος εργασίας με παιδιά, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί σχετικά με το δράμα. Το δράμα έχει τη δική του ειδική μεθοδική δομή, η οποία καθορίζεται από προχωρημένα στάδια, τις λεγόμενες «μεθοδικές συνδέσεις».

Επιπλέον, μπορούν να σημειωθούν εδώ μέθοδοι που επιτρέπουν την έκφραση του μαθητή σ' επιλεγμένες περιοχές και να εγγυηθούν τη γνώση και την κατανόηση των άλλων ανθρώπων και των έργων τους. Οι μέθοδοι αυτές δημιουργούν ένα σύστημα αξιών, ένα αισθητικό συναίσθημα, επιτρέπουν να βρεθούν εμπνεύσεις και αυθεντίες:

- Μέθοδοι Αξιοποίησης - εκθέτουν τόσο την εκφραστικότητα (επιτρέποντας να αρθρώσουν τα δικά τους συναισθήματα, μπορούν να αναφερθούν εδώ: το δράμα, η σκηνοθεσία, οι προσομιώσεις, οι μέθοδοι που χρησιμοποιούν τα χαρακτηριστικά της τέχνης) και τον ιμπρεσιονισμό (επιτρέποντας να βιώσουν και να αισθάνονται την δουλειά άλλων ανθρώπων, μπορούν να αναφερθούν εδώ: η συμμετοχή στην απόδοση, οι εκθέσεις, οι συναντήσεις με συγγραφείς, μουσικούς κτλ)
- Μέθοδοι αξιολόγησης - επιτρέπουν να γίνεται αυτό-εκτίμηση των δράσεων που ελήφθησαν και υλοποιήθηκαν, των εποικοδομητικών ενεργειών αξιολόγησης που ελήφθησαν από τους άλλους ανθρώπους, της αποδοχής της αξιολόγησης από τους άλλους ανθρώπους.

Παιδιά και νέοι με εκπαιδευτικά προβλήματα, συμπεριλαμβανομένων των εκπαιδευτικών αποτυχιών.

Οι σχολικές αποτυχίες είναι επίσης εκπαιδευτικές δυσκολίες και κοινωνικά προβλήματα. Στην σχολική πρακτική μπορούμε να βρούμε:

- Ανάλογα με τις μεθόδους των μαθητών (λάθος μέθοδοι μάθησης ως αποτέλεσμα της άγνοιας της πνευματικής εργασίας, η έλλειψη γνώσης από προηγούμενες περιόδους μάθησης, αναπηρίας να κάνει κάποιος αυτό το είδος εργασιών, όπως είναι η: παρατήρηση, το συμπέρασμα, η σύγκριση).

- Ανάλογα με τον δάσκαλο (δεν χρησιμοποιεί αποτελεσματικές μεθόδους διδασκαλίας, δεν αφαιρεί ελλείματα γνώσης, δεν διεγείρει ενδιαφέροντα στον τομέα της εκπαίδευσης ανάμεσα στους μαθητές του).
- Ανάλογα με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα (ο μαθητής αναγνωρίζει ένα ολοκαίνουργιο υλικό, το λεξιλόγιο γίνεται όλο και πιο επιστημονικό, οι νέοι όροι είναι πιο περίπλοκοι, δεν συνδέονται με τις συνήθειες εμπειρίες της ζωής).
- Ανάλογα με τις χρησιμοποιούμενες μορφές, μεθόδους και πραγματοποιούμενο πρόγραμμα (λάθος εγχειρίδια, παρουσίαση της γνώσης με μη ελκυστικό τρόπο, λάθος διαμόρφωση, πολύ υψηλό αφαιρετικό επίπεδο (κατά: J. Rótturzacki, 1985, σελ. 180 - 182).

Το επίπεδο δυσκολίας θα πρέπει να ανταποκρίνεται στο μέγιστο στις ανάγκες και τις δυνατότητες του μαθητή κι αυτός ο τρόπος θα πρέπει να γίνεται αποδεκτός ως ο πιο επιτυχημένος στο σπάσιμο των δυσκολιών των μαθητών, στην εκπαίδευση.

Ανάμεσα στους παράγοντες που μπορεί ν' αυξήσουν τις εκπαιδευτικές δυσκολίες στα παιδιά και στους εφήβους στα σχολεία μπορούν να σημειωθούν:

- Οι Πνευματικοί και συναισθηματικοί παράγοντες
- Ο δάσκαλος – εκπαιδευτικός
- Το περιεχόμενο του προγράμματος, η οργάνωση της εργασίας, η σχολική ατμόσφαιρα
- Οι στάση των γονέων προς το σχολείο (συνεργασία με την οικογένεια, η ατμόσφαιρα στο σπίτι, οι επαφές του μαθητή με το περιβάλλον) (Wysocka, Jarosz, 2006).

Ανάμεσα στα παιδιά και τους εφήβους μπορούμε επίσης να αναγνωρίσουμε εκείνο το είδος των παιδιών που έχουν ιδιαίτερες δυσκολίες στον τομέα της εκπαίδευσης που μπορούν να παρατηρηθούν σε διάφορους τομείς της επιστήμης, όπως: ανάγνωση, γραφή, ξένες γλώσσες, μαθηματικά, γεωμετρία, μουσική, δραστηριότητες κίνησης, γεωγραφία, τέχνες, βιολογία, χημεία, ιστορία. Ο όρος δείχνει συγκεκριμένα το περιορισμένο και στενό εύρος των δυσκολιών και την σωστή ανάπτυξη του μυαλού. Αυτή και μόνο είναι η διαφορά, όσον αφορά τα παιδιά με χαμηλότερη πνευματική αποτελεσματικότητα (Bogdanowicz).

Οι μέθοδοι ενεργοποίησης ενθαρρύνουν τους μαθητές να βρουν και να επιλύσουν προβλήματά μόνοι τους και να λάβουν αυτο-εκπαιδευτικές δράσεις. Σ' αυτές τις μεθόδους μπορούμε να συμπεριλάβουμε:

- Μέθοδοι αναζήτησης, ιδιαιτέρως μέθοδοι προβλημάτων και οι παραλλαγές τους, δίνοντας ανοικτά και κλειστά προβλήματα στους μαθητές, ανάλογα με την ονομασία που προτείνεται από τον W. Οκοή «εξερεύνηση» και «εφευρέσεις». Πνευματικά προβλήματα, κοινωνικά προβλήματα, ηθικά προβλήματα, θεωρητικά και πρακτικά προβλήματα
- Ευρετικές μέθοδοι - για παράδειγμα ανάμειξη ιδεών (brain storming), sinectics - οι μέθοδοι αυτές αναπτύσσουν απόκλιση σκέψης, συμπεριλαμβανομένου μεγάλου ποσού κατάλληλων λύσεων, βρίσκοντας μακρινές συνδέσεις μεταξύ του φαινομένου και των γεγονότων, ενώσεις, η εξεύρεση πρωτότυπων λύσεων, μέθοδος των έξι καπέλων E. de Bono.
- Μέθοδοι ανάπτυξης συγκλητικής σκέψης, μάθηση αλγοριθμικής σκέψης, πειθαρχίας, ακρίβειας και κανονικότητας
- Τεχνικές γρήγορης μάθησης - για παράδειγμα γρήγορη ανάγνωση, μνημονικό, ανάπτυξη αυτο-συνειδητοποίησης των διαδικασιών διαχείρισης της μάθησης και της μνήμης.

Ελεύθερος Χρόνος και ανάπτυξη των παιδιών και των νέων.

Η προβολή της παιδικής ανάπτυξης, της ικανότητας μάθησης και της κοινωνικής αλληλεπίδρασης συνεχίζεται μετά το σχολείο και κατά τη διάρκεια της συμμετοχής του παιδιού στην ψυχαγωγία και τον αθλητισμό. Πάνω από το 90% των παιδιών στην ηλικία των 6-9 ετών (στο Ρέικιαβικ) παρίσταται και σε μετασχολικό πρόγραμμα που εποπτεύεται από το Κέντρο Αναψυχής που βρίσκεται σε κάθε γειτονιά στο Ρέικιαβικ. Οι διαχειριστές των προγραμμάτων Μετασχολικής Εκπαίδευσης, αναλαμβάνουν την ευθύνη για την αξιολόγηση της κοινωνικής αλληλεπίδρασης των παιδιών και υποστηρίζουν τα παιδιά με διαφορετικούς τύπους αποκλίσεων μέσα από την καθημερινή τους ρουτίνα και βεβαιώνονται ότι θα βρουν τη θέση τους στην ομάδα. Η εκπαιδευτική και κοινωνική ανάπτυξη είναι ο πυρήνας της κοινωνικής πρόνοιας των παιδιών στη σημερινή κοινωνία. Το Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό σχολείο είναι υπεύθυνα για την ακαδημαϊκή ανάπτυξη, αλλά η οργανωμένη αναψυχή κατέχει ισχυρή ηγεσία στην κοινωνική ανάπτυξη. Και τα δύο θα πρέπει να σκέφτονται τα επιμέρους προγράμματα για την καλύτερη πρόοδο του παιδιού. Ο καθένας έχει τη δυνατότητα να είναι καλός σε κάτι, κανείς δεν είναι καλός σε όλα. Ένα αυξανόμενο μέρος της ανάπτυξης των παιδιών και της νεολαίας λαμβάνει χώρα έξω από τα σχολεία, όταν τα παιδιά συμμετέχουν σε ψυχαγωγικές ή/και αθλητικές δραστηριότητες. Είναι σημαντικό να αξιολογείται η κοινωνική συμπεριφορά και η κατάσταση των παιδιών, σε συνδυασμό με την πρόοδο της μάθησης τους.

Η συμμετοχή των παιδιών σε μέρη οργανωμένης αναψυχής - και/ή στον αθλητισμό είναι γνωστό ότι έχει τρεις παιδαγωγικές αξίες: πρόληψη, εκπαίδευση και ψυχαγωγία.

Ένα σημαντικό ρόλο παίζει και η οργάνωση του ελεύθερου χρόνου των παιδιών και της νεολαίας. Ο ελεύθερος χρόνος στη σύγχρονη κοινωνία είναι ένα μεγάλος χώρος για τις παιδαγωγικές δραστηριότητες, όπου η έμφαση δίνεται στην πρόσθετη ανάπτυξη και στις δεξιότητες με διάφορες προκλήσεις και στη μάθηση μέσα από την πράξη. Η έμφαση πρέπει να δοθεί στην θετική εικόνα του εαυτού, τη φροντίδα, τις κοινωνικές δεξιότητες και την ενεργό συμμετοχή.

Θετική αυτο-εικόνα: Είναι σημαντικό τα άτομα να έχουν θετική εικόνα του εαυτού και πίστη στις ικανότητές τους. Στις δραστηριότητες αναψυχής, είναι σημαντικό να υποστηρίζεται η θετική ανάπτυξη της ταυτότητας μεταξύ των παιδιών και των νέων και να προωθούνται οι δεξιότητές τους στο να:

- Προσδιορίσουν τα συναισθήματα, τις δυνάμεις και τις αδυναμίες τους και να έχουν εμπιστοσύνη στις δικές τους ικανότητες.
- Αντιμετωπίζουν τις ποικίλες προκλήσεις των καθημερινών εργασιών.
- Να είναι υπεύθυνοι για τη δική τους ζωή με τη λήψη μιας απόφασης προς έναν πιο υγιεινό τρόπο ζωής, μεταξύ άλλων πραγμάτων.
- Να διαμορφώνουν ανεξάρτητα και υπεύθυνα τη δική τους εικόνα και τις αξίες τους

Φροντίδα: Η φροντίδα περιλαμβάνει αφενός τις ευθύνες, τις σχέσεις και την εμπάθεια κι αφετέρου την θέληση, το κίνητρο και το ενδιαφέρον να κατανοήσουμε τους άλλους και να τους δώσουμε φροντίδα. Ο αμοιβαίος σεβασμός και η φροντίδα είναι ένα σημαντικό θεμέλιο για την ανάπτυξη των κοινοτήτων, της επιτυχημένης επικοινωνίας και της αίσθησης δικαιοσύνης. Ο κύριος στόχος, καλλιεργώντας τη φροντίδα των παιδιών και των νέων στις δραστηριότητες αναψυχής, είναι ότι:

- Φροντίζουν για τον εαυτό τους, τους άλλους και το περιβάλλον.

- Παίρνουν μια ηθική στάση στις διαφορές και υιοθετούν τη διαφορά μεταξύ σωστού και λάθους.

- Δείχνουν ανεκτικότητα και σεβασμό στους άλλους.

- Μαθαίνουν πώς να δίνουν και να λαμβάνουν φροντίδα.

- Μαθαίνουν να εκτιμούν και να καλλιεργούν τη φιλία.

Κοινωνικές δεξιότητες: Οι κοινωνικές δεξιότητες αποσκοπούν στην απόκτηση θετικής και αποτελεσματικής επικοινωνίας με τους άλλους. Η υγιής ταυτότητα είναι το έδαφος για τις κοινωνικές δεξιότητες. Τα άτομα με καλές κοινωνικές δεξιότητες είναι πιο πιθανό να ξεκινήσουν την επικοινωνία, να την διατηρήσουν και να προσαρμόζονται στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες. Οι διαφοροποιημένες κοινωνικές δεξιότητες είναι το θεμέλιο για την ευτυχία και το αίσθημα εκπλήρωσης κάθε ατόμου. Ο κύριος στόχος της κατάρτισης κοινωνικών δεξιοτήτων στον ελεύθερο σας χρόνο είναι:

- Να είστε σε θέση να προσδιοριστείτε με τους άλλους.

- Να ζείτε σε μια κοινότητα με άλλους σε αρμονία.

- Να σέβεστε τις απόψεις και τις αξίες των άλλων, να είστε σε θέση να έχετε πλούσιες και παραγωγικές σχέσεις με άτομα ανεξάρτητα από την ηλικία τους, το φύλο, τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό, την εθνικότητα, τη θρησκεία, τη σωματική και διανοητική τους ικανότητα.

- Να κερδίζετε προοπτική που επιτρέπει στα άτομα να κατανοούν και να σέβονται τους κανόνες της κοινωνίας.

Ενεργός συμμετοχή: Η ενεργός συμμετοχή περιλαμβάνει την ικανότητα να αντιλαμβάνεστε και να κατανοείτε τι σημαίνει να ζεις σε μία κοινωνία με άλλους. Η ενεργός συμμετοχή αναφέρεται στη στάση και την αρμοδιότητα να συμμετέχει κάποιος ενεργά σε μια δημοκρατική κοινωνία, σύμφωνα με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του. Στις δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, τα άτομα μπορούν να μάθουν να:

- Αναπτύξουν την ευαισθητοποίηση τους ως πολίτες και την ικανότητα να είναι υπεύθυνα μέλη της κοινωνίας και να αναπτύξουν και να βελτιώσουν το περιβάλλον με δημοκρατικές μεθόδους και διάλογο.

- Αναπτύξουν μία διεθνή ευαισθητοποίηση και να κατανοήσουν τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα.

- Έχουν κρίση και να λαμβάνουν μια υπεύθυνη στάση απέναντι στα διάφορα κοινωνικά εθιμοτυπικά.

- Παρουσιάζουν πρωτοβουλία και να είναι δημιουργικοί στη σκέψη και τις δράσεις.

- Αναγνωρίζουν τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και τα άλλα δικαιώματα και υποχρεώσεις των παιδιών. (Skóla- og frístundasvið, 2015).

Περισσότερη προσοχή θα πρέπει να αφιερωθεί στη μέθοδο των προγραμμάτων, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην εργασία με όλους τους μαθητές.

Μέθοδος των προγραμμάτων.

Σύμφωνα με τον Tadeusz Nowacki (1995, σελ. 19) στην διδασκαλία που είναι προσανατολισμένη στη μέθοδο των έργων, αυτό το είδος της εργασίας σε φόρμες με τον μαθητή θα πρέπει να γίνει κατανοητό το πότε θα είναι σε θέση να συμμετέχουν στην επιλογή των θεμάτων, το

μαθησιακό περιεχόμενο, που περιγράφει τους στόχους των εργασιών τους, και την αξιολόγηση της ολοκληρωμένης δουλειάς.

Ο δάσκαλος συνοδεύει, ενημερώνει, συμβουλεύει, συνεργάζεται όταν οι μαθητές κάνουν την εργασία ανεξάρτητα. Έτσι, σε δραστηριότητες με τη μέθοδο των έργων μπορούμε να συμπεριλάβουμε: (1) την επιλογή του θέματος, (2) την περιγραφή των στόχων και των προβλημάτων, (3) τις μεθόδους για υλοποίηση, (4) την συνένωση προβλημάτων, (5) την περιγραφή των αποτελεσμάτων, (6) την εκτίμηση των ειδικών δράσεων και των αποτελεσμάτων. Σχετικά με τις δραστηριότητες του δασκάλου μπορούμε να αναφέρουμε εδώ: (1) να εμπνεύσει τους μαθητές να κάνουν το συγκεκριμένο έργο, (2) την υποστήριξη στην επιλογή θέματος, τις μεθόδους υλοποίησης, την οργάνωση της εργασίας, την επίλυση προβλημάτων, την επεξεργασία των αποτελεσμάτων.

Τα έργα μπορούν να υλοποιηθούν ατομικά και υπό τη μορφή ομαδικής εργασίας. Η οργάνωση των συγκεκριμένων σταδίων στη μέθοδο των έργων περιλαμβάνει:

- (1) Το στάδιο παρουσίασης
  - ✓ Προγραμματισμός των έργων από το δάσκαλο - σημαντική εδώ είναι η ανάλυση του περιεχομένου του προγράμματος σχετικά με τις δυνατότητες υλοποίησής του. Σημαντική, επίσης, είναι η ενσωμάτωση του περιεχομένου από όλα τα μαθήματα και η δημιουργία κοινών κανόνων στον τομέα της συνεργασίας διαφορετικών εκπαιδευτικών σε κάθε μέρος του έργου.
  - ✓ Έναρξη του έργου (μεταφορά στον μαθητή βασικών πληροφοριών σχετικά με την ουσία και τη διδασκαλία του έργου με τη χρήση αυτής της μεθόδου)
- (2) Το ακριβές στάδιο:
  - ✓ Επιλογή και διατύπωση θεμάτων, περιγραφή των στόχων
  - ✓ Ανάλυση των όρων του σχεδίου υλοποίησης
  - ✓ Σχεδιασμός και υλοποίηση των δραστηριοτήτων
  - ✓ Προετοιμασία για την υλοποίηση, την υπογραφή της σύμβασης
  - ✓ Υλοποίηση του έργου
  - ✓ Μελέτη της περίπτωσης του έργου
  - ✓ Παρουσίαση
  - ✓ Αξιολόγηση του έργου (Chafas, 2000, p. 19 -20).

Η χρήση της μεθόδου των έργων απαιτεί από τον δάσκαλο επαγγελματικές και προσωπικές ικανότητες, κατοχής διεπιστημονικής γνώσης (κάθε έργο συνδέει θέματα από διαφορετικούς κλάδους), να ενθαρρύνουν την καινοτόμο στάση και τη δημιουργική παιδαγωγική φαντασία. Οι γνώσεις του δασκάλου ως προς το περιεχόμενο του έργου που παρουσιάζονται με διεπιστημονικό τρόπο είναι η βάση για την επίτευξη της επιτυχίας κατά τη διάρκεια υλοποίησης του έργου στο πλαίσιο των περιεχομένων του περιγράφονται. Οι μαθητές πρέπει να έχουν γνώσεις στον τομέα των ζητημάτων που συνδέονται με τη συνεργασία της ομάδας και τις διεργασίες που λαμβάνουν χώρα στο εσωτερικό της ομάδας (Chafas, 2000, s.20).

ΘΕΑΤΡΟ GABRIELLI

Ένα παράδειγμα μιας καινοτόμου μεθόδου εργασίας του έργου σε ένα ιταλικό σχολείο I.C. Nitti στη Ρώμη είναι το ΘΕΑΤΡΟ GABRIELLI.

Ένα σημαντικό έργο, που ακολουθείται από το σχολείο μας εδώ και αρκετά χρόνια, προσφέροντας μία εξαιρετικά καινοτόμο διδασκαλία είναι το πρότζεκτ του ΘΕΑΤΡΟΥ GABRIELLI.

Το έργο αυτό υλοποιείται στο Ινστιτούτο Nitti μεταξύ των δύο τύπων σχολείων και ονομάζεται «ΈΝΑ ΠΡΟΤΥΠΟ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ / ΕΝΤΑΞΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ».

Μέσα από ένα καλά καθορισμένο μονοπάτι που εκφράζεται μέσα από τρία εργαστήρια, ΗΘΟΠΟΙΙΑ - ΣΚΗΝΗ ΚΑΙ ΕΝΔΥΜΑΣΙΕΣ - BLOG, το έργο αυτό επιτρέπει στους δασκάλους να εκπαιδεύσουν, να αναπτύξουν, να αξιολογήσουν, και πάνω απ' όλα να παρακολουθούν τις διαδικασίες της ένταξης.

Μέσα από την έκφραση της τέχνης, τα παιδιά, ακόμα και τα πιο εύθραυστα, μπορούν να εκφραστούν με την ανάπτυξη ευκαιριών και κρυφών δυνατοτήτων που διαφορετικά δεν θα μπορούσαν να φανούν.

Η ποικιλία που μπορείτε να συμπεριλάβετε στο πρόγραμμα και στη συνέχεια στα τρία εργαστήρια είναι όλα αυτά που βρίσκονται στο σχολείο, και ως εκ τούτου, να καλύψετε όλα τα BES αγόρια.

Έτσι, το θέατρο Gabrielli είναι μια συμπαγής απάντηση σε αυτό που απαιτείται σήμερα από το ιταλικό σχολείο: μια συγκεκριμένη απάντηση για την ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ.

Θα πρέπει να σημειωθεί, στο πλαίσιο αυτό, η στήριξη που το έργο δίνει στο σχολείο για να εξετάσει την αναπηρία ως έναν μη μόνιμο παράγοντα: κάθε παιδί, μέσα από την εμπειρία του εργαστηρίου, λειτουργεί για τον εαυτό του και ανακαλύπτει τις στάσεις, καθώς και τις δεξιότητες που του επιτρέπουν να επιτύχει τους κοινούς στόχους όλων των συντρόφων του.

Το κεντρικό παιδαγωγικό σημείο δράσης, σαφώς κατευθύνεται στην αναπηρία που περιλαμβάνει επίσης όλες τις ευαίσθητες καταστάσεις.

Μέσα από την παιδαγωγικό έργο συγκεκριμένης δράσης εντός των τριών εργαστηρίων, οι εκπαιδευτικοί αναπτύσσουν καλά καθορισμένα μονοπάτια για να βρουν τις κατάλληλες απαντήσεις στα σιωπηρά ή ρητά αιτήματα για βοήθεια από τους μαθητές.

Υπ' αυτό το πρίσμα, το έργο γίνεται το εργαλείο για να βοηθήσει το σχολείο να είναι πιο περιεκτικό. Η προτεραιότητα του ιταλικού σχολείου, με βάση τις κατευθυντήριες γραμμές του Υπουργείου Παιδείας, είναι η ενσωμάτωση και ουσιαστική ανάλυση της κατάστασης των μαθητών με ειδικές ανάγκες. Παρόμοιες προτεραιότητες είναι τα άλλα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών εταίρων.

Τι είναι ο παιδαγωγικός συντονισμός;

Ο παιδαγωγικός συντονισμός του Θεάτρου Gabrielli είναι ένας πολλά υποσχόμενος τρόπος για να δοθεί επαρκής υποστήριξη στους εκπαιδευτικούς για τη βελτίωση της ποιότητας των παρεμβάσεων τους.

Ο παιδαγωγικός συντονισμός, ο ρόλος που κατέχει ένας ανώτερος δάσκαλος του Gabrielli, έχει να εκτελέσει μια σειρά από εργασίες προκειμένου να συμπεριλάβει το σχολείο όλο και περισσότερο:

- Την ανάληψη ευθύνης των εκπαιδευτικών αναγκών όλων των μαθητών από τους εκπαιδευτικούς .
- Την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των δράσεων που αναλαμβάνονται στα εργαστήρια .
- Την παρακολούθηση των αλλαγών που συμβαίνουν στους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και το σχολείο .
- Την ανταλλαγή ιδεών κι εμπειριών μεταξύ των διαφόρων σχολείων στο δίκτυο.

Αυτή η πτυχή του πρότζεκτ, που βασίζεται κυρίως στην έρευνα, τα τελευταία είκοσι χρόνια έχει συγκεντρώσει αντικειμενικά δεδομένα και παρείχε, ως εκ τούτου, «παιδαγωγικά και εκπαιδευτικά ζητήματα».

Δυνατά σημεία του πρότζεκτ:

Κατά τη διάρκεια των παραστάσεων του, Το Πρότζεκτ Θέατρο Gabrielli, είχε συνεχείς επιβραβεύσεις για την αποτελεσματικότητά του από τον Δήμο της Ρώμης, της Περιφέρειας Διοίκησης, οργανώσεις και ιδρύματα, εμπειρογνώμονες των εθνικών και διεθνών θεάτρων.

Τα ακόλουθα δυνατά σημεία έχουν εμφανιστεί:

- Η εξασφάλιση της επιτυχία όλων των μαθητών .
- Δίνεται σε όλους τους μαθητές μια ευκαιρία .
- Η συμμετοχή όλων των εκπαιδευτικών στο μονοπάτι της μάθησης σε άτομα με ειδικές ανάγκες.
- Η ενίσχυση των επαγγελματικών πόρων του σχολείου .
- Η οργάνωση των χώρων και των χρόνων του σχολείου έτσι ώστε να είναι όλο και πιο λειτουργικό .
- Διαμοιρασμός του έργου με έμπειρους ανθρώπους έξω από το σχολείο.

Οι εκπαιδευτικοί θα επωφεληθούν από:

- Την ανάπτυξη ειδικών θεμάτων που σχετίζονται με το έργο
- Τις συναντήσεις παιδαγωγικού συντονισμού
- Την ανταλλαγή εμπειριών, διαφορετικών μορφών εναλλακτικών γλωσσών σε σχέση με εκείνες που χρησιμοποιούνται στην τάξη
- Την εξειδίκευση

Για να συνοψίσουμε, το ολοκληρωμένο θεατρικό εργαστήριο είναι μια διαδρομή κατάρτισης για τους εκπαιδευτικούς αλλά και για εκείνους οι οποίοι μέσα από την εμπειρία, θα αποκτήσουν τη μορφή του **«ΕΤΑΙΡΙΑ ΦΟΡΕΑΣ ΠΟΥ ΕΙΔΙΚΕΥΕΤΑΙ ΣΤΙΣ ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΕ ΕΝΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΘΕΑΤΡΟ»**.

Το έργο ΘΕΑΤΡΟ GABRIELLI κορυφώνεται στο τέλος της σχολικής χρονιάς με ένα πραγματικά μοναδικό γεγονός, συναρπαστικό και πειστικό: ένα FLASH MOB, το οποίο έχει γίνει μία τελετουργική συνάντηση που προηγείται της τελικής εκπροσώπησης από τις παραστάσεις και τη συμμετοχή όλων των μαθητών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα με τους εκπαιδευτικούς, τους εμπειρογνώμονες και το προσωπικό του σχολείου.

Το FLASH MOB λαμβάνει χώρα πάντα στην Πλατεία Θεάτρου Αργεντινής, υπό τη διεύθυνση του καλλιτεχνικού διευθυντή Roberto Gandini.

Τα παιδιά μαζεύονται στο θέατρο και αφού φορέσουν μόνο ένα μαύρο μπλουζάκι για όλους, παίρνουν οδηγίες για το πώς να προχωρήσουν.

"Θα τραγουδήσετε, θα παίξετε έξω από το θέατρο για να επικοινωνήσετε σε όλους, μέσα από ένα διαισθητικό σύνθημα για όλους εκείνους που περνούν, ένα σημαντικό μήνυμα σχετικά με το σεβασμό της διαφορετικότητας".

Οι φράσεις: «ΛΕΙΠΕΙ ΣΤΟΝ ΚΥΚΛΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΑΙ ΥΠΑΡΧΕΙ ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ» και «ΤΟ ΘΑΡΡΟΣ ΝΑ ΕΙΣΤΕ ΕΥΘΡΑΥΣΤΟΙ», μιλούν για τις μεγάλες αξίες που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο ετών.

Φορτίζονται με το συναίσθημα, την αλληλεγγύη, την ανταλλαγή και συναισθήματα που τα παιδιά θα φέρουν μαζί τους για πάντα. Τα εργαστήρια για παιδιά στα πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια σχολεία, "επιτρέπουν την ένταξη της αναπηρίας".

Το εργαστήριο περιλαμβάνει τα εξής στάδια:

- **ΠΡΩΤΟ ΣΤΑΔΙΟ** - η δημιουργία της ομάδας.
- **ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΤΑΔΙΟ** - δημιουργία ενός κειμένου , προκειμένου να ερμηνευτεί στο τέλος του εργαστηρίου.

- **ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΔΙΟ** - σταδιοποίηση του κειμένου που θα επιμείνει στην «φαντασία και την προβολή».

Στην κατάρτιση του ο μαθητής θα πραγματοποιήσει ασκήσεις για τη βελτίωση του συντονισμού των κινήσεων, της στάσης του σώματος και των χειρονομιών του.

Θα παράγει και θα αναπαράγει ρυθμικές ακολουθίες. Θα προσομοιώσει με τη φωνή του και με μιμήσεις διάφορες συναισθηματικές καταστάσεις. Θα αναπαράγει και θα προσομοιώσει φυσικές και επικοινωνιακές αλληλεπιδράσεις σε διαφορετικά πλαίσια. Θα αναπαράγει και θα προσομοιώσει λεκτικές αλληλεπιδράσεις. Θα απαγγείλει κείμενα. Θα εφεύρει κείμενα.

ΠΡΩΤΟ ΣΤΑΔΙΟ: ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: Η θεατρική δραστηριότητα εντός της ομάδας προσομοιώνει τη σύγκριση με άλλους, βελτιώνει την ακρόαση, την κατανόηση και την αυτο-αποδοχή. Αναπτύσσει τις διαδικασίες επικοινωνίας και την ελευθερία της δημιουργικότητας, ενώ δομεί, μέσα από τις κινήσεις και την χαλάρωση, το σχήμα του σώματος.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: Η ανάπτυξη του σχήματος του σώματος για να προσαρμοστεί στις κινήσεις του, στις απαιτήσεις του χώρου.

Να επιτευχθεί μια καλύτερη κατανόηση του εαυτού και των άλλων, του χώρου και του ρυθμού και να βελτιωθούν οι δεξιότητες και οι σχέσεις επικοινωνίας μέσα στην τάξη.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ: Εκτός από τη βελτίωση της αυτογνωσίας και την ανάπτυξη της γνώσης του χώρου, οι δεξιότητες έχουν ως στόχο να βελτιώσουν την εκφραστικότητα και τον έλεγχο του σώματος, καθώς και τις δεξιότητες επικοινωνίας.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΤΑΔΙΟ: Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: Σε αυτό το δεύτερο στάδιο, το εξαιρετικά σημαντικό, θα δημιουργηθεί ένα παιχνίδι.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: Περιλαμβάνει την κατασκευή ενός παιχνιδιού κα μίας νέας έκδοσής του μέσα από την ομαδική δραστηριότητα.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ: Να εφεύρουν μια ιστορία και αν την επεξεργαστούν μέσα από τη σκηνική παράσταση, αλλά και να δημιουργήσουν έναν καμβά που να συνδέεται με τις διάφορες σκηνές που απεικονίζονται.

Το κείμενο παρέχει μια ευκαιρία για τους μαθητές να εκφράσουν τις απόψεις τους.

Για τον λόγο αυτό, είναι πολύ χρήσιμο να πιστεύουν στην δημιουργικότητά τους στην επεξεργασία της ιστορίας, για να βεβαιωθούν ότι αυτή λαμβάνει υπόψη τα συναισθήματά τους, τις επιθυμίες, τις πραγματικές ή φανταστικές εμπειρίες.

Ο δάσκαλος, έχοντας υπ' όψιν την τελική απόδοση, θα οδηγήσει την δημιουργία της ιστορίας, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η δυνατότητα της σκηνής και της ισορροπίας μεταξύ των διάφορων χαρακτήρων.

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΑΠΕΙΡΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΓΙΑ ΝΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΕΙ ΕΝΑ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Όταν ένα μέρος της ιστορίας εμφανίζεται και είναι κατάλληλο για να ξεκινήσει την επόμενη σκηνή, θα είναι απαραίτητο να ζητηθεί από τους μαθητές να αλλάξουν την ίδια την ιστορία, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η ιδιαιτερότητα της θεατρικής γλώσσας.

Το θέατρο, στην πραγματικότητα, δεν είναι μία ταινία ή κινούμενα σχέδια, αλλά ένα είδος με ορισμένες λειτουργικές και οπτικές απαιτήσεις που πρέπει να συνδέονται με την ιστορία από έναν χώρο και έναν σκηνικό χρόνο με πραγματικούς ηθοποιούς και σκηνικά.

Στο σημείο αυτό, ο δάσκαλος μπορεί να ζητήσει από τον κάθε μαθητή να γράψει μια μικρή ιστορία που να περιέχει κάποια στοιχεία που τέθηκαν από τον δάσκαλο.

- Ένας τόπος.
- Μόνο δύο χαρακτήρες.

ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΔΙΟ: Η ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ : Η σκηνική εκδήλωση είναι μια σύνθεση γραπτών κειμένων και θεατρικής δράσης.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: Να γνωρίζουν πώς να αλληλεπιδρούν με τους συμμαθητές τους, σχετικά με τον χρόνο και τις σκηνικές δράσεις.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ: Ο εντοπισμός και η δημιουργία των χαρακτηριστικών των χαρακτήρων ώστε να είναι σε θέση να κινηθούν στη σκηνή. Να τηρήσουν μία σύντομη προθεσμία και οι σκηνικές δράσεις να αναφέρουν τις αλλαγές της διάθεσης μέσω της γλώσσας της μίμησης και χειρονομίας.

Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΜΙΑΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ, ΑΛΛΑ Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΟΜΑΔΙΚΗ ΤΑΞΗ ΒΕΛΤΙΩΝΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΟΥΣ.

ΕΤΣΙ ΤΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΙΑ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ, ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΚΑΙ ΧΑΛΑΡΩΤΙΚΗ, Η ΟΠΟΙΑ ΔΙΕΓΕΙΡΕΙ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΟΧΙ ΜΟΝΟ ΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ, ΓΙ' ΑΥΤΟ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ.

Το στήσιμο της θεατρικής ερμηνείας που έγινε από τους μαθητές μπορεί επίσης να θεωρηθεί για μας ως μια στιγμή αξιολόγησης. Μπορούμε επίσης να ζητήσουμε από τους μαθητές να γράψουν ένα απλό θεατρικό σενάριο μιας ενιαίας πράξης, με βάση την ιστορία που εφευρέθηκε από τους εαυτούς τους.

I.C. NITTI ΡΩΜΗ, πρώτο σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης 24 Μαΐου 2016 - η τελική εκπροσώπηση της παράστασης «Το ταξίδι του Οδυσσέα».

V. Εξατομίκευση της εργασίας - ο τρόπος για την εκπαιδευτική και κοινωνική ένταξη.

Το θέμα της εξατομίκευσης περιλαμβάνει ιδέες και εκπαιδευτικούς στόχους που αναφέρονται στην ανάπτυξη του ατόμου, αλλά μερικές φορές συνδέεται μόνο με τις προσωπικές δυνατότητες του παιδιού και τις δυνατότητες μάθησης ή επηρεάζει το εκπαιδευτικό περιεχόμενο και τον τρόπο της επέκτασης τους.

Σύμφωνα με τον T. Lewowicki, η εκπαιδευτική εξατομίκευση είναι η διαφοροποίηση των διδακτικών και εκπαιδευτικών δράσεων που επιτρέπει σε όλα τα παιδιά να αποκτήσουν πληροφορίες και δεξιότητες. Χάρη στην εξατομίκευση της διαδικασίας της μεθόδου και άλλων στοιχείων του διδακτικού συστήματος, οι μαθητές θα πρέπει να αποκτήσουν παρόμοιες δεξιότητες και αναγκαίες για την περαιτέρω εκμάθηση πόρων της γνώσης. Οι ατομικές επιρροές πρέπει να κάνουν, από μία πολύ διαφοροποιημένη ομάδα μαθητών, μία ομάδα που μπορεί να συνεργαστεί και να διεξάγει από κοινού την εκτέλεση συγκεκριμένων καθηκόντων που περιγράφονται στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ο S. Palka λέει, ότι η εξατομίκευση της διδασκαλίας είναι όταν οι δάσκαλοι προσπαθούν να προσαρμόσουν την εκπαιδευτική διαδικασία στα επιμέρους χαρακτηριστικά των παιδιών. Αναφέρονται εδώ γενικά χαρακτηριστικά (νοημοσύνη), χαρίσματα, ενδιαφέροντα, χαρακτηριστικά ψυχραιμίας, υγεία, εκτροπές από τις ψυχοσωματικές νόρμες.

Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες πρέπει να δίνουν σε όλους τις απαραίτητες συνθήκες για τη δική τους ανάπτυξη. Είναι πολύ σημαντικό να βρεθούν οι ατομικές διαφορές μεταξύ των

μαθητών στον τομέα των δεξιοτήτων, των ικανοτήτων και των αναγκών τους, και στη συνέχεια, να δημιουργηθούν οι όροι για σύνθετη ανάπτυξη. Η εξατομίκευση είναι ένας τρόπος οργάνωσης της διδασκαλίας, η οποία λαμβάνει υπόψη την εμφάνιση αυτών των διαφορών. Έτσι, η διαφοροποίηση της εκπαίδευσης είναι απαραίτητη για να δώσει την τόνωση της ανάπτυξης των μαθητών, ανάλογα με τις δυνατότητες και τις ανάγκες τους.

Μέσω προσαρμοσμένων διαδρομών, μπορεί να στηθεί η μονάδα της ομαδικής μάθησης, στην οποία ένας εκπαιδευτικός μπορεί να αναφέρεται στο πλαίσιο, να εντοπίζει τους στόχους μάθησης δείχνοντας τον χρόνο, τη μεθοδολογία, τις οργανωτικές ρυθμίσεις, τις δραστηριότητες και τους ελέγχους που βρίσκονται σε εξέλιξη.

Ο μαθητής κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας μπορεί να αποκτήσει τις δεξιότητες χρησιμοποιώντας γνώσεις, δραστηριότητες που είναι βέβαιο ότι θα είναι χρήσιμες για:

- Να κερδίσει αυτοσυνειδησία
- Να αναπτύξει τη δική του προσωπικότητα
- Ανάπτυξη μεγαλύτερης αλληλεπίδρασης με το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον γύρω του
- Ανάπτυξη της επίλυσης προβλημάτων
- Ωρίμανση μεγαλύτερου προβληματισμού σχετικά με τον ίδιο
- Κατανόηση και ώριμη αισθητική
- Να ζει με μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση εντός της δικής του εθνικής ομάδας.

Στο σχολείο και την εκπαίδευση, η εξατομικευμένη μελέτη ορίζεται συχνά ως οι προσπάθειες των εκπαιδευτικών να αντιδρούν συνεχώς στις ατομικές ανάγκες των μαθητών. Ένας δάσκαλος που προσαρμόζει τη μελέτη για τις ανάγκες του κάθε μαθητή ξέρει τότε η ανάγκη είναι για την ομάδα εργασίας, να ελαφρύνει το κλίμα, να προσθέσει επιπλέον εργασία στο αναλυτικό πρόγραμμα ή να πάρει καθοδήγηση προς μια ειδική ικανότητα και ο δάσκαλος ανταποκρίνεται σε αυτές τις ανάγκες με ενεργούς και υποστηρικτικούς τρόπους. Η εξατομικευμένη μελέτη είναι απλά η ικανότητα του δασκάλου να ενεργεί για τις ατομικές ανάγκες ορισμένων μαθητών ή ομάδας μαθητών και όχι η διδασκαλία μιας ολόκληρης τάξης μαθητών, σα να έχουν όλοι τις ίδιες ανάγκες και ικανότητες.

Ο στόχος της εξατομικευμένης διδασκαλίας είναι να μεγιστοποιήσει την ανάπτυξη και την επιτυχία του κάθε μαθητή. Αν σε σχέση με το σύνολο των μαθητών όλοι χρησιμοποιούν τα ίδια πρότυπα, ορισμένοι από αυτούς δεν είναι σε θέση να τα φτάσουν, το έργο δεν έγινε για να μετρήσει τις ικανότητές τους. Αυτό φέρει τη δυνατότητα ορισμένου ποσού των μαθητών να χάσουν το δρόμο τους και να μείνουν πίσω, αν η εστίαση δεν είναι για την ικανότητά τους. Όταν γίνεται προσπάθεια να διδαχθούν όλοι με τον ίδιο τρόπο, υπάρχει επίσης ο κίνδυνος ορισμένοι μαθητές να μην έχουν την ευκαιρία να μεγιστοποιήσουν την ικανότητά τους και να τελειώσουν την τάξη ή τη μελέτη νωρίτερα από τους άλλους (τους ταλαντούχους μαθητές).

Κατά τη διάρκεια εξατομικευμένων μελετών, ο δάσκαλος χρησιμοποιεί πρότυπα κριτήρια σύγκρισης, όπως είναι οι στόχοι σε βήματα, τα αποτελέσματα της μάθησης ως ένα από τα πολλά εργαλεία για τη μέτρηση της ατομικής προόδου. Επιπλέον, ο δάσκαλος χαρτογραφεί το φόρτο εργασίας και την πρόοδο του κάθε ατόμου. Τα ατομικά αποτελέσματα μάθησης, ως εκ τούτου μετρούνται εν μέρει από την ατομική πρόοδο του καθενός. Με αυτό τον τρόπο η πρόοδος είναι θετικά συνδεδεμένη με τις ατομικές ικανότητες.

Τα ακόλουθα είναι μέρος των θεμελιωδών αρχών που υποστηρίζουν την εξατομικευμένη εκπαίδευση:

- Η εξατομικευμένη διδασκαλία είναι ευέλικτη. Αν τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα είναι σαφή και καθορισμένα τότε ο δάσκαλος και οι μαθητές κατανοούν ότι ο χρόνος για τη μελέτη, τα υλικά, οι μέθοδοι, η ομάδα εργασίας και τα άλλα εργαλεία είναι πράγματα που πρέπει να χρησιμοποιηθούν για την επίτευξη της επιτυχίας για το άτομο και την τάξη στο σύνολό της.
- Η εξατομικευμένη διδασκαλία έχει αναπτυχθεί από την επιτυχή και επαναλαμβανόμενη αξιολόγηση των ακαδημαϊκών αναγκών του μαθητή. Σε μια εξατομικευμένη τάξη αναμένεται οι μαθητές να είναι διαφορετικοί με διαφορετικές ανάγκες και αυτό είναι θεμελιώδες κατά την οργάνωση της διδασκαλίας. Αυτός ο κύριος στόχος μας θυμίζει τη σχέση που πρέπει να υπάρχει μεταξύ της διδασκαλίας και της αξιολόγησης της επιτυχίας. Η τάξη θα είναι πιο επιτυχής εάν οι εκπαιδευτικοί έχουν συνείδηση των ακαδημαϊκών αναγκών και των συμφερόντων του μαθητή τους. Κατά τη χρήση εξατομικευμένων μεθόδων ο δάσκαλος χρησιμοποιεί όλα όσα λέει ο μαθητής, κάνει ή δημιουργεί, καθώς και χρήσιμες πληροφορίες για την κατανόηση του μαθητή και να βρει τρόπους για να οργανώσει επιτυχημένα μαθήματα γι' αυτόν.
- Ο χωρισμός των μαθητών σε ευέλικτες ομάδες βοηθά στο να εξασφαλιστεί ότι οι μαθητές λαμβάνουν ποικίλες ακαδημαϊκές ευκαιρίες και μεθόδους εργασίας. Στις τάξεις όπου χρησιμοποιήθηκαν ευέλικτες ομάδες οι δάσκαλοι διοργανώνουν ευέλικτες ρυθμίσεις μάθησης και ευκαιρίες που χωρίζονται σε σύντομους κύκλους μάθησης. Η ευέλικτη εργασία της ομάδας που χρησιμοποιείται, σε συμμόρφωση και με προκαθορισμένο σκοπό, μπορεί να έχει ορισμένα πλεονεκτήματα, όπως είναι η μεγαλύτερη ακρίβεια σε ορισμένες διδασκαλίες και οι ακαδημαϊκοί τους στόχοι, ευκολότερη πρόσβαση του υλικού και των ατόμων μέσα στην τάξη και το να δίνεται στον μαθητή η ευκαιρία να μετρήσει τον εαυτό του σε διαφορετικές καταστάσεις.
- Ο φόρτος εργασίας και η διάταξη πρέπει πάντα να είναι βάσει των αναγκών και των ικανοτήτων του μαθητή. Αυτός ο σημαντικός βασικός κανόνας περιλαμβάνει ότι κάθε μαθητής θα πρέπει να αναλάβει αναθέσεις που έχουν ενδιαφέρον, είναι ελκυστικές και ταυτόχρονα αυξάνουν τις δεξιότητες και τις γνώσεις του μαθητή. Σε μια τάξη όπου τα εξατομικευμένα μαθήματα είναι το ζητούμενο, ο στόχος του δασκάλου είναι όλα τα παιδιά να ενθαρρύνονται από την εργασία τους, να παίρνουν τις πληροφορίες και τους κανόνες που τους δίνουν τη δυνατότητα να κατανοήσουν και να χρησιμοποιήσουν τις ικανότητές τους για να προχωρήσουν στις σπουδές τους. Τα εξατομικευμένα μαθήματα δεν υποθέτουν διάφορα έργα για τον κάθε μαθητή, αλλά αρκετή ευελιξία και ποικιλία στις εργασίες του μαθητή και το έργο που είναι κατάλληλα για μαθητές με διαφορετικές ανάγκες.
- Σ' ένα εξατομικευμένο περιβάλλον οι εκπαιδευτικοί εργάζονται με τους μαθητές και τους συμπεριλαμβάνουν στα ακαδημαϊκά και την εκπαίδευσή τους. Τα αποτελέσματα θα είναι οι μαθητές να γίνουν πιο ανεξάρτητοι στις σπουδές τους. (Nordlingaskóli, 2016).

Ως εκ τούτου, οι αρχές της εργασίας με τα παιδιά και τους νέους βασίζονται κυρίως στην πεποίθηση της αναγκαιότητας της εξατομίκευσης της διαδικασίας μάθησης:

- 1) Ο δάσκαλος θα πρέπει να γνωρίζει πολύ καλά τον μαθητή, τις δυνατότητες και τους περιορισμούς του και να ελέγχει συνεχώς τις γνώσεις του για το μαθητή
- 2) Όλες οι δράσεις που έχουν αναληφθεί για λογαριασμό του μαθητή πρέπει να αναφέρονται σε όλους τους τομείς της λειτουργίας και της ανάπτυξης του (η πληρότητα των προϋποθέσεων μόνο σε ερεθίσματα μπορεί να είναι ένας λόγος των σχολικών αποτυχιών ενός μαθητή)

- 3) Κατά τη διάρκεια των μαθημάτων ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να χρησιμοποιεί διαφορετικές μεθόδους εργασίας και να αποφεύγει να προσκομίσει μεθόδους σε περίπτωση ταλαντούχων μαθητών
- 4) Κατά τη διάρκεια των διδακτικών μαθημάτων ο δάσκαλος θα πρέπει να επιτρέπει στους μαθητές την ατομική εργασία, την ομαδική εργασία, θα πρέπει να αποφεύγεται η υπερβολική συλλογική εργασία
- 5) Αξίζει να δίνεται στους έξυπνους μαθητές ο ρόλος του βοηθού του δασκάλου , στην περίπτωση αυτή βοηθά τους συναδέλφους του, αποκτά εξουσία και μαθαίνει την διάρθρωση και τη μεταφορά του περιεχομένου
- 6) Ο δάσκαλος, μαθητής και οι φροντιστές του θα πρέπει από κοινού να οργανώνουν το πρόγραμμα ανάπτυξης δεξιοτήτων και να αναλάβουν την ευθύνη για την υλοποίησή του (οι γονείς και ο μαθητής πρέπει να γνωρίζουν τι προσπάθειες και τους περιορισμούς που συνδέονται με τον συγκεκριμένο τρόπο ανάπτυξης και σε τι είδους δυσκολίες μπορεί να ανταποκριθεί)
- 7) Κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης, ο δάσκαλος πρέπει να διαφοροποιεί τις δημιουργούμενες καταστάσεις αποτίμησης από τις συνοπτικές καταστάσεις αποτίμησης, θα πρέπει να ενθαρρύνει τον μαθητή να αυτο-αξιολογείται (στην περιοχή των λαμβανόμενων ατομικών στόχων) και να αυτό-βελτιώνεται
- 8) Το κτίσιμο της εξουσίας του δασκάλου θα πρέπει να είναι σ' έναν δρόμο κοινής απόκτησης της γνώσης με το μαθητή, χρησιμοποιώντας διαφορετικές πηγές πληροφοριών, κριτική εκτίμηση του περιεχομένου.

Ο αγγλικός όρος «ένταξη» σημαίνει υποστήριξη, ενσωμάτωση, κατοχή. Από αυτή την άποψη ο όρος αυτός δίνει μια νέα άποψη όχι μόνο για την εκπαίδευση, αλλά και για τη θέση ενός ανθρώπου σε μια κοινωνικότητα. Η ένταξη γίνεται αντιληπτή ως ένας τελικός εκπαιδευτικός στόχος και αυτό σημαίνει ότι ένας μαθητής με ειδικές ανάγκες ψυχοσωματικής ανάπτυξης θα πρέπει να ενσωματωθεί στην κοινωνία ως ένας πλήρης - ολοκληρωμένος πολίτης, έτοιμος να αυτο-εξαρτάται στη ζωή και την εργασιακή δραστηριότητα. Η σημασία των διαδικασιών εκπαιδευτικής ένταξης τονίστηκε από τον Wygotski, ο οποίος επικεντρώθηκε στην αναγκαιότητα της δημιουργίας αυτού του είδους εκπαιδευτικού συστήματος που θα συνδέει οργανικά τη μάθηση των παιδιών με ειδικές ανάγκες με το γενικό εκπαιδευτικό σύστημα. Η εκπαιδευτική ένταξη και η κοινωνική ένταξη είναι η υλοποίηση της ιδέας της πλήρους συμμετοχής των παιδιών με αναπηρία στην σφαίρα της εκπαίδευσης - που αφορά τις δυνατότητες των παροχών από τις μορφές της εκπαίδευσης που παρέχεται γενικά και εξειδικευμένα, επαρκής αποκατάσταση για την αναπηρία, θεραπευτική και παιδαγωγική υποστήριξη. Η διάσταση της κοινωνικής ένταξης εξαρτάται στην πραγματικότητα, στο ότι ένα άτομο με αναπηρία θα πρέπει να έχει πρόσβαση στις προαναφερθείσες παραπάνω μορφές στο τοπικό περιβάλλον του - στο επίπεδο της κοινότητας ή της περιφέρειας.

1. Παραδείγματα ατομικών σχεδίων εργασίας με τους μαθητές.

Σε κάθε διαδικασία μάθησης χρειαζόμαστε λειτουργικά εργαλεία, ειδικά όταν έχουμε να κάνουμε με μαθητές με ειδικές ανάγκες. Αυτές οι εξαιρετικά λεπτές καταστάσεις απαιτούν πολλή φροντίδα και προσοχή. Ως εκ τούτου, η υποδοχή είναι ζωτικής σημασίας προκειμένου να μην αποτύχει το πρώτο βήμα - το οποίο θα μπορούσε να διαταράξει την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση με το παιδί - και επιτρέπει τη δημιουργία μιας καλής σχέσης μεταξύ του σχολείου, της οικογένειας και του μαθητή. Όλα τα σχολεία με την υλοποίηση των επιμέρους προγραμμάτων σπουδών για τη βοήθεια

των μαθητών, βρίσκουν τα ατομικά τους συμφέροντα, τη δημιουργία επαγγελματικών προτιμήσεων τους, τις οάσεις της μάθησης που βασίζονται στην ατομική εξέλιξη της σταδιοδρομίας και το ατομικό σχέδιο μάθησης.

Από την ενσωμάτωση της συμμετοχικής εκπαίδευσης και τη συμμετοχή χωρίς αποκλεισμούς τα Κέντρα Αναψυχής του Ρέικιαβικ έχουν αναπτύξει ατομικά σχέδια για τα παιδιά με αποκλίσεις ή/και ειδικές ανάγκες. Τα μετα-σχολεία επιδιώκουν να προσφέρουν σε όλα τα παιδιά υπηρεσία, ανεξάρτητα από την ικανότητά, την ανάπτυξη ή την αναπηρία τους. Ο στόχος είναι όλα τα παιδιά να είναι σε θέση να απολαμβάνουν τον ελεύθερο χρόνο και να μπορούν να βασίζονται στις δυνάμεις τους και να αναπτύξουν σεβασμό για τον εαυτό τους, τους άλλους και το περιβάλλον τους κατά τη διάρκεια των κοινωνικών τους δραστηριοτήτων. Τα μετα-σχολεία λειτουργούν με τη χρήση δημοκρατικών τρόπων, ενεργοποιούν τις δεξιότητες των παιδιών να αναπτύξουν ανεξάρτητες απόψεις και να επηρεάσουν το περιβάλλον και την κατάσταση τους.

Ένα εξατομικευμένο πρόγραμμα γίνεται για όλα τα παιδιά με αποκλίσεις ή/και ειδικές ανάγκες που χρειάζονται επιπλέον στήριξη κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στο μετα-σχολείο. Ο μετασχολικός διαχειριστής αναπτύσσει το σχέδιο σε συνεργασία με τους γονείς, το σχολείο και άλλους επαγγελματίες που είναι συνδεδεμένοι με το παιδί. Κατά την ανάπτυξη των εξατομικευμένων σχεδίων η κύρια έμφαση δίνεται στην ενδυνάμωση των παιδιών σε δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου και τους βοηθάει να είναι πλήρως ενεργοί στο παιχνίδι τους με τους δικούς τους όρους. Τα μέλη του προσωπικού πρέπει να έχουν πλήρη γνώση των σκοπών και των στόχων για κάθε παιδί που έχει ένα εξατομικευμένο πρόγραμμα, επιπλέον των άλλων παιδιών.

Ο σκοπός ενός εξατομικευμένου προγράμματος είναι να αναπτύξει πιο επαγγελματικές διαδικασίες: Ο σκοπός ενός εξατομικευμένου προγράμματος είναι να αναπτύξει πιο επαγγελματικές διαδικασίες: αυξάνει την πιθανότητα σωστής αντίδρασης σε περίπτωση δύσκολων καταστάσεων, όλοι γνωρίζουν τους στόχους και τις επιτυχίες για το παιδί, το έργο είναι αποτελεσματικό και στρατηγικό, η ελπίδα είναι ότι το σχολείο, οι γονείς και το μετα-σχολείο χρησιμοποιούν τις ίδιες αντιδράσεις στο σχολείο, την αναψυχή και την οικογενειακή ζωή του παιδιού.

Για να προετοιμαστείτε για ένα εξατομικευμένο πρόγραμμα θα πρέπει να συγκεντρώσετε πληροφορίες σχετικά με το παιδί μέσα από:

- Τη συνομιλία/συνάντηση με τους γονείς
- Τη συνάντηση με τη διεύθυνση του νηπιαγωγείου ή παιδικού σταθμού του παιδιού
- Τη συνομιλία με έναν πρώην μετασχολικό, αν αυτό είναι εφικτό
- Την χαρτογράφηση
- Μήπως το παιδί χρειάζεται επιπλέον βοήθεια και με τι;
- Τι αρέσει στο παιδί να κάνει;
- Ποια είναι τα δυνατά και τα ενδιαφέροντά του;

Το σχέδιο χαρτογραφείται κι αναπτύσσεται την άνοιξη, αν είναι δυνατόν πριν από τη παρουσία του παιδιού στο μετασχολικό πρόγραμμα. Ο μετασχολικός διαχειριστής είναι υπεύθυνος για την πραγματοποίηση των στόχων κατά τις μετασχολικές ώρες του παιδιού. Στο τέλος του Δεκεμβρίου, το εξατομικευμένο σχέδιο επαναξιολογείται και η πρόοδος του παιδιού χαρτογραφείται και μερικές φορές οι σκοποί και οι στόχοι αλλάζουν.

Στο συνημμένο (Εργαλεία) υπάρχει ένα παράδειγμα της δομής ενός εξατομικευμένου προγράμματος με το Ρέικιαβικ. Οι πληροφορίες που χρειάζονται είναι:

- Σύντομη περιγραφή των αναγκών του παιδιού.
- Η διάγνωση του παιδιού ή της απόκλισης.
- Ποιος είναι ο στόχος των σχεδίων.
- Βραχυπρόθεσμοι και μακροπρόθεσμοι στόχοι για το παιδί.

Ένα παράδειγμα ενός ιταλικού ατομικού εκπαιδευτικού προγράμματος έχει σχεδιαστεί, αναπτυχθεί και επανεξεταστεί από την δασκάλα Adonella Lafiandra model rei. Μπορεί σίγουρα να είναι ένα ισχυρό εργαλείο για άλλους συναδέλφους που εργάζονται με παιδιά με ειδικές ανάγκες.

Το έγγραφο αυτό πρέπει να συμπληρώνεται από το δημοτικό σχολείο. Το έγγραφο θα πρέπει να ενημερώνεται σε κάθε νέο σχολικό επίπεδο που επιτυγχάνεται από τον μαθητή. Μόνο με αυτόν τον τρόπο η εκπαιδευτικό ιστορικό του μαθητή θα είναι σαφές. Το έγγραφο αυτό εγκρίθηκε και σήμερα θεσπίζεται στο I.C. Nitti, στη Ρώμη.

Η ΕΕΠ, (που σημαίνει Εκπαιδευτικό Εξατομικευμένο Πρόγραμμα), έχει αναπτυχθεί από την ομάδα των εκπαιδευτικών ως ένα «έργο ζωής». Η ΕΕΠ γίνεται η ραχοκοκαλιά ολόκληρης της εκπαιδευτικής πορείας και της ένταξης εκείνων των μαθητών που χρειάζονται περισσότερη προσοχή. Η ομάδα των εκπαιδευτικών θα πρέπει να αναπτύξει ένα συλλογικό ΕΕΠ, ξεκινώντας από τις πραγματικές ανάγκες του αγοριού.

Το έγγραφο αυτό, λοιπόν, θα μοιραστεί με την οικογένεια και όλους όσους εργάζονται με τον μαθητή.

Υπόδειγμα του προγράμματος βρίσκεται συνημμένο (Εργαλεία).

Στην Κύπρο, τα ειδικά σχολεία στη Λάρνακα, Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας για άτομα με ειδικές ανάγκες, πρόσφατα διαδόθηκαν στα σχολεία. Μόνο σε λίγες περιπτώσεις, οι μαθητές λαμβάνουν επαγγελματικές πληροφορίες σχετικά με την προετοιμασία για το επάγγελμα των ειδικών παιδαγωγών, που περιέχονται στο Ατομικό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης. Δεν θα χρησιμοποιηθούν σε όλους τους μαθητές που θα μπορούσαν να συμμετέχουν στα προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα παιδιά δεν έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν τις δεξιότητες, τις συνήθειες, καθώς και τις τεχνικές τους γνώσεις που συνδέονται με απλές μορφές εργασίας που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην ενήλικη ζωή.

Επί του παρόντος, η κατάσταση έχει αλλάξει. Ένα παράδειγμα είναι το Ειδικό Σχολείο στη Λάρνακα - ένας από τους εταίρους του έργου. Τα σχολεία προετοιμάζουν τους μαθητές για την κοινωνική λειτουργία. Κατ' αρχάς, ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα αρχικής προετοιμασίας για το επάγγελμα, επιτρέπει στα παιδιά:

- Να ανακαλύψουν τις επαγγελματικές τους ευκαιρίες
- Να επιλύσουν προβλήματα και να λάβουν αποφάσεις
- Να αναπτύξουν κοινωνικές και γνωστικές δεξιότητες
- Να δείξουν κατάλληλα πρότυπα συμπεριφοράς στο χώρο εργασίας
- Να βελτιώσουν την αντιληπτική τους ικανότητα
- Να γνωρίσουν τον εργασιακό χώρο και τα υλικά, μέσα από αισθητικές ασκήσεις
- Να αποκτήσουν πρακτική εμπειρία κατάρτισης και εργασίας.

Προκειμένου να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, παρέχεται στα παιδιά μια διεπιστημονική παρέμβαση όπου όλοι οι δάσκαλοι και θεραπευτές συνεργάζονται ταυτόχρονα για τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Πριν από τη συμμετοχή στα προεπαγγελματικά εργαστήρια, οι μαθητές πρέπει να υπογράψουν συμβάσεις εργασίας ακριβώς όπως κάνουν στους επίσημους χώρους εργασίας.

Προ-επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητες

Αναφερόμενοι στις προ-επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητες εννοούμε την προετοιμασία των μαθητών μας σχετικά με:

- Την πρώτη επαφή με το περιβάλλον εργασίας, τα υλικά και τη χρήση τους και τον εξοπλισμό των εργαστηρίων μαζί με τη συντήρησή τους
- Τις επαγγελματικές και τεχνικές προσαρμογές
- Την πρώτη εμπειρία με τον κόσμο της εργασίας
- Τη γνωριμία και εξοικείωση με τα πρώτα στάδια της κατασκευής αντικειμένων

Διαμόρφωση στάσεων απέναντι στην εργασία

Η γνώση και η απόκριση του μαθητή είναι σημαντικές για τις συνήθειες και τις συνθήκες του εργασιακού περιβάλλοντος. Μεγάλη έμφαση επομένως δίδεται στα ακόλουθα:

- Στην πρώτη γνωριμία και εξοικείωση με τους κανόνες εργασίας
- Στη γνώση των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων του εργαζόμενου
- Στην τήρηση του χρονοδιαγράμματος
- Στην ευθύνη και την πρωτοβουλία, στην οργάνωση και μεθοδικότητα, και στη συνεργασία με τους άλλους.

Διαδικασία επιλογής ενός εργαστηρίου κατάρτισης

Δοκιμή και τελική συμμετοχή.

Η δοκιμαστική συμμετοχή στα εργαστήρια κατάρτισης πραγματοποιείται με σκοπό:

- Να εξοικειωθούν με το θέμα της εκπαίδευσης
- Να αξιολογήσουν τις ικανότητές τους στο συγκεκριμένο θέμα
- Να αυτο-αξιολογηθούν (μέσω αυτής της διαδικασίας να κατανοήσουν τις δυνατότητες τους)
- Να θέσουν ρεαλιστικούς στόχους, διότι πολύ συχνά το κριτήριο επιλογής ενός εργαστηρίου είναι δικό τους
- Να κάνουν κάποια φιλία με ένα εκπαιδευόμενο ή τον αγαπημένο τους δάσκαλο.

Μετά τη δοκιμαστική φάση, η επιλογή του εργαστηρίου γίνεται σε συνεργασία με τη διεπιστημονική ομάδα, τον εκπαιδευόμενο, την οικογένειά του και τους εκπαιδευτές του εργαστηρίου.

Για την ενδεχόμενη συμμετοχή στο εργαστήρι λαμβάνεται υπόψη ένας συνδυασμός από τα ακόλουθα:

- Οι απαιτούμενες εργαστηριακές δεξιότητες
- Η επιθυμία και οι ικανότητες του μαθητή
- Η επιθυμία της οικογένειάς του
- Οι προσδοκίες του μαθητή για ευκαιρίες απασχόλησης

Η βασική αρχή του προγράμματος είναι να βάλει τους μαθητές να δουλέψουν σε ένα πραγματικό εργασιακό χώρο με συγκεκριμένα ωράρια εργασίας και να πληρωμή. Είναι μια προσπάθεια κατάρτισης και απασχόλησης, η οποία έχει ως στόχο τελικά να εξασφαλίσει την ενδεχόμενη μελλοντική ενσωμάτωση εργασίας για τα άτομα με αναπηρίες στην ανοιχτή αγορά απασχόλησης. Οι μαθητές μας εξοπλίζονται με εμπειρία και γνώσεις που θα τους βοηθήσουν να κερδίσουν κάποιο εισόδημα επί του οποίου μπορούν να επιβιώσουν στην ολιστική κοινωνία.

Οι εκπαιδευτές διατηρούν αρχείο για κάθε μαθητή.

Το αγοραστικό πρόγραμμα.

Το αγοραστικό πρόγραμμα υλοποιείται σε συνδυασμό με τα προγράμματα Προ-Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Μάθησης. Στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος, οι μαθητές:

- πληρώνονται συμβολικά το ποσό των €2 ανά ημέρα από τον σύλλογο γονέων του σχολείου μας για την συμμετοχή τους στην Προ-Επαγγελματική Κατάρτιση
- αποταμιεύουν τα χρήματά τους για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα
- συζητούν με τους δασκάλους τους για το τι θα ήθελαν να αγοράσουν και τι μπορούν να αγοράσουν με τα χρήματα που έχουν συγκεντρωθεί από την εργασία τους
- εκείνοι που θέλουν να αγοράσουν κάτι ακριβό, αποταμιεύουν τα χρήματά τους μέχρι να φτάσουν το στόχο τους
- επισκέπτονται τα καταστήματα με τους δασκάλους τους και βρίσκουν από μόνοι τους ό, τι θέλουν ή μπορούν να ζητήσουν βοήθεια από τους βοηθούς καταστήματος.

Το πρόγραμμα αυτό εξυπηρετεί πολλαπλούς στόχους, έχοντας ως κυριότερο την ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων και τη διαχείριση των χρημάτων.

Στα "Εργαλεία" παρουσιάζουμε παραδείγματα μεμονωμένων σχεδίων εργασίας με τον μαθητή από την Κύπρο, την Ιταλία, την Ισλανδία και την Πολωνία, τα οποία μπορούν να προσαρμοστούν και να χρησιμοποιηθούν στην εργασία με παιδιά και νέους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, η δυνατότητα εργασίας δεν σημαίνει μόνο οικονομική ανεξαρτησία, αλλά τους δίνει τη δυνατότητα για:

- αναγνώριση των δυνατοτήτων
- προσωπική ικανοποίηση
- κοινωνική ένταξη
- ασφάλεια
- βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους

Με το σωστό σχεδιασμό και τη συνεχή αναβάθμιση της προεπαγγελματικής και επαγγελματικής κατάρτισης δίνουμε τη δυνατότητα σε ένα άτομο με ειδικές ανάγκες να κατέχει τη θέση του στην κοινωνική και επαγγελματική κοινότητα. Η θέση του είναι αυτή που εκείνος μπορεί να καταφέρει να αποκτήσει και όχι αυτή που νομίζουμε ότι χορηγούμε σε αυτόν.

Το πρόβλημα δεν λύνεται με τη μεγιστοποίηση των οικονομικών του επιδομάτων, αλλά:

- ελαχιστοποιώντας την αρνητική στάση των ατόμων χωρίς αναπηρία
- δημιουργώντας τις κατάλληλες δομές και ευκαιρίες για να τον βοηθήσουν να αποδείξει τις δυνατότητες και τις ικανότητές του
- παρέχοντας την εμπειρογνωμοσύνη σε όσους σχεδιάζουν και εφαρμόζουν τα σχετικά προγράμματα

Μετά την υλοποίηση μιας σειράς προγραμμάτων προεπαγγελματικής κι επαγγελματικής κατάρτισης, διαπιστώθηκε ότι τα άτομα με νοητική αναπηρία αναπτύσσουν τις δεξιότητές τους γρήγορα, όταν δίνονται οι κατάλληλες ευκαιρίες.

Όπως λέει μια παλιά αγγλική παροιμία:

«Αν μου δώσεις ένα ψάρι, θα φάω για μια μέρα
Αν μου μάθεις πώς να ψαρεύω, θα τρώω κάθε μέρα»

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση αποτελούν βασικούς παράγοντες για την συνεχή ανάπτυξη ενός ατόμου με διανοητική αναπηρία. Ενισχύουν τη θέλησή του, αξιοποιούν εκ νέου τις ικανότητές του και αναπτύσσουν τη λειτουργικότητά του για μια ευκαιρία στην κοινωνία.

Παρακάτω είναι μια επιστολή που γράφτηκε από ένα άτομο με αναπηρία προς τους εκπαιδευτές του. Ο ίδιος επιθυμεί να διατηρήσει την ανωνυμία του.

Το κείμενο αποτελεί μετάφραση από τα σουηδικά.

ΑΚΟΥΣΤΕ

Όταν σας ζητώ να με ακούσετε κι εσείς αρχίζετε να με συμβουλεύετε, τότε δεν κάνετε αυτό που χρειάζομαι.

Όταν σας ζητώ να με ακούσετε κι αρχίζετε να μου λέτε πώς πρέπει να αισθάνομαι, τότε αγνοείτε τα συναισθήματά μου.

Όταν σας ζητώ να με ακούσετε και νομίζετε ότι πρέπει να κάνετε κάτι για να βρείτε μια λύση στα προβλήματά μου, τότε παραιτείστε από μένα, ακόμη και αν αυτό ακούγεται παράξενο.

Το μόνο που σας ζήτησα ήταν να με ακούσετε, όχι να με συμβουλεύετε ούτε να κάνετε κάτι για μένα, μόνο να με ΑΚΟΥΣΕΤΕ.

Τα καταφέρνω από μόνος μου. Δεν είμαι άχρηστος, μπορεί να είμαι απελπισμένος και ελαττωματικός, αλλά δεν είμαι άχρηστος.

Όταν κάνετε κάτι για μένα που μπορώ να το κάνω κι εγώ πρέπει να το κάνω μόνος μου, στη συνέχεια προσθέτετε άγχος στην αδυναμία μου.

Αλλά όταν αποδέχεστε το γεγονός ότι αισθάνομαι κατ' αυτόν τον τρόπο, ανεξάρτητα πόσο παράλογο ή ανόητο είναι αυτό - τότε, αντί να προσπαθώ να με καταλάβετε, θα προσπαθώ να εργαστώ για το πρόβλημά μου.

Και τότε όλα θα είναι πιο εύκολα για μένα και δεν θα χρειάζομαι πια τις συμβουλές σας.

Σας παρακαλώ, μόνο να με ακούσετε.

Και αν θέλετε να μου πείτε κάτι, περιμένετε για λίγο, θα έρθει η σειρά σας και θα ακούσω κι εγώ εσάς.

Ανώνυμος συγγραφέας

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- Alison Werthener, (1996), *Changing Days – Developing new day opportunities with people with learning difficulties*.
- Applications for students with autism can be found at <http://touchautism.com/>
- Aðalbjarnardóttir, S. (2007). *Virðing og Umhyggja*. Reykjavík: Heimskringla.
- Bandura I. (1968). *Trudności w procesie uczenia się*. Warszawa: PZWS
- Batini F., Del Sarto G., *Narrazioni di narrazioni. Orientamento narrativo e progetto di vita*. Centro Studi Eriksson, 2005.
- Batini F., Giusti S., *Le storie siamo noi*, Liguori, Napoli 2009.
- Bill Gillham, (1992), *Work preparation for the handicapped*.
- Błazik, M., Kałkus, A. (2002) Warunki optymalnego funkcjonowania ucznia z dysfunkcją wzroku w klasie integracyjnej. (w:): *Szkoła Specjalna* nr 5.
- Bobińska, K., Pietras, T., Gałęcki, P. (2012). *Niepełnosprawność intelektualna – etiopatogeneza, epidemiologia, diagnoza, terapia*. Wrocław: Wyd. Continuo.
- Bogdanowicz M. (1984). *Trudności w pisaniu u dzieci*. Gdańsk: UG.
- Bogdanowicz M. (1985).: *Psychologia kliniczna dziecka w wielu przedszkolnym*. Warszawa: WSiP.
- Bogdanowicz M. (1990). *Specjalne trudności w nauce czytania i pisania*. Gdańsk: "TOPOS"
- Bouck, Flanagan, Miller, Basette, 2012. Using the iPads in the classroom to help improve academic gains for students with disabilities. University of Rochester. Retrieved from <http://scholarworks.rit.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1005&context=eatc>
- Brudnik, E., Moszyńska, A., Owczarska, B. (2000). *JA i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*. Kielce: Zakład Wydawniczy SFS.
- Brudnik, E., Moszyńska, A., Owczarska, B. (2010). *JA i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*. Kielce: Zakład Wydawniczy SFS.
- Buehl, D. (2004). *Strategie aktywnego nauczania czyli jak efektywnie nauczać i skutecznie uczyć się*. Kraków: Wydawnictwo Edukacyjne.
- Caporusso, A., Iannola, L., Lorenzini, M., Rossini, P., "La Robotica Educativa come metodologia di base per un apprendimento consapevole".
- Carnegie Mellon on Educational Robotics <http://www.education.rec.ri.cmu.edu/>
- CENTER FOR PARENT INFORMATION AND RESOURCES (2016) *Independent Living Connections*. Available from: <http://www.parentcenterhub.org/repository/independent/> [accessed 15 June 2016]
- Chataś, K. (2000). *W poszukiwaniu strategii edukacyjnych zreformowanej szkoły. Metoda projektów i jej egzemplifikacja w praktyce*. Warszawa: Nowa Era.
- Chomsky N., *Nuovi orizzonti dello studio del linguaggio e della mente*, Il Saggiatore, Roma 2005.
- Cronin, M.E. (1996). "Life skills curricula for students with learning disabilities: a review of the literature". *Journal of Learning Disabilities*, 29(1), pp.53-68.
- Czapów, C. (1978). *Wychowanie resocjalizujące. Elementy metodyki i diagnostyki*. Warszawa: PWN.
- Czapów, C., Jedlewski, S. (1971). *Pedagogika resocjalizacyjna*. Warszawa: PWN.
- Czelakowska, D. (2007). *Inteligencja i zdolności twórcze dzieci w początkowym okresie edukacji. Rozpoznanie, kształcenia*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Committee for the Protection of Mentally Retarded Persons (EPNKA) in Cyprus, Annual report (2014). "Cyprus-Special Needs education within the education system", EUROPEAN AGENCY FOR SPECIAL NEEDS & INCLUSIVE EDUCATION. <https://www.european-agency.org/country-information/cyprus/national-overview/special-needs-education-within-the-education-system>
- CYPRUS MAIL (2015). *One in four children at risk of poverty in Cyprus, but situation has improved slightly*. Available from: <http://cyprus-mail.com/2015/11/22/one-in-four-chroved-slightly/> [accessed 15 June 2016]
- Dale Dileo, Dawn Langton, (1996), *Facing the future – Best practices in Supported Employment*.
- DeAngelis, T. (2012). "Helping at-risk students succeed". *American Psychological Association*, 43(2), pp.46.

- Di Luca, M., Vitacolonna, E., Papale, F., Delle Monache, R., Mammarella, F., “La Robotica nella scuola delle Competenze”.
- Fontana, A., Manuale di storytelling, Etas, Milano 2009.
- Gałkowski T., Kaiser-Grodecka I., Smoleńska J., (1988). *Psychologia dziecka głuchego*. Warszawa: PWN.
- Gísladóttir, R. F. (2016, July 3). *Skemman*. Pobrano z lokalizacji [www.skemman.is: http://skemman.is/stream/get/1946/12583/30653/1/Ragna_Freyja_G%27ADslad%27B3ttir_-_Br%27A1%27B0ger_b%27C3%B6rn.pdf](http://skemman.is/stream/get/1946/12583/30653/1/Ragna_Freyja_G%27ADslad%27B3ttir_-_Br%27A1%27B0ger_b%27C3%B6rn.pdf)
- Jarosz, E., Wysocka, E. (2006). *Diagnoza psychopedagogiczna. Podstawowe problemy i rozwiązania*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.
- Komender, J. (2002). Upośledzenie umysłowe - niepełnosprawność umysłowa [w]: A. Bilikiewicz (red.): *Psychiatria. T. II Psychiatria kliniczna*. Wrocław: Wydawnictwo PZWL, s. 617-644.
- Konopczyński, M. (2006). *Metody twórczej resocjalizacji*. Warszawa: PWN.
- Konopnicki, J. (1971). *Niedostosowanie społeczne*. Warszawa: PWN.
- Kościelska, M. (2000). *Oblicza upośledzenia*. Warszawa: WSiP.
- Krakowiak, K. (2006). Karta samooceny umiejętności komunikowania się z dzieckiem z uszkodzonym słuchem. (w:) Krakowiak K.: *Studia i szkice o wychowaniu dzieci z uszkodzeniami słuchu*. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Lewowicki, T. (1977). *Indywidualizacja kształcenia. Dydaktyka różnicowa*. Warszawa: PWN.
- Lewowicki, T. (1986) *Kształcenie uczniów zdolnych*. Warszawa: WSiP
- Limont W. (2005). *Uczeń zdolny jak go rozpoznawać, jak go diagnozować*. GWP. Gdańsk
- Lipkowski, O. (1980). *Resocjalizacja*. Warszawa: WSiP.
- Majewski, T. (197). *Biopsychospołeczna koncepcja niepełnosprawności* [w]: Szkoła Specjalna nr 3.
- Majewski, T. (1983) *Psychologia niewidomych i niedowidzących*. Warszawa: PWN.
- Maksymowska, E. , Sobolewska, Z., Werwicka, M. (2006). *Wychowywać ucząc*. Warszawa: CODN.
- Matczak, A. (1994). *Diagnoza intelektu*. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Psychologii PAN.
- Maxwell, R(2000). *Dzieci , alkohol, narkotyki. Przewodnik dla rodziców*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Menntamálaráðuneyti. (2016, July). *Menntamálaráðuneyti*. Retrieved from [www.menntamalaraduneyti.is:https://www.menntamalaraduneyti.is/utgefidefni/namskrar/adalnamskra-grunnskola/](https://www.menntamalaraduneyti.is/utgefidefni/namskrar/adalnamskra-grunnskola/)
- Menntamalaraduneyti. (2016, June 30). *www.menntamalaraduneyti.is*. Retrieved from Mennta- og menningarmalaraduneyti: <https://www.menntamalaraduneyti.is/utgefidefni/namskrar/adalnamskra-grunnskola/>
- Ministry of Education & Culture www.moec.gov.cy, Annual Report (2014).
- Morrison, J. (2016). *DSM -5 bez tajemnic. Praktyczny przewodnik dla klinicystów*. Kraków: Wydawnictwo UJ.
- Nęcka, E. (2003). *Psychologia twórczości*. Gdańsk: GWP.
- Niemierko, B. (2002). *Ocenianie szkolne bez tajemnic*. Warszawa: WSiP.
- Okoń, W. (2003). *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- NATIONAL ASSOCIATION OF SCHOOL PSYCHOLOGISTS. *Enhancing the Blueprint for School Improvement in the ESEA Reauthorization: Moving From a Two – to a Three - Component Approach*. Available from:<http://smhp.psych.ucla.edu/pdfdocs/enhancingtheblueprint.pdf> [accessed 15 June 2016]
- Nikolaos Angelidis, Eleni Georgiou, Andreas Hadjisavvas, (1998) *Employment with Support for Individuals with Special Needs in Cyprus and Greece*.
- North Dakota Statewide- (1996) *Developmental Disabilities, Staff training program – Supported Employment – Job Coach*
- Norðlingaskóli. (2016, july). *Norðlingaskóli*. Retrieved from [www.nordlingaskoli.is: http://www.nordlingaskoli.is/starfshaettir1/einstaklingsmidun/126-ymsar-greinar/396-leiesoegn-um-einstaklingsmieaea-kennsluhaetti](http://www.nordlingaskoli.is/starfshaettir1/einstaklingsmidun/126-ymsar-greinar/396-leiesoegn-um-einstaklingsmieaea-kennsluhaetti)

- Ο περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμος του 1999 (113(I)/1999) (CyLaw-The Law about Special Education in Cyprus)
- Palka, S., (1988). Pedagogiczne czynniki różnicujące szanse edukacyjne uczniów. [w:] Moroz H. (red.), *Czynniki różnicujące szanse edukacyjne dzieci w młodszym wieku szkolnym*. Katowice: Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego.
- Papert, S., “The Children’s Machine: Rethinking School in the Age of Computers” (1993).
- Pashardes, P. (2007) “Why Child Poverty in Cyprus is so Low”. *Cyprus Economic Policy Review*, 1(2), pp. 3-16.
- Pieri, M., & Paschalis. Information and communication Technology (ICT) for Inclusion. ICT for Inclusion , Cyprus Country Report. Retrieved from <https://www.european-agency.org/sites/default/files/Cyprus.pdf>
- Pisula, E. (1993). *Autyzm. Fakty, wątpliwości, opinie*. Warszawa: Wydawnictwo WSPS.
- Pisula, E. (2005). *Małe dziecko z autyzmem*. Gdańsk: GWP.
- Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Materiały szkoleniowe część II. (2010). Ministerstwo Edukacji Narodowej.
- Pospiszyl, K. (1973). *Psychologiczna analiza wadliwych postaw społecznych młodzieży*. Warszawa: PWN.
- Pospiszyl, K. (1998). *Resocjalizacja*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Pytka, L. (1986). *Teoretyczne problemy diagnozy w wychowaniu resocjalizującym*. Warszawa: PWN.
- Pytka, L. (2000). *Pedagogika resocjalizacyjna. Wybrane zagadnienia teoretyczne, diagnostyczne i metodyczne*. Warszawa: Wydawnictwo APS.
- Quick, N. (2014) .Using the iPad to improve academic gins for students with disabilities. Retrieved from <https://www.european-agency.org/sites/default/files/Cyprus.pdf>
- Reykjavik. (2016, July 1). Retrieved from [www.reykjavik.is: http://reykjavik.is/sites/default/files/ymis_skjol/skjol_utgefid_efni/bradger_born_skyrsla_starfshops.pdf](http://reykjavik.is/sites/default/files/ymis_skjol/skjol_utgefid_efni/bradger_born_skyrsla_starfshops.pdf)
- Rights, U. N. (1996-2016). www.ohchr.org. Retrieved from United Nations Human Rights: <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>
- Reykjavik. (2016, July 1) Retrieved from [www.reykjavik.is: http://reykjavik.is/sites/default/files/ymis_skjol/skjol_utgefid_efni/bradger_born_skyrsla_starfshops.pdf](http://reykjavik.is/sites/default/files/ymis_skjol/skjol_utgefid_efni/bradger_born_skyrsla_starfshops.pdf)
- Reykjavikurborg. (2016, July). *Reykjavikurborg*. Retrieved from [www.reykjavik.is: http://reykjavik.is/sites/default/files/skjol_thjonustulysingar/Stefna-skolianadgreiningar1.pdf](http://reykjavik.is/sites/default/files/skjol_thjonustulysingar/Stefna-skolianadgreiningar1.pdf)
- Rights, U. N. (1996-2016). www.ohchr.org. Retrieved from United Nations Human Rights: <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>
- Rusch, F., & Phelps, L. A. (1987) “Secondary special education and transition from school to work: A national priority”, *Exceptional children*, **53**, pp 487-492.
- Saylor, C.M., & Rodrigues-Gil. (2012). Using the iPad and a sequence of Apps for Young Children with Multiple disabilities. *reSources*, 17, No.2.
- Sękowska, Z. (1981). *Tyflopedagogika*. Warszawa: WSiP.
- Sękowska, Z. (1998), *Wprowadzenie do pedagogiki specjalnej*. Warszawa: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej.
- Sheltered workshops for disabled to be phased out Cara Matthews, The (Westchester County, N.Y.) Journal News, White Plains, N.Y.
- Prevocational Job Skills Training System | AbleData www.abledata.com/indexing-terms/prevocational-job-skills-training-system
- Skóla- og frístundasvið. (2015). *Reykjavikurborg*. Retrieved from [reykjavik.is: http://reykjavik.is/sites/default/files/skjol_thjonustulysingar/starfsskra_fristundamidst_2015-lores_0.pdf](http://reykjavik.is/sites/default/files/skjol_thjonustulysingar/starfsskra_fristundamidst_2015-lores_0.pdf)
- “Strumenti per l’integrazione” di Angela Maria Monaco e Mariangela Sguera. All materials about inclusion and disability Adonella Lafiandra with references to Government Legislation about Disability and Students with Special Needs: lex 104/92 comma 1, comma3,lex170/2010.

- Szewczuk, W. (1990). *Psychologia*. Warszawa: WSiP.
- Szmidt K.J. (2001). *Szkice do pedagogiki twórczości*. Kraków. Impuls.
- Uszyńska-Jarmoc, U., Bilewicz, M. (2015). *Kompetencje kluczowe dzieci i młodzieży Teoria i badania*. Warszawa: wydawnictwo naukowe „Żak”.
- Vopel. K.W. (1999). *Gry i zabawy interakcyjne dla dzieci i młodzieży. Część I, II, III, IV*. Kielce: Wydawnictwo Jedność.
- Vopel. K.W. (2001). *Zabawy które łączą. Otwartość i zaufanie w początkowej fazie istnienia grupy. Część I i II*. Kielce: Wydawnictwo Jedność.
- Vopel. K.W. (2003). *Kreatywne rozwiązywanie konfliktów. Zabawy i ćwiczenia dla grup*. Kielce: Wydawnictwo Jedność.
- Weiskopf, D.,C., (1982). *Recreation and Leisure: Improving the quality of live*. Boston. Allyn and Bacon
- Włoch, S., Włoch, A. (2009). *Diagnoza całościowa w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.
- Work Readiness Skills among Students with Mild Mental Retardation C. . Vanitha/S. . Ramaa. Asia Pacific Journal of Multidisciplinary Research | Vol. 1, No. 1 | December 2013 Home Schooling Children with Special Needs (3rd Edition) by Sharon Hensley.
- www.scuoladirobotica.it